

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

PREVENTIE VAN BRAND EN ONTPLOFFING, OBJECTIEVE AANSPRAKELIJKHEID EN VERPLICHTE BURGERLIJKE AANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING

1. Aan de lijst van reeds bestaande verplichte verzekeringen, waarvan H. Claassens recent nog een uitstekend overzicht gaf¹, is onlangs een nieuwe toegevoegd door de wet van 30 juli 1979 «betreffende de preventie van brand en ontploffing en betreffende de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid in dergelijke gevallen»².

Deze wet beperkt zich evenwel niet tot het invoeren van een verplichte verzekering, maar is heel wat ruimer opgevat en streeft hoofdzakelijk twee doeleinden na. Op de eerste plaats gaat het hier om een *kaderwet* die aan de regering de mogelijkheid moet bieden *algemene verordende bepalingen* uit te vaardigen betreffende de maatregelen die moeten worden genomen inzake voorkoming van en beveiliging tegen brand en ontploffing in een hele reeks inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn. De wettelijke basis hiervoor ontbrak vooralsnog, aangezien deze materie onder de bevoegdheid van de gemeentelijke overheden ressorteerde (art. 50 van het decreet van 14 december 1789 houdende inrichting van de municipaliteiten, en art. 3, 5°, van titel XI van het decreet van 16-24 augustus 1790 over de rechterlijke organisatie)³.

Op de tweede plaats wordt door deze wet een *verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering* inzake brand en ontploffing ingevoerd. Onverminderd de toepassing van het gemene recht inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid, zijn de inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn, *objectief aansprakelijk* voor de schade aan derden veroorzaakt door brand of ontploffing.

Deze inrichtingen zijn verplicht deze objectieve aansprakelijkheid te laten dekken door een verzekering⁴.

Dit tweevoudig doel van de wet wordt ook weerspiegeld in de structuur ervan: hoofdstuk I heeft betrekking op de «preventie van branden en ontploffingen», terwijl hoofdstuk II handelt over de «verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake brand en ontploffing». In het derde en laatste hoofdstuk wordt voorzien in strafsancities en controlemaatregelen.

In onderhavige commentaar beperken we ons tot een bespreking van de materies behandeld in de eerste twee hoofdstukken van de wet. De strafsancities en de controlemaatregelen maken het voorwerp uit van een afzonderlijke commentaar van de hand van A. Vandeplass.

I. Preventie van brand en ontploffing

A. *De toestand vóór de wet van 30 juli 1979: het beginsel van de gemeentelijke autonomie en een verspreide en onsamenvahngende reglementering*

2. De juridische basis van onze wetgeving en reglementering inzake brandvoorkoming en -beveiliging in de voor het publiek toegankelijke inrichtingen, moet gezocht worden in de periode van de Franse revolutie. Het nog steeds van kracht zijnde decreet van 14 december 1789, houdende inrichting van de municipaliteiten, bepaalt in artikel 50 dat het tot de taak van de gemeentebesturen behoort een flink politietoezicht voor de inwoners te organiseren en dat zij bevoegd zijn om maatregelen te treffen voor de veiligheid in de straten, de openbare plaatsen en gebouwen⁵. Wat de

¹ H. CLAASSENS, «Verplichte verzekeringen: een nieuw verschijnsel in België?», *R.W.*, 1977-78, 145-180.

² *B.S.*, 20 september 1979.

³ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp «betreffende de brandvoorkoming en de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake brand of ontploffing», *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 1-2.

⁴ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 2.

⁵ J. TROOSTERS, *De organisatie in België voor de beveiliging tegen brand*, *Adm. Lexicon*, Brugge, 1969, blz. 6-7; A. KINSBERGEN, *Te weinig aandacht voor de brandweer is spelen met vuur*,

brandbestrijding betreft werd deze gemeentelijke opdracht verder gepreciseerd in het decreet van 16-24 augustus 1790 over de rechterlijke organisatie, waarbij luidens artikel 3, 5°, van titel XI aan de gemeentelijke overheid wordt opgedragen door gepaste maatregelen ongevallen en rampen, zoals brand te voorkomen en eventueel met gepaste hulpmiddelen te bestrijden⁶.

Tot op vandaag is de brandbestrijding en -voorkoming nog steeds tot het domein van de *gemeentelijke autonomie* blijven behoren, al werd dit exclusief karakter door een aantal wetten wel enigszins afgezwakt⁷. Aldus werden de gemeenten bij koninklijk besluit van 15 maart 1935 betreffende de algemene organisatie van de brandweerdiensten⁸, verplicht over voldoende brandweermiddelen te beschikken, hetzij door de oprichting van een eigen korps met aangepast materieel, hetzij door het sluiten van een overeenkomst met een of meer gemeenten.

De huidige organisatie van de gemeentelijke brandweerdiensten berust op de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming⁹. Op grond van deze wet werden de taken van de gemeentelijke brandweerdiensten verruimd: naast de brandbestrijding, die hun voornaamste opdracht blijft, moeten zij ook zorgen voor de *brandpreventie*¹⁰.

3. Deze wetwijzigingen hebben echter niet fundamenteel getornd aan het principe van het gemeentelijk karakter van de brandpreventie in de voor het publiek toegankelijke inrichtingen. In dit opzicht oefenen de gemeentebesturen een eigen bevoegdheid uit en komt het aan het centrale bestuur niet toe zich in hun plaats te stellen¹¹. Dit heeft ertoe geleid dat het Ministerie van Binnenlandse Zaken tot op heden slechts via *richtlijnen en omzendbrieven* aan de gemeenten, aanbevelingen heeft kunnen doen opdat zij de maatregelen nemen die door het departement wenselijk werden geacht. Aldus is in april 1972 (met herhaling in december 1974) door toedoen van de provinciegouverneurs aan alle gemeenten een omzendbrief gezonden waarin regels inzake brandpreventie werden voorgeschreven voor dancings en andere dansgelegenheden¹². Soortgelijke richtlijnen zijn door het Ministerie van Binnenlandse Zaken opgesteld voor de ziekenhuizen, de hotelinrichtingen, de

jaarbeurzen en markten en de kampeerterrinen¹³.

Verder moet worden opgemerkt dat de reglementering inzake brandpreventie in de voor het publiek toegankelijke inrichtingen, ressorteert onder de bevoegdheid van *verschillende andere ministeriële departementen*, onder meer Volksgezondheid, Openbare Werken, Nationale Opvoeding, Tewerkstelling en Arbeid, Economische Zaken¹⁴. Ieder van deze ministeriële departementen heeft op grond van specifieke wetten voor hun respectieve sector bijzondere maatregelen inzake brandpreventie vastgesteld. Zo werd de inrichting van rustoorden voor bejaarden gereguleerd door de wet van 12 juli 1966, gewijzigd door de wet van 10 mei 1967¹⁵. Om te kunnen erkend worden door de minister van Volksgezondheid moeten deze inrichtingen voldoen aan de door de Koning vastgestelde normen die onder meer betrekking hebben op de veiligheid in het gebouw, en die zijn vastgesteld bij koninklijk besluit van 12 maart 1974 (art. 3, tweede lid, 3° en 5°)¹⁶. Voor de ziekenhuizen, die eveneens erkenning behoeven¹⁷, zijn ook normen vastgelegd die verband houden met de bescherming tegen brand¹⁸. Verder dient men rekening te houden met de reglementering op de gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven, waarin heel wat inrichtingen werden gerangschikt uit het oogpunt van brand- en ontploffingsgevaar¹⁹.

4. De diverse preventie maatregelen werden door de onderscheiden ministeriële departementen uitgevaardigd, ieder voor wat zijn bevoegde sector betreft. Dit gebeurde echter zonder voldoende coördinatie, met het gevolg dat de wettelijke voorschriften op dit stuk *een weinig overzichtelijk en onsamenhangend geheel* vormen²⁰. Toch werd op grond van artikel 4 van de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming, bij koninklijk besluit van 24 mei 1968 de harmonisering van de wettelijke en reglementaire bepalingen op het stuk van brandvoorkoming en -bestrijding toevertrouwd aan de minister van Binnenlandse Zaken²¹. Luidens artikel 1 van dit koninklijk besluit moeten de ministers het advies van de minister van

¹³ Hierover raadplege men J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 206-212; zie ook: *Vragen en Antwoorden, Senaat, 1979*, blz. 668 (ziekenhuizen); *Vragen en Antwoorden, Senaat, 1977*, blz. 239 (hotelinrichtingen); *Vragen en Antwoorden, Senaat, 1977-78*, blz. 19-20 (hotelinrichtingen).

¹⁴ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer, 1976-77*, nr. 1054/1, blz. 2; A. KINSBERGEN, *op. cit.*, blz. 48.

¹⁵ Wet van 12 juli 1966 op de rustoorden voor de bejaarden (*B.S.*, 8 september 1966), gewijzigd door de wet van 10 mei 1967 (*B.S.*, 6 juni 1967).

¹⁶ K.B. van 12 maart 1974 tot vaststelling van de normen waaraan de rustoorden voor bejaarden moeten voldoen (*B.S.*, 23 mei 1974).

¹⁷ Zie de artikelen 2, 3 en 19 van de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen (*B.S.*, 1 januari 1964).

¹⁸ Zie het K.B. van 6 november 1979 tot vaststelling van de veiligheidsnormen inzake beveiliging tegen brand en paniek waaraan de ziekenhuizen moeten voldoen (*B.S.*, 11 januari 1980).

¹⁹ Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming, goedgekeurd bij regentsbesluiten van 11 februari 1946 (*B.S.*, 3-4 april 1946) en 27 september 1947 (*B.S.*, 3-4 oktober 1947), i.h.b. art. 52.

²⁰ J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 178; A. KINSBERGEN, *op. cit.*, blz. 48-49.

²¹ K.B. van 24 mei 1968 betreffende de coördinatie van de algemene maatregelen inzake brandvoorkoming en brandbestrijding (*B.S.*, 6 juni 1968).

rede uitgesproken ter gelegenheid van de opening van de gewone zitting van de Provincieraad van Antwerpen op 1 oktober 1979, blz. 6-7.

⁶ Zie hierover R. WILKIN, *La police communale*, Brussel, 1934, blz. 245-249, nrs. 461-468; J. DEMBOUR, *Droit administratif*, 2e uitg. Luik-s' Gravenhage, 1972, blz. 322-324, nr. 240; A. MAST, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, 7e uitg., Gent, 1977, blz. 347-348, nr. 357.

⁷ A. KINSBERGEN, *op. cit.*, blz. 8.

⁸ *B.S.*, 25-26 maart 1935; zie hierover J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 10-19; A. KINSBERGEN, *op. cit.*, blz. 10-16.

⁹ *B.S.*, 16 januari 1964; zie hierover E. PAESMANS, «La nouvelle organisation des services d'incendie», *Mouvement Communal*, 1968, 285-290.

¹⁰ Art. 22 van het K.B. van 8 november 1967 houdende, voor de vreedstijd, organisatie van de gemeentelijke en gewestelijke brandweerdiensten en coördinatie van de hulpverlening in geval van brand (*B.S.*, 18 november 1967).

¹¹ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer, 1976-77*, nr. 1054/1, blz. 1.

¹² *Ibidem*; zie ook: *Vragen en Antwoorden, Senaat, 1977-78*, blz. 1107-1108 en 1374-1375.

Binnenlandse Zaken vragen «over de tekst van alle voorontwerpen van wetten en ontwerpen van reglementen houdende maatregelen tot het voorkomen of bestrijden van brand». De minister van Binnenlandse Zaken is ertoe gehouden omtrent deze voorontwerpen van wetten en ontwerpen van reglementen een commissie van advies te raadplegen, genaamd «Interministeriële commissie voor brandvoorkoming» (art. 2 van het K.B. van 24 mei 1968)²².

Wegens het ontbreken van een wettelijke grondslag om algemene verordenende bepalingen uit te vaardigen voor de voor het publiek toegankelijke inrichtingen, konden slechts partiële reglementen genomen worden en diende men vaak zijn toevlucht te nemen tot richtlijnen en ministeriële omzendbrieven. Dat deze werkwijze geen voldoening verschaft, blijkt uit het antwoord van de minister van Volksgezondheid en Leefmilieu op een parlementaire vraag van senator Coen, waarin de minister impliciet toegeeft dat er inzake brandbeveiliging in ziekenhuizen en klinieken nog heel wat werk aan de winkel is. Weliswaar heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken richtlijnen verstrekt betreffende de bescherming tegen brandgevaar, maar deze richtlijnen zijn reeds sedert lang verouderd en missen bovendien ieder dwingend karakter²³.

Deze redenen hebben er de regering toe aangezet bij het Parlement een wetsontwerp in te dienen dat het mogelijk moet maken algemene verordenende bepalingen te nemen betreffende de maatregelen tegen brandbeveiliging in een hele reeks inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn²⁴.

B. De wet van 30 juli 1979

a) BEGRIPSOMSCHRIJVING EN TOEPASSINGSGBIED

5. In hoofdstuk I van de nieuwe wet, dat handelt over preventie van branden en ontploffingen, wordt vooreerst van beide begrippen een omschrijving gegeven (art. 1). Luidens deze bepaling omvat de *brandpreventie* «al de veiligheidsmaatregelen die tot doel hebben, enerzijds, het ontstaan van een brand te voorkomen, elk begin van brand op te sporen en de uitbreiding ervan te verhinderen, anderzijds, de hulpdiensten te alarmeren en zowel de redding van de personen als de bescherming van de goederen in geval van brand te vergemakkelijken». Deze omschrijving werd zo ruim mogelijk gehouden om de verordenende bevoegdheid van de Koning, bepaald in artikel 3, niet te beperken²⁵.

Dit is ook de reden waarom die omschrijving twee fasen omvat. Het eerste deel van de begripsbepaling heeft betrekking op het statisch aspect van de brandvoorkoming, waarmee bedoeld worden de veiligheidsmaatregelen die bestemd zijn om het ontstaan van een brand te voorkomen, deze onmiddellijk te detecteren met behulp van passende

middelen en elke schadelijke uitbreiding ervan te beletten. In dit stadium wordt de actieve interventie van de mens slechts uitzonderlijk vereist²⁶. De tweede fase betreft het dynamisch aspect van de preventie, in de hypothese dat de zojuist vermelde maatregelen een bepaalde uitbreiding van de brand niet hebben kunnen beletten. De maatregelen die op dat ogenblik dienen te worden genomen vergen een ingrijpende interventie van de mens, niet alleen om de hulpdiensten te alarmeren, maar ook om zowel de redding van personen als de bescherming van goederen te vergemakkelijken²⁷.

Verskillende factoren hebben ertoe bijgedragen dat het preventiebeleid steeds belangrijker wordt: de enorme ontwikkeling van de energiesector met de ontdekking en exploitatie van nieuwe energievormen, waaronder de atoomenergie, en de steeds grotere aanwending van de traditionele energiebronnen (elektriciteit, gas, vloeibare brandstoffen); de constructie en de uitbreiding van installaties waar grondstoffen en eindprodukten in vaste, vloeibare of gasvorm worden opgeslagen en verwerkt voor handel, industrie, vervoer en particulier verbruik; ten slotte de uitbreiding en de evolutie van de bouwactiviteit, waarbij sommige constructies bijzondere risico's vertonen, zoals torenhoge handels- en administratieve centra, flatgebouwen, hotels, warenhuizen, overdekte parkeerplaatsen ... enz.²⁸.

6. De verruiming van het toepassingsgebied van het eerste hoofdstuk van de wet tot de «*preventie van ontploffingen*» is het resultaat van de amendementen van volksvertegenwoordiger Beauthier²⁹. De motivering hiervoor is dat brand niet alleen op zichzelf kan ontstaan, maar ook het gevolg of de oorzaak van een ontploffing kan zijn. Omdat bepaalde ontploffingen, zonder brandgevolg eveneens gevaarlijk kunnen zijn voor de personen die zich bevinden in de voor het publiek toegankelijke inrichtingen, is het geraden de in hoofdstuk I beoogde preventie ruimer op te vatten dan in het wetsontwerp is bepaald en uit te breiden tot de ontploffing. Na een lichte terminologische aanpassing werd dit amendement door de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken eenparig aangenomen³⁰.

7. Artikel 2, § 1, omschrijft het *toepassingsgebied* van het eerste hoofdstuk: deze bepalingen kunnen toepasselijk worden verklaard «op alle inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn, ook al wordt het publiek er slechts onder bepaalde voorwaarden toegelaten, en die niet onderworpen zijn aan bijzondere regelen inzake preventie van branden en ontploffingen». Juist omdat het om een kaderwet gaat, werd het toepassingsgebied ervan zeer ruim gehouden³¹.

²⁶ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 2-3; zie ook J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 172-175; A. DE GRAVE, «Opvatting van de gebouwen in verband met de beveiliging tegen brand. Rol van de architect en van de constructeur», *De Gemeente*, 1970, 167-176.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Zie hierover J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 172; A. KINSBERGEN, *op. cit.*, blz. 14-15. Over de rol die de preventie in de verzekering speelt, zie R.J. POTÉ, «Preventie en verzekering», *De Verzekeringswereld*, 1976, 393-399.

²⁹ *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/2, blz. 2-3.

³⁰ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 7.

³¹ Een gelijkaardige, ruime omschrijving vinden we in artikel 2

²² Wat de samenstelling van deze commissie betreft, zie art. 2 van het K.B. van 24 mei 1968 (*B.S.*, 6 juni 1968) en het M.B. van 15 oktober 1975 houdende aanwijzing van de leden van de interministeriële commissie voor brandvoorkoming (*B.S.*, 15 november 1975).

²³ *Vragen en Antwoorden, Senaat*, 1979, blz. 668.

²⁴ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 2.

²⁵ *Ibidem*.

In het aan de Raad van State voorgelegde voorontwerp van wet werd in artikel 2 verduidelijkt dat onder «alle inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn», moet worden verstaan «alle besloten en overdekte plaatsen, ongeacht of het openbare plaatsen dan wel plaatsen betreft die onder de benaming van private of daarmee gelijkgestelde kringen voor het publiek openstaan». Omdat het de bedoeling van de regering is, aan de toepassing van de wet te onderwerpen, elke voor het publiek toegankelijke inrichting, ook al zijn aan de toegang voorwaarden verbonden, werd door de Raad van State een andere tekst voorgesteld, die we thans in de wet vinden³², zij het na een lichte terminologische aanpassing en een uitbreiding tot de preventie van ontploffingen (zie boven, nr. 6).

Voorbeelden van lokalen en inrichtingen die aan de wet onderworpen zijn, liggen voor het grijpen. Er zijn allereerst de gebouwen waar een ieder zonder enige voorwaarde wordt toegelaten: de gebouwen waarin openbare besturen gevestigd zijn, gerechtsgebouwen, de gebouwen voor erediensten; de inrichtingen die worden bezocht met een commercieel oogmerk, zoals winkels, warenhuizen, banken, dienstverleningsbedrijven, café's, restaurants, verkoopzalen, tentoonstellingsruimten; ofwel met culturele of wetenschappelijke bedoelingen, zoals bibliotheken, discotheken, archieven en musea; verder ook de parkeerplaatsen, tunnels, metrostations. De voorwaarde voor de toegang tot een gebouw kan bestaan, hetzij in het betalen van een entreprijs, zoals bij bioscopen, schouwburgen, dans- en concertzalen, bepaalde vergaderzalen, hetzij in het lidmaatschap van een vereniging of het behoren tot bepaalde instellingen, zoals de lokalen van allerlei verenigingen, sportzalen, zwembaden, de gebouwen van onderwijsinstellingen, universiteiten, verzorgingsinstellingen, hospitalen, klinieken, rusthuizen. In het algemeen kan worden gesteld dat het gaat om instellingen waar een aantal personen aanwezig zijn die er niet vast verblijven of niet gehuisvest zijn (toeschouwers, bezoekers, kopers, verbruikers, klanten, studenten, leerlingen enz.)³³.

8. Ten aanzien van dit zeer ruime toepassingsgebied van de wet gelden echter twee beperkingen. Een eerste betreft de nog op te richten gebouwen die aanvankelijk voor een publieke bestemming zijn opgevat. Krachtens artikel 59 van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedenbouw³⁴, zoals deze bepaling is gewijzigd door de wet van 22 december 1970³⁵, heeft de Koning immers de bevoegdheid om *bouwverordeningen* vast te stellen die alle nodige voorschriften be-

vatten met het oog op de gezondheid, de stevigheid en de fraaiheid van de bouwwerken, alsmede met het oog op hun veiligheid, met name de beveiliging tegen brand³⁶. Het is bijgevolg de minister van Openbare Werken en niet de minister van Binnenlandse Zaken die bevoegd is om voor bouwwerken maatregelen met het oog op brandpreventie voor te schrijven³⁷. Volledigheidshalve zij aangestipt dat ook de gemeenteraden bouwverordeningen kunnen vaststellen ter aanvulling van de algemene verordeningen (art. 60 van de Stedenbouwwet).

Er is nog een tweede belangrijke beperking op het toepassingsgebied van deze wet. De algemene verordenende bepalingen inzake preventie van branden en ontploffingen kunnen door de Koning op basis van deze wet slechts worden genomen voor de gebieden waar op dit stuk geen *bijzondere regelen* voorhanden zijn (art. 2, § 1 *in fine*). Indien andere ministeriële departementen dan het Ministerie van Binnenlandse Zaken voor specifieke materies over een eigen bevoegdheid beschikken, blijven de bijzondere regelen van toepassing. In beide gevallen zorgt de minister van Binnenlandse Zaken voor het in overeenstemming brengen van alle verordenende bepalingen ter zake (art. 3, § 2)³⁸.

9. In artikel 2, § 2, worden twee soorten van maatregelen vermeld die door de Koning bij in Ministerraad overlegde besluiten dienen te worden genomen. In de eerste plaats moet bij koninklijk besluit worden bepaald welke categorieën van inrichtingen onderworpen zullen zijn aan de bepalingen van het hoofdstuk betreffende de preventie van branden en ontploffingen. In de memorie van toelichting wordt opgemerkt dat het toepassingsgebied van de wet slechts geleidelijk zal worden uitgebreid en dat bij voorrang een reglementering zal worden uitgewerkt voor de inrichtingen die een groot gevaar voor brand en ontploffing opleveren. Voorts wordt erop gewezen dat het bestuur voor de uitoefening van de verordenende bevoegdheid van de Koning (art. 3) een grondige technische studie zal dienen te verrichten om voor de verschillende typen van inrichtingen de passende veiligheidsnormen uit te werken³⁹.

Op de tweede plaats moeten bij koninklijk besluit de natuurlijke of rechtspersonen worden aangeduid die de door de Koning opgelegde veiligheidsmaatregelen zullen moeten nemen. Onder meer met het oog op de toepassing van de controle- en sanctieregeling is het noodzakelijk de personen te kennen die de vastgestelde maatregelen moeten in acht nemen⁴⁰.

b) DE VERORDENENDE BEVOEGDHEID VAN DE KONING

10. Het principe van de *verordenende bevoegdheid van de Koning* vindt men in artikel 3, § 1: op de voordracht van de minister van Binnenlandse Zaken stelt Hij de veiligheidsmaatregelen vast die moeten worden genomen voor elke categorie van inrichtingen, bedoeld in artikel 2. Met

van het Franse decreet nr. 73-1007 van 31 oktober 1973 «relatif à la protection contre les risques d'incendie et de panique dans les établissements recevant du public» (*Journal Officiel*, 4 november 1973, blz. 11.763; *D.*, 1973, *Lég.*, 417): «Pour l'application du présent décret, constituent des établissements recevant du public, tous bâtiments, locaux et enceintes dans lesquels des personnes sont admises soit librement, soit moyennant une rétribution ou une participation quelconque, ou dans lesquels sont tenues des réunions ouvertes à tout venant ou sur invitation, payantes ou non.»

³² Advies van de Raad van State, *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 8.

³³ J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 212-213.

³⁴ *B.S.*, 12 april 1962.

³⁵ *B.S.*, 5 februari 1971.

³⁶ Zie hierover J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 187-188.

³⁷ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 3.

³⁸ *Ibidem*; Verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, Kamer, 1977-78, nr. 465/2, blz. 2-3.

³⁹ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 3.

⁴⁰ *Ibidem*.

deze bepaling wordt een wettelijke grondslag verleend voor een of meer algemene reglementen betreffende de maatregelen inzake voorkoming van en beveiliging tegen brand en ontploffing.

Als voorbeelden van maatregelen vermeldt de wet de voorschriften met betrekking tot de gebruikte materialen, de afmetingen van de lokalen en uitgangen en de schikking van de nooduitgangen, evenals de vaststelling van het aantal personen dat zich ten hoogste in de inrichtingen mag bevinden, rekening houdend met de oppervlakte en de schikking van de lokalen (art. 3, § 1, tweede lid). Veiligheidsvoorschriften die op deze punten betrekking hebben vindt men in de reeds bestaande specifieke reglementering inzake brandbeveiliging⁴¹, evenals in het reeds aangehaalde Franse decreet van 31 oktober 1973⁴². Terloops zij vermeld dat reeds in 1976 door de volksvertegenwoordigers Vansteeniste en Olaerts een wetsvoorstel werd ingediend waarin de te nemen veiligheidsmaatregelen vrij gedetailleerd worden opgesomd⁴³.

11. Aan de minister van Binnenlandse Zaken wordt de belangrijke taak opgedragen alle verordeningbepalingen inzake preventie van branden en ontploffingen met elkaar *in overeenstemming te brengen*, na het advies van de Hoge Raad voor beveiliging tegen brand en ontploffing (zie art. 6, § 1) te hebben ingewonnen (art. 3, § 2)⁴⁴. Het verspreide en onsamenhangende karakter van de tot nu toe bestaande specifieke reglementering op een aantal domeinen (zie boven, nrs. 3 en 4), is wellicht de belangrijkste oorzaak van haar geringe efficiëntie. Om het preventiebeleid te doen slagen is een behoorlijk coördinerend optreden een fundamentele noodzaak.

Bij koninklijk besluit van 24 mei 1968 werd reeds aan de minister van Binnenlandse Zaken de harmonisering van de wettelijke en reglementaire bepalingen op het stuk van brandvoorkoming en -bestrijding toevertrouwd (zie boven, nr. 4). De minister van Binnenlandse Zaken had dit besluit blijkbaar uit het oog verloren toen hij in de bevoegde Kamercommissie verklaarde dat er tot nog toe slechts een facultatieve coördinatie bestond⁴⁵. Luidens artikel 1 van dit koninklijk besluit zijn de ministers immers verplicht aan de minister van Binnenlandse Zaken advies te vragen «over de tekst van alle voorontwerpen van wetten en ontwerpen van

reglementen houdende maatregelen tot het voorkomen of bestrijden van brand». De coördinerende taak van de minister van Binnenlandse Zaken krijgt door de nieuwe wet wel een grotere inhoud en draagwijdte: de bevoegde ministers moeten hem de desbetreffende ontwerp-besluiten voor akkoord voorleggen (art. 3, § 2 *in fine*). De betrokken ministers behouden dus hun eigen specifieke bevoegdheden in verband met preventie van branden en ontploffingen, maar zonder het akkoord van de minister van Binnenlandse Zaken mag op dit vlak geen besluit worden genomen⁴⁶.

12. Het is de bedoeling van de regering het beginsel van de *verantwoordelijkheid van de gemeentelijke overheden* inzake preventie van branden en ontploffingen onverkort te laten, maar anderzijds wil zij toch over de middelen beschikken om in die aangelegenheden algemene verordenende bepalingen vast te stellen⁴⁷. Opdat hieromtrent geen misverstand kan bestaan, wordt in artikel 4 uitdrukkelijk bepaald dat de gemeenteraad verordeningen inzake preventie van branden en ontploffingen kan uitvaardigen en de voorschriften van de algemene verordeningen kan aanvullen.

Voorts is het geboden een regeling te treffen voor de gemeenteverordeningen die reeds op grond van het decreet van 16-24 augustus 1790 over de rechterlijke organisatie, mochten zijn uitgevaardigd, aangezien die verordeningen onverenigbaar zouden kunnen zijn met de algemene verordeningen die de Koning zal nemen⁴⁸. Daarom wordt bepaald dat de reeds bestaande gemeentelijke verordeningen van kracht blijven tot bij het verstrijken van de door de Koning vastgestelde termijn, behoudens wanneer de algemene verordening anders bepaalt (art. 4 *in fine*).

Voor zover als nodig zij opgemerkt dat de door de Koning of de gemeenteraad met toepassing van de artikelen 3 of 4 voorgeschreven maatregelen politieverordeningen zullen zijn in de zin van artikel 78 van de Gemeentewet⁴⁹.

13. De *controle* op de uitvoering van de krachtens deze wet voorgeschreven veiligheidsmaatregelen behoort tot de bevoegdheden van de *burgemeester*, die zich hiervoor kan laten bijstaan door de territoriaal bevoegde brandweerdienst (art. 5, lid 1). De burgemeester, en hij alleen trouwens, is immers krachtens artikel 90, tweede lid, van de Gemeentewet, belast met de uitvoering van de politiewetten en de politieverordeningen op het grondgebied van zijn gemeente⁵⁰. Niettemin kan hij, op eigen verantwoordelijkheid, alle of een gedeelte van zijn bevoegdheden aan een van de schepenen delegeren, maar in dat geval is het college van burgemeester en schepenen niet collectief aansprakelijk⁵¹.

⁴¹ Zie b.v. wat de ziekenhuizen betreft: K.B. van 6 november 1979 tot vaststelling van de normen inzake beveiliging tegen brand en paniek waaraan de ziekenhuizen moeten voldoen (*B.S.*, 11 januari 1980).

⁴² Décret n° 73-1007 du 31 octobre 1973 relatif à la protection contre les risques d'incendie et de panique dans les établissements recevant du public (*Journal Officiel*, 4 november 1973; *D.*, 1973, *Lég.*, 417).

⁴³ Wetsvoorstel houdende verplichting om bindende veiligheidsmaatregelen te nemen in alle voor het publiek toegankelijke lokalen waar herhaaldelijk vergaderingen van meer dan vijf personen plaatshebben (*Parl. Besch.*, *Kamer*, 1975-76, nr. 860/1).

⁴⁴ In het voorontwerp van wet was bepaald dat de minister van Binnenlandse Zaken de veiligheidsmaatregelen voorgeschreven bij toepassing van de bijzondere wettelijke bepalingen inzake brandvoorkoming coördineert. De Raad van State opperde bezwaar tegen het gebruik van het woord «coördineert», dat een welbepaalde juridische betekenis heeft en niet dienstig is (*Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 8-9).

⁴⁵ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 3.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 4; advies van de Raad van State, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054, blz. 7-8.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 8; voor een voorbeeld van een «Politieverordening inzake brandveiligheid in voor het publiek toegankelijke gebouwen, lokalen en plaatsen», zie *De Gemeente*, 1977, 119-123.

⁵⁰ A. MAST, *op. cit.*, blz. 361-362, nr. 377; memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 4.

⁵¹ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 8.

Aangezien de burgemeester zich bij de uitvoering van zijn controletaak vanzelfsprekend zal laten bijstaan door de territoriaal bevoegde brandweerdienst, houdt de nieuwe wet meteen een merkelijke verruiming in van de preventieopdracht van de brandweerdiensten, welke taak hun reeds was opgelegd door artikel 22 van het koninklijk besluit van 8 november 1967 (zie boven, nr. 2). Dit is een zeer gewichtige en uiterst delicate taak, waarvan de omvang zal toenemen naarmate door de Koning op basis van deze wet algemene verordeningen zullen worden uitgevaardigd. Vooral de brandweerofficier draagt in deze materie een zware verantwoordelijkheid⁵².

De inspectie van de brandweer, bedoeld bij artikel 9 van de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming, ziet erop toe hoe de brandweerdiensten zich van hun preventieopdracht kwijten (art. 5, tweede lid)⁵³. Voor het volbrengen van hun taak hebben de burgemeester, het personeel van de brandweerdienst en het personeel van de brandweersinspectie te allen tijde vrije toegang tot de in artikel 2 bedoelde inrichtingen (art. 5, derde lid).

c) DE HOGE RAAD VOOR BEVEILIGING TEGEN BRAND EN ONTPLOFFING EN HET FONDS VOOR BEVEILIGING TEGEN BRAND EN ONTPLOFFING

14. Luidens artikel 6, § 1, wordt een *Hoge Raad voor beveiliging tegen brand en ontploffing* opgericht, waarvan de samenstelling en de werkwijze door de Koning worden bepaald. Deze Raad zal bestaan uit vertegenwoordigers van de openbare en van de particuliere belangen (art. 6, § 1, tweede lid). Deze laatsten zouden dan een tegengewicht kunnen vormen voor de eventuele te grote gestrengheid van de voorstellen van de vertegenwoordigers van de publieke sector⁵⁴.

Deze Raad heeft tot taak alle maatregelen inzake beveiliging tegen brand en ontploffing aan de minister van Binnenlandse Zaken voor te stellen, met andere woorden hem de beleidsopties ter zake in overweging te geven⁵⁵, en tevens advies te geven over ieder ontwerp-besluit betreffende de preventie van branden en ontploffingen (art. 6, § 1, tweede lid). Laatstgenoemde adviesopdracht wordt thans vervuld door de bij koninklijk besluit van 24 mei 1968 opgerichte «Interministeriële commissie voor brandvoorkoming» (zie boven, nr. 4). Omdat twijfels zijn gerezen over de efficiënte werking van deze commissie, werd door volksvertegenwoordiger Gillet een wetsvoorstel ingediend tot oprichting van een «Hoge Raad voor de brandbestrijding» die dezelfde bevoegdheid zou hebben maar ook coördinatiemaatregelen zou kunnen treffen⁵⁶. Wegens de gedeeltelijke gelijklopendheid met de nieuwe wet werd dit voorstel nooit in het Parlement besproken.

⁵² A. KINSBERGEN, *op. cit.*, blz. 48-50.

⁵³ Betreffende de inspectie van de brandweerdiensten raadplege men J. TROOSTERS, *op. cit.*, blz. 165-167; zie ook het K.B. van 20 oktober 1975 houdende organisatie van de inspectie van de brandweerdiensten van de gemeenten, de agglomeraties en federaties van gemeenten (B.S., 11 november 1975).

⁵⁴ Verslag VAN HERREWEGHE, *Parl. Besch., Senaat*, 1979, nr. 121/2, blz. 3.

⁵⁵ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 4.

⁵⁶ *Parl. Besch., Kamer*, 1975-76, nr. 769/1.

15. Daarnaast wordt in de oprichting voorzien van een *Fonds voor beveiliging tegen brand en ontploffing*, dat tot doel heeft de beroepsopleiding, het onderzoek en de informatie in het kader van de toepassing van deze wet te financieren (art. 6, § 2). In de memorie van toelichting wordt beklemtoond «dat het er niet om te doen is een nieuwe semi-overheidsinstelling in het leven te roepen die haar eigen beheersorgaan en haar eigen personeel heeft»⁵⁷. In financieel opzicht wordt dit Fonds namelijk ingeschreven onder de afzonderlijke sectie van de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (art. 6, § 2, eerste lid). De uitgaven die mogen worden aangerekend op dit Fonds worden door de Koning bepaald (art. 6, § 2, derde lid). Het beheer van het Fonds zal door het bestuur zelf worden waargenomen en het zal bijgevolg geen nieuwe uitgave met zich brengen⁵⁸. De wijze van financiering van het Fonds wordt beschreven in artikel 9 (zie verder, nr. 36).

d) COÖRDINATIE MET DE WET VAN 31 DECEMBER 1963 BETREFFENDE DE CIVIELE BESCHERMING

16. Volledigheidshalve zij vermeld dat luidens artikel 13 de Koning belast is met de coördinatie van de tekst van deze wet met die van de wet van 31 december 1963 betreffende de civiele bescherming. Daartoe kan Hij de bepalingen van de wet van 31 december 1963 aanpassen om ze in overeenstemming te brengen met de bepalingen van deze wet. Dit artikel werd aan het oorspronkelijke wetsontwerp toegevoegd op voorstel van volksvertegenwoordiger Deruelles⁵⁹ met de bedoeling een betere samenwerking tussen brandweer en civiele bescherming te verkrijgen⁶⁰.

II. Objectieve aansprakelijkheid en verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering

A. Toepassingsgebied

17. De titel van hoofdstuk II («Verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake brand en ontploffing») is een vlag die niet helemaal de lading dekt. Door de bepalingen van dit hoofdstuk wordt immers niet alleen een verplichte verzekering ingevoerd, maar wordt ook een objectieve aansprakelijkheid in het leven geroepen voor de schade aan derden veroorzaakt door een brand of een ontploffing.

Het *toepassingsgebied* van het tweede hoofdstuk is niet helemaal hetzelfde als dat van het eerste, aangezien luidens artikel 7, § 1, de bepalingen ervan toepasselijk kunnen worden verklaard «op alle inrichtingen die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk zijn, ook al wordt het publiek er slechts onder bepaalde voorwaarden toegelaten». Anders dan voor de preventiemaatregelen het geval is⁶¹, worden

⁵⁷ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 4.

⁵⁸ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 4-5.

⁵⁹ *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/3.

⁶⁰ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 6.

⁶¹ Zie art. 2, § 1 *in fine*; zie boven, nr. 8.

niet uitgezonderd de voor het publiek toegankelijke inrichtingen waarvoor reeds bijzondere regelen inzake preventie van brand en ontploffing gelden. Bijgevolg betreft dit hoofdstuk niet alleen de inrichtingen die inzake preventie van brand en ontploffing onder de bevoegdheid vallen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, maar ook de inrichtingen waarvoor op dat vlak andere ministeriële departementen bevoegd zijn⁶². Opdat deze bedoeling van de regering nauwkeurig tot uitdrukking zou worden gebracht, adviseerde de Raad van State de onderscheiden werkingssferen van hoofdstuk I en II in afzonderlijke artikelen te omschrijven⁶³.

18. Zoals in artikel 2, § 2, en om analoge redenen, worden in artikel 7, § 2, twee soorten van maatregelen vermeld die door de Koning bij in Ministerraad overlegde besluiten dienen te worden genomen (zie boven, nr. 9). Enerzijds moeten de categorieën van inrichtingen worden bepaald waarop de bepalingen van dit hoofdstuk toepasselijk worden verklaard en anderzijds moeten de natuurlijke of rechtspersonen worden aangeduid die de krachtens deze bepalingen opgelegde verplichtingen moeten nakomen. De categorieën van inrichtingen en de natuurlijke of rechtspersonen waar het hier om gaat, zijn echter niet noodzakelijk dezelfde als degene die door de Koning krachtens artikel 2, § 2, zullen worden bepaald, omdat de preventie van brand en ontploffing en de verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering elk een aanzienlijk verschillende draagwijdte hebben, hoewel zij beide uitgaan van een gemeenschappelijk concept inzake bescherming van het publiek⁶⁴. Op de vraag van senator Lagneau of de regering de uitvoering van het tweede hoofdstuk zal verbinden aan het eerste, met andere woorden of de verplichte verzekering in een eerste fase zal worden beperkt tot de voor het publiek toegankelijke inrichtingen waarvoor preventiemaatregelen zullen worden getroffen, kwam vanwege de minister van Binnenlandse Zaken slechts een ontwijkend antwoord⁶⁵.

B. Objectieve aansprakelijkheid

19. Luidens artikel 8, eerste lid, zijn de in artikel 7, § 2, bedoelde natuurlijke of rechtspersonen «objectief aansprakelijk zowel voor de lichamelijke als voor de materiële schade, aan derden veroorzaakt door een brand of een ontploffing, overminderd het gewone verhaal op de voor

het schadegeval aansprakelijke personen». Het maximumbedrag van die objectieve aansprakelijkheid wordt door de Koning bepaald (art. 8, tweede lid).

De beste preventiemaatregelen inzake brand en ontploffing zullen immers toch niet kunnen verhinderen dat zich een dergelijk schadegeval voordoet. Het is bijgevolg van wezenlijk belang te zorgen voor een behoorlijke vergoeding van de schade die wordt veroorzaakt aan de personen die de voor het publiek toegankelijke inrichtingen bezoeken⁶⁶.

Dit sociale oogmerk wordt door de nieuwe wet gerealiseerd door in ons recht een nieuwe vorm van *objectieve aansprakelijkheid*⁶⁷ in te voeren, los van de klassieke schuldidee. Een van de middelen om het door de wetgever beoogde doel — aan de slachtoffers van dergelijke schadegevallen een behoorlijke schadeloosstelling waarborgen — te bereiken, bestaat er inderdaad in het klassieke foutbegrip los te laten en de aansprakelijkheid te objectiveren⁶⁸. De op het foutbegrip steunende subjectieve aansprakelijkheid zal immers in menig geval niet bij machte zijn om grote rampen op te vangen, zoals dit het geval kan zijn bij schade veroorzaakt door brand of ontploffing in de voor het publiek toegankelijke inrichtingen. Niet alleen zal het vaak zeer moeilijk of zelfs onmogelijk zijn voor de slachtoffers een fout, onvoorzichtigheid of onzorgvuldigheid te bewijzen en de aansprakelijke(n) aan te wijzen, maar wegens de mogelijke omvang van de toegebrachte schade lopen zij bovendien het risico geconfronteerd te worden met de insolventie van de aansprakelijke schadeveroorzaker(s), behoudens wanneer er een behoorlijke verzekering voorhanden is. Het is dan ook volledig verantwoord dat de wetgever voor dit maatschappelijk risico een objectieve aansprakelijkheid heeft gecreëerd, met hieraan vastgekoppeld een verplichte verzekering⁶⁹.

20. Deze objectieve aansprakelijkheid houdt voor de slachtoffers van een brand of een ontploffing in een voor het publiek toegankelijke inrichting, het onmiskenbare voordeel in dat zij geen fout hoeven te bewijzen. Voldoende is

⁶² Verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer, 1977-78*, nr. 465/2, blz. 3-4; zie ook de verklaring van de minister van Binnenlandse Zaken, *Parl. Hand., Senaat, 1979*, blz. 809.

⁶³ Advies van de Raad van State, *Parl. Besch., Kamer, 1976-77*, nr. 1054/1, blz. 7 en 9.

⁶⁴ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer, 1976-77*, nr. 1054/1, blz. 5.

⁶⁵ *Parl. Hand., Senaat, 1979*, blz. 809: «Les établissements visés par le chapitre II ne sont pas nécessairement les mêmes que ceux visés par le chapitre premier. En ce qui concerne les mesures de prévention, diverses catégories d'établissements font déjà l'objet de règlements. En matière d'assurance obligatoire, aucune prescription en ce sens n'existait à ce jour. Permettez-moi de vous faire remarquer que le département des Affaires économiques est concerné lorsqu'il s'agit d'assurances. Comme je n'ai pas disposé du temps nécessaire pour me concerter avec mon collègue des Affaires économiques, je ne puis répondre immédiatement aux questions détaillées que vous avez posées à ce sujet.»

⁶⁶ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer, 1976-77*, nr. 1054/1, blz. 2 en 5.

⁶⁷ Men ontkomt niet aan de indruk dat het door de regering ingediende wetsontwerp oorspronkelijk in het Frans werd opgesteld en daarna in het Nederlands is «vertaald». Hoe anders te verklaren dat zowel in artikel 8 van het wetsontwerp als in de memorie van toelichting «objectivement responsable» en «responsabilité objective» op uiterst gebrekkige wijze worden weergegeven door «zakelijk aansprakelijk» en «zakelijke aansprakelijkheid»? (zie *Parl. Besch., Kamer, 1976-77*, nr. 1054/1, blz. 2, 5 en 13). Die erg ongebruikelijke terminologie is zelfs aan de aandacht van de Raad van State ontsnapt (zie *Parl. Besch., Kamer, 1976-77*, nr. 1054/1, blz. 9 en 10). Gelukkig werd tijdens de bespreking in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken, op voorstel van de bevoegde minister, de term «zakelijk aansprakelijk» vervangen door «objectief aansprakelijk» (verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer, 1977-78*, nr. 465/2, blz. 5 en 8).

⁶⁸ Vgl. D. SIMOENS, *Vergoeding van verkeersslachtoffers. Naar een grondige hervorming*, Antwerpen-Amsterdam, 1979, blz. 33-38, nrs. 6-8.

⁶⁹ Wegens de verreikende consequenties van de nieuwe regeling voor de verzekeringsmaatschappijen heeft het voorontwerp van wet destijds in de betrokken kringen voor enige deining gezorgd (zie hierover A.G. MERTENS, «Naar een verplichte aansprakelijkheidsverzekering wegens brand», *De Verzekeringswereld, 1976*, 337-341).

dat de benadeelden hun schade (bestaan en omvang) aantonen, evenals het oorzakelijk verband tussen de brand of de ontploffing en de schade⁷⁰. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat het hier gaat om een onweerlegbaar vermoeden (*iuris et de iure*) van schuld ten laste van de personen die verantwoordelijk zijn voor de exploitatie van die inrichtingen⁷¹.

Volgens het bepaalde in artikel 8 rust die objectieve aansprakelijkheid op «de in artikel 7, § 2, bedoelde natuurlijke of rechtspersonen», d.w.z. de personen die door de Koning zullen worden aangeduid om de verplichtingen na te komen die door het tweede hoofdstuk van de wet worden opgelegd. Uit de parlementaire voorbereiding kan worden afgeleid dat het hier vermoedelijk zal gaan om de personen die verantwoordelijk zijn voor de exploitatie van de voor het publiek toegankelijke inrichtingen⁷².

21. De aansprakelijkheid geldt «zowel voor de lichamelijke als voor de materiële schade» (art. 8, eerste lid). Deze laatste uitdrukking is evenwel ongelukkig gekozen, omdat blijkbaar de begrippen «materiële schade» en «schade aan zaken» met elkaar worden verward⁷³. Een vaststaande rechtspraak van het Hof van Cassatie leert immers dat de aantasting van de fysieke integriteit (lichamelijke schade dus) op zichzelf een materiële schade uitmaakt, ongeacht of er al dan niet een inkomstenverlies wordt geleden. Wanneer iemand bijvoorbeeld wegens de aantasting van zijn fysieke integriteit een supplementaire inspanning moet leveren om zijn normale arbeidstaak te kunnen vervullen, en dit tegen hetzelfde loon, betekent dit voor hem een materiële schade, te onderscheiden van de morele schade die voortvloeit uit de ondergane pijn⁷⁴. Het begrip «materiële schade» of «vermogenschade» staat dus tegenover het begrip «morele of extrapatrimoniale schade».

Uit het gebruik van de Franse term «dégâts matériels», de memorie van toelichting en de parlementaire bespreking van de nieuwe wet blijkt nu echter dat met de uitdrukking «materiële schade» de schade aan zaken wordt bedoeld⁷⁵. Om alle misverstanden en interpretatiemoelijkheden te vermijden, was het aangeraden om deze laatste uitdrukking in de wet op te nemen.

22. Rekening houdend met de voorgaande terminologische opmerking en op basis van wat de wetgever blijkbaar heeft bedoeld (maar slecht uitgedrukt), mag geredelijk worden aangenomen dat men het begrip «materiële schade» dient op te vatten als «schade aan zaken». Indien

men het met deze interpretatie eens is, rijzen er weinig problemen, omdat dit laatste begrip vrij gemakkelijk kan worden afgebakend. Het gaat om de schade ontstaan door de beschadiging of vernieling van roerende of onroerende zaken, waarbij het woord «zaak» in zijn meest ruime betekenis moet worden verstaan. Bedoeld worden zowel roerende als onroerende zaken, stoffelijke zowel als onstoffelijke zaken, levenloze maar ook levende zaken⁷⁶.

Refererend aan de schade en de schadebegroting in het gemene recht inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid, kan de aan zaken toegebrachte schade in twee delen worden opgesplitst. In de eerste plaats gaat het om het verlies bestaande, hetzij in het bedrag van de herstellingskosten die het de benadeelde mogelijk moeten maken de beschadigde zaak te herstellen in de toestand waarin deze zich vóór het schadegeval bevond, in de hypothese dat de zaak is beschadigd, hetzij in de vervanging van de zaak of het bedrag dat de benadeelde noodzakelijk moet uitgeven om zich een gelijkaardige zaak van dezelfde waarde aan te schaffen, in de hypothese dat de zaak volledig is vernield⁷⁷. De tweede schadepost bestaat uit het verlies dat de benadeelde lijdt of de winst die hij moet derven door het feit dat hij tot aan de vervanging van een vernielde zaak of tot aan de herstelling van een beschadigde zaak, het gebruik ervan heeft moeten missen: het is de gebruiks- of genotsderving⁷⁸. Wel moet worden opgemerkt dat de schade door gebruiksderving ontstaan, volgens sommigen in alle gevallen als vermogenschade is aan te merken⁷⁹, terwijl anderen van oordeel zijn dat de al dan niet vermogensrechtelijke aard van deze schade afhangt van de gebruiksdoeleinden van het beschadigde of vernielde voorwerp⁸⁰. Deze discussie heeft haar belang, omdat, zoals in het volgend nummer zal worden aangetoond, de nieuwe wet blijkbaar de morele schade onvergoed wil laten (zie nr. 23).

23. De omschrijving van het in de wet gebruikte begrip «lichamelijke schade» levert echter heel wat meer problemen op. Bij ontstentenis van enige wettelijke definitie, kan ook hier weer nuttig gerefereerd worden aan het gemene recht inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid, waar dit begrip wordt omschreven als de schade die het gevolg is van een aantasting van de fysieke integriteit, ongeacht of dit al dan niet repercussies heeft op de professionele inkomsten van het slachtoffer⁸¹. Deze schade is vermogenschade, omdat het slachtoffer getroffen wordt in zijn potentiële economische waarde op de arbeidsmarkt, wat meestal vermogensrechtelijke consequenties heeft⁸².

⁷⁰ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 5; verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 5-6.

⁷¹ Amendement BEAUTHIER, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/2, blz. 3; verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 6.

⁷² Verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 6.

⁷³ De Franse term «dégâts matériels» geeft beter de bedoeling van de wetgever weer.

⁷⁴ Cass., 4 december 1967, *Pas.*, 1968, I, 448; Cass., 12 februari 1968, *Pas.*, 1968, I, 721; Cass., 10 november 1969, *Pas.*, 1970, I, 223, *R.G.A.R.*, 1971, nr. 8585; Cass., 30 november 1970, *Pas.*, 1971, I, 289, *R.G.A.R.*, 1972, nr. 8763.

⁷⁵ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 5; verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 6.

⁷⁶ Voor een omschrijving van deze begrippen, zie R. DERINE, F. VAN NESTE, H. VANDENBERGHE, *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, dl. V, *Zakenrecht*, IA, Antwerpen-Amsterdam, 1974, blz. 7-9, nr. 2.

⁷⁷ Zie hierover L. SCHUERMANS, J. SCHRIJVERS, D. SIMOENS, A. VAN OEVELEN en M. DEBONNAIRE, «Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad. Schade en schadeloosstelling (1969-1976)», *T.P.R.*, 1977, 579-581, nr. 84.

⁷⁸ J. RONSE, *Schade en schadeloosstelling*, A.P.R., Brussel, 1957, nr. 1276.

⁷⁹ J. RONSE, *op. cit.*, nrs. 1281-1282.

⁸⁰ L. SCHUERMANS, J. SCHRIJVERS, D. SIMOENS, A. VAN OEVELEN en M. DEBONNAIRE, *op. cit.*, *T.P.R.*, 1977, 495, nr. 90; zie ook Cass., 31 maart 1952, *Pas.*, 1952, I, 491.

⁸¹ R.-O. DALCQ, *Traité de la Responsabilité Civile*, in *Les Nouvelles, Droit Civil*, dl. V, vol. II, *Le dommage et sa réparation*, Brussel, 1962, blz. 453, nr. 3418.

⁸² R.-O. DALCQ, *op. cit.*, blz. 451, nr. 3413.

In dit perspectief dient men aan te nemen dat de *extra-patrimoniale of morele schade*, die in geen enkel opzicht kan worden beschouwd als een aantasting of een vermindering van het vermogen⁸³, in het stelsel van de hier besproken wet *niet* voor vergoeding in aanmerking komt. Het (on-nauwkeurig) gebruik van de termen «lichamelijke en materiële schade» (zie boven, nr. 21) wijst eveneens in die richting. Dit principe lijkt dan ook te moeten gelden voor de vergoeding van zakenschade⁸⁴, omdat de wetgever juist de vergoeding van de vermogensschade op het oog heeft gehad⁸⁵.

Met het oog op de inhoudelijke omschrijving van het begrip «lichamelijke schade», lijkt het aangewezen, naar analogie met het gemene recht inzake schade en schade-loosstelling, een onderscheid te maken tussen de schade door overlijden en de schade door verwonding ontstaan. In het geval van overlijden zou dit begrip omvatten: de begrafenis- en rouwkosten en de inkomstenschade voor de rechthebbenden van het slachtoffer, die bestaat in de derving van dat deel van diens beroepsinkomsten waaruit zij een persoonlijk voordeel haalden⁸⁶. Bij schade door verwonding komen in het kader van deze wet voor vergoeding in aanmerking, de kosten voor herstel (kosten van geneeskundige behandeling en ziekenhuiskosten) en het inkomsteverlies als gevolg van de tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid, ofwel de vermindering van de potentiële economische waarde van het slachtoffer op de arbeidsmarkt, wanneer de opgelopen invaliditeit geen vermindering van de beroepsinkomsten tot gevolg heeft gehad⁸⁷.

24. Hoewel volgens de wet zowel de lichamelijke als de zakenschade moet worden vergoed, heeft de afgevaardigde van de minister van Economische Zaken tijdens de bespreking in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken ermee ingestemd dat in de te nemen uitvoeringsbesluiten de voorrang zal worden verleend aan de vergoeding van de lichamelijke schade⁸⁸. Dit zal dan vermoedelijk gebeuren, hetzij in de koninklijke besluiten waarbij het voorwerp en de draagwijdte van de verplichte verzekering worden bepaald⁸⁹, hetzij in het koninklijk besluit waarbij het maximumbedrag van die objectieve aansprakelijkheid wordt vastgelegd (art. 8, tweede lid).

In verband met dit laatste, nog te nemen uitvoeringsbesluit, liggen er voor de Koning verschillende mogelijkheden

open. Hij kan, naar analogie met de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van kernenergie⁹⁰, per schadegeval een absoluut maximum vaststellen waarvoor de exploitanten van de voor het publiek toegankelijke inrichtingen aansprakelijk zijn, met relatieve maxima volgens de aard van de schade (lichamelijke of zakenschade) en een verdere onderverdeling volgens de hierboven opgesomde schade-posten. Voor de vergoeding van de lichamelijke schade zou een met de Arbeidsongevallenwet van 1971 analoge regeling kunnen worden uitgewerkt: vergoeding van de begrafenis-kosten tot een bepaald maximum, vergoeding van de inkomstenschade met forfaitaire percentages, berekend op een begrensd basisloon. Voor de vergoeding van de gebruiksderiving bij schade aan zaken, zou bij de eventuele vaststelling van een maximumbedrag, inspiratie kunnen worden gevonden in het thans tussen verschillende verzekeringsmaatschappijen bestaande R.D.R.-systeem, waarbij een forfaitaire vergoeding voor de gebruiksderiving van voertuigen bepaald wordt, afhankelijk van de aard en de bestemming van het geaccidenteerde voertuig⁹¹.

25. Door volksvertegenwoordiger Beauthier werd een amendement ingediend, ertoe strekkende het begrip «*derden*» in artikel 8, eerste lid, te beperken tot de personen «die zich op het ogenblik van de brand of de ontploffing toevallig binnen de muren van de bij toepassing van deze wet bedoelde gebouwen bevonden»⁹². Hierdoor zou onder meer het werkend personeel binnen of naast voornoemde gebouwen van de toepassing van deze wet worden uitgesloten⁹³. Als verantwoording voor zijn amendement vermeldt de auteur dat, bij ontstentenis van een nadere omschrijving van het begrip «*derden*» in het wetsontwerp, het voordeel van de objectieve aansprakelijkheid en van de verplichte verzekering toegekend wordt aan elke door een schadegeval benadeelde persoon, ongeacht of deze zich binnen of buiten de inrichting bevindt. Een dergelijk gevolg overstijgt echter het sociaal nagestreefde doel van het wetsontwerp dat er klaarblijkelijk in bestaat de personen te beschermen die de inrichting bezoeken en er dus toevallig aanwezig zijn⁹⁴.

Tijdens de bespreking in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken heeft de auteur echter zijn amendement ingetrokken⁹⁵. Er is bijgevolg geen enkele reden om het

⁸³ J. RONSE, *op. cit.*, nr. 31.

⁸⁴ In de mate waarin men aanneemt dat bij vernieling of beschadiging van zaken morele schade voor vergoeding in aanmerking komt, waarover geen eensgezindheid heerst; zie hierover L. SCHUERMANS, J. SCHRIJVERS, D. SIMOENS, A. VAN OEVELEN en M. DEBONNAIRE, *op. cit.*, T.P.R., 1977, 602-603, nr. 94.

⁸⁵ Zie boven, nr. 21 en voetnoot 75.

⁸⁶ Zie hierover L. SCHUERMANS, J. SCHRIJVERS, D. SIMOENS, A. VAN OEVELEN en M. DEBONNAIRE, *op. cit.*, T.P.R., 1977, 490-493, nr. 22 (begraveniskosten) en 496-499, nr. 25 (inkomstenschade) en de aldaar geciteerde rechtspraak.

⁸⁷ Betreffende de vergoeding van deze schadeposten in het gemene recht inzake burgerlijke aansprakelijkheid, zie L. SCHUERMANS, J. SCHRIJVERS, D. SIMOENS, A. VAN OEVELEN en M. DEBONNAIRE, *op. cit.*, T.P.R., 1977, 514-539, nrs. 36 e.v.

⁸⁸ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, Kamer, 1977-78, nr. 465/2, blz. 5.

⁸⁹ Art. 8, laatste lid; zie verder, nr. 30.

⁹⁰ Zie art. 6 van de wet van 18 juli 1966 «betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie, houdende vaststelling van bepaalde maatregelen tot onmiddellijke toepassing van het Verdrag van Parijs en van het toegevoegd Protocol» (B.S., 23 augustus 1966): maximum bedrag van 500 miljoen frank per ongeval. Hierover raadplege men H. COUSY, «Een nieuwe vorm van schuldloze aansprakelijkheid. Aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door het vreedzaam gebruik van kernenergie», *Jura Falconis*, 1974-75, 35-51, i.h.b. 47-48, nr. 16.

⁹¹ R.D.R. = Règlement Direct(e) Regeling. Hierover raadplege men B. DE BEER-DE LAER. «Le système de règlement rapide des sinistres 'dégâts matériels' en responsabilité civile des véhicules automoteurs», *R.G.A.R.*, 1975, nr. 9432; L. SCHUERMANS, J. SCHRIJVERS, D. SIMOENS, A. VAN OEVELEN en M. DEBONNAIRE, *op. cit.*, T.P.R., 1977, 583-584, nr. 86.

⁹² *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/2, blz. 2.

⁹³ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, Kamer, 1977-78, nr. 465/2, blz. 5.

⁹⁴ Amendement BEAUTHIER, *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/2, blz. 3-4.

⁹⁵ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, Kamer, 1977-78, nr. 465/2, blz. 5.

begrip «derde» ook maar in enig opzicht te beperken. In de gewone gebruikelijke betekenis van dit woord gaat het om iedere andere persoon dan degene op wie de hier omschreven aansprakelijkheid rust. Het begrip dient dus eerder ruim te worden opgevat, en bedoeld worden alle personen die door een schadegeval worden benadeeld, ongeacht of ze zich buiten of binnen de inrichting bevinden, of ze zich daar toevallig bevinden dan wel blijvend gevestigd zijn. Ook de personeelsleden van de voor het publiek toegankelijke inrichtingen of van naburige gebouwen vallen eronder⁹⁶.

In deze laatste hypothese rijst wel een probleem van samenloop met de Arbeidsongevallenwet van 1971, althans voor wat de vergoeding van de lichamelijke schade aangaat. Nemen we bijvoorbeeld het geval van een kelner in een restaurant die tijdens de arbeidsuren gewond wordt door een brand in dit gebouw. Deze gewonde werknemer kan ongetwijfeld de toepassing inroepen van de in de onderhavige wet bepaalde objectieve aansprakelijkheid, maar hij kan eveneens tegen de arbeidsongevallenverzekeraar van zijn werkgever aanspraak maken op de voordelen van de Arbeidsongevallenwet. Aan dit cumulatieprobleem zal bij koninklijk besluit een oplossing moeten worden gegeven, aangezien luidens artikel 8, laatste lid, de Koning het voorwerp en de draagwijdte van de door deze wet ingevoerde verplichte verzekering moet bepalen. Uit de parlementaire voorbereiding, meer in het bijzonder het amendement Beauthier, blijkt dat met het woord «draagwijdte» in deze bepaling hoofdzakelijk de problemen van samenvoeging en coördinatie met de Arbeidsongevallenwet worden beoogd⁹⁷.

26. Met het in het leven roepen van een nieuwe vorm van objectieve aansprakelijkheid heeft de wetgever evenwel geen afbreuk willen doen aan de toepassing van het *gemene recht inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid*⁹⁸. Dit wordt met zoveel woorden gezegd aan het slot van het eerste lid van artikel 8: «(...) onverminderd het gewone verhaal op de voor het schadegeval aansprakelijke personen».

Deze zinsnede betekent niet alleen dat de personen op wie de objectieve aansprakelijkheid rust zich steeds kunnen keren tegen de voor het schadegeval aansprakelijke derden, hetzij door deze laatsten in vrijwaring te roepen, hetzij via de vordering tot indeplaatsstelling nadat de slachtoffers verhaal vergoed (art. 1251, 3°)⁹⁹. Ook de slachtoffers van een brand of een ontploffing kunnen er de voorkeur aan geven een beroep te doen op de gemeenrechtelijke regels van de extra-contractuele aansprakelijkheid (artt. 1382 e.v. B.W.). Op die wijze kunnen zij

immers volledige schadeloosstelling krijgen, terwijl bij toepassing van de onderhavige wet de aansprakelijkheid tot een bepaald bedrag kan worden beperkt (art. 8, tweede lid; zie boven, nr. 24).

Er blijkt trouwens geen bezwaar te bestaan om de twee onderscheiden vorderingen tegelijk in te stellen, met dien verstande dat voor een zelfde schade of hetzelfde deel van de schade niet tweemaal vergoeding kan worden verkregen, wat in strijd is met de gemeenrechtelijke beginselen inzake extra-contractuele aansprakelijkheid. Voor zover het vervuld zijn van de wettelijke vereisten wordt aangevoerd, zou bijvoorbeeld langs gemeenrechtelijke weg vergoeding voor de morele schade kunnen worden verkregen. Naar gelang van het geval kunnen de beide vorderingen worden ingesteld, hetzij tegen dezelfde persoon (de volgens de wet objectief aansprakelijke), hetzij tegen verschillende personen.

In ieder geval kan uit geen enkele bepaling van de wet worden afgeleid dat het optierecht van de slachtoffers niet behouden zou blijven. Het laat zich vrij gemakkelijk verstaan dat wanneer de toepassingsvereisten van onderhavige wet vervuld zijn, de slachtoffers slechts zelden naar het gemene recht zullen teruggrijpen, tenzij misschien om vergoeding te krijgen voor de schade die door deze wet wordt uitgesloten. Bij de hier beoogde schadegevallen is het bewijzen van de voor de artikelen 1382 en 1383 B.W. vereiste fout vaak een hachelijke onderneming, die daarenboven veel tijd en geld kost. Met meer kans op succes kan een beroep worden gedaan op het in artikel 1384, eerste lid, B.W. neergelegde aansprakelijkheidsvermoeden ten laste van de bewaarder van een gebrekkige zaak — ook een geval van objectieve aansprakelijkheid — waarbij het slachtoffer het bewijs moet leveren van het gebrek in de zaak en de daaruit voortvloeiende schade, alsmede het oorzakelijk verband tussen dit gebrek en de schade¹⁰⁰, maar niet de fout van de bewaarder zelf¹⁰¹. Wel moet worden opgemerkt dat artikel 1384, eerste lid, B.W. niet geldt voor de onroerende goederen die onder artikel 1386 B.W. vallen¹⁰². Indien een gebouw namelijk door brand of ontploffing instort, kan alleen de eigenaar op basis van artikel 1386 B.W. worden aangesproken wanneer de instorting te wijten is aan een verzuim in het onderhoud of een gebrek in het gebouw. Brand of ontploffing kunnen in menig geval tot een van deze twee oorzaken worden herleid.

¹⁰⁰ Cass., 22 oktober 1954, *Pas.*, 1955, I, 149; Cass., 20 juni 1963, *Pas.*, 1963, I, 1105; Cass., 18 september 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 59; *Pas.*, 1971, I, 47; Cass., 24 december 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 416; *Pas.*, 1971, I, 391.

¹⁰¹ J.-L. FAGNART, *Examen de la jurisprudence concernant la responsabilité civile (1968-1975)*, Brussel, 1976, blz. 86-87, nr. 103; Cass., 18 september 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 59; *Pas.*, 1971, I, 47; Cass., 3 mei 1974, *Arr. Cass.*, 1974, 989; *Pas.*, 1974, I, 914.

¹⁰² R.-O. DALCQ, *Traité de la Responsabilité Civile*, in *Les Nouvelles, Droit Civil*, dl. V, Vol. I, *Les causes de responsabilité*, Brussel, 1967, blz. 577-578, nrs. 2046-2048; *Id.*, «Fondement de l'article 1386 C.C., concours avec une autre cause de responsabilité», noot bij Cass., 21 april 1972, *R.C.J.B.*, 1972, 427 e.v., i.h.b. 505; J.-L. FAGNART, *op. cit.*, blz. 87-88, nr. 105; Cass., 24 mei 1945, *Pas.*, 1945, I, 172; Rb. Brussel, 12 maart 1970, *Pas.*, 1970, III, 113.

⁹⁶ *A contrario* af te leiden uit de opmerkingen van de afgevaardigde van de minister van Economische Zaken; zie verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, Kamer, 1977-78, nr. 465/2, blz. 5.

⁹⁷ *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/2, blz. 2 en 4.

⁹⁸ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 2.

⁹⁹ Een bepaalde passus uit de memorie van toelichting wekt ten onrechte deze indruk, omdat in verband met de toepassing van het gemene recht inzake burgerrechtelijke aansprakelijkheid alleen gezegd wordt: «Die personen (= de natuurlijke of rechtspersonen op wie de objectieve aansprakelijkheid rust) kunnen anderzijds steeds verhaal uitoefenen op de aansprakelijke derden» (*Parl. Besch.*, Kamer, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 5).

C. Verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering

27. De in artikel 7, § 2, bedoelde natuurlijke of rechtspersonen (in feite: de exploitant van een inrichting die gewoonlijk voor het publiek toegankelijk is) moeten hun zojuist behandelde objectieve aansprakelijkheid laten verzekeren bij een verzekeringsonderneming die erkend is of van erkenning ontslagen is krachtens de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, anders mag de inrichting niet voor het publiek worden opengesteld (art. 8, derde lid). Samen met het beginsel van de objectieve aansprakelijkheid (art. 8, eerste lid) vormt deze bepaling de tweede fundamentele doelstelling van de wet, namelijk dat moet worden gezorgd voor een behoorlijke schadeoosstelling van de slachtoffers, als ondanks alle preventie maatregelen het schadegeval zich toch voordoet¹⁰³.

De nieuwe wet consolideert aldus de niet te miskennen wetgevende tendens der laatste jaren om op allerlei gebied het afsluiten van een *verzekering verplicht* te stellen¹⁰⁴. Aan de andere kant kan de verplichte aansprakelijkheidsverzekering worden beschouwd als een tegenhanger van de aansprakelijkheidsuitbreiding ten voordele van het slachtoffer. Om te vermijden dat door de instelling van de objectieve aansprakelijkheid de belangen van de schadeveroorzaker te zeer zouden worden opgeofferd aan die van het slachtoffer, moet aan de kant van de schadeverwekker een tegengewicht worden gezocht, dat gevonden wordt in de *depersonalisatie van de vergoedingsplicht*, vooral door een beroep te doen op de techniek van de aansprakelijkheidsverzekering¹⁰⁵.

28. De hier bedoelde verzekering moet worden afgesloten door de natuurlijke of rechtspersonen die daartoe door de Koning zullen worden aangewezen (art. 8, derde lid, *juncto* art. 7, § 2). Het gaat om dezelfde personen op wie de objectieve aansprakelijkheid rust (zie boven, nr. 20), en uit de parlementaire voorbereiding kan worden afgeleid dat het vermoedelijk de exploitanten van de voor het publiek toegankelijke inrichtingen zullen zijn¹⁰⁶.

Deze verzekering moet luidens artikel 8, derde lid, worden afgesloten «bij een verzekeringsonderneming die erkend is of van erkenning ontslagen is krachtens de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen». Deze laatste precisering werd in de wet

ingevoegd omdat voor sommige industriële en commerciële risico's van een hoog bedrag, in het kader van de E.E.G. in België geen toelating vereist is voor de verzekeringsondernemingen waarvan de maatschappelijke zetel in een andere lid-staat van de E.E.G. is gevestigd¹⁰⁷.

29. De vraag kan worden gesteld of met het invoeren van een verplichte aansprakelijkheidsverzekering voldoende wordt tegemoet gekomen aan de bedoeling van de wetgever om te zorgen voor een behoorlijke vergoeding van de slachtoffers van de in deze wet beoogde schadegevallen. Wat is immers de sanctie op de niet-naleving van deze verplichting? En quid wanneer een voor het publiek toegankelijke inrichting een dergelijk groot brand- en ontplofingsrisico blijkt te vertonen, dat geen enkele verzekeraar bereid is om dit te verzekeren?

Blijkbaar heeft de wetgever alleen voorzien in een strafrechtelijke sanctie op de niet-naleving van de verzekeringsverplichting (art. 10)¹⁰⁸, maar heeft hij voor deze hypothese geen maatregelen getroffen om de vergoeding van de slachtoffers te waarborgen. Zou het niet geraden zijn dat in dit geval een regeling zou worden uitgewerkt waarbij de slachtoffers een beroep zouden kunnen doen op een waarborgfonds, zoals dit het geval is met het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds¹⁰⁹ of het Fonds voor Arbeidsongevallen¹¹⁰?

Misschien is het hiervoor nog niet te laat, omdat bij koninklijk besluit «het voorwerp en de draagwijdte van deze verzekering alsmede de desbetreffende controlemaatregelen» (art. 8, laatste lid) moeten worden bepaald. Een extensieve interpretatie van de aan de Koning toevertrouwde opdracht laat wellicht toe te oordelen dat hieronder eveneens moet worden gerekend, het treffen van de nodige maatregelen ter vergoeding van de slachtoffers in geval de verzekeringsplicht niet wordt nagekomen (zie verder, nr. 30).

¹⁰⁷ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 5. De wettelijke basis voor de vrijstelling van de erkenningsverplichting is artikel 3, § 4, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen (*B.S.*, 29 juli 1975). Deze bepaling werd nader uitgewerkt in art. 2, §§ 3 en 4, van het K.B. van 12 maart 1976 «tot vaststelling van de datum waarop sommige artikelen van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen in werking treden en houdende algemeen reglement betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen» (*B.S.*, 23 juni 1976). Zie ook H. CLAASSENS, «De veralgemeende controle op het verzekeringswezen in België», *De Verz.*, 1975, 358-361, nr. 75.

¹⁰⁸ Zie ook het antwoord van de minister van Binnenlandse Zaken op de vragen van senator LAGNEAU, *Parl. Hand., Senaat*, 1979, blz. 810.

¹⁰⁹ Zie de artikelen 15 en 16 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen (*B.S.*, 15 juli 1956) en het K.B. van 5 januari 1957 «tot bepaling van de toekenningsvoorwaarden en van de omvang der rechten van de benadeelden tegenover het Gemeenschappelijk Waarborgfonds, bedoeld bij de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen», (*B.S.*, 10 januari 1957).

¹¹⁰ Zie de artikelen 57 tot 61 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 (*B.S.*, 24 april 1971) en de artikelen 44 tot 66 van het K.B. van 21 december 1971 «houdende uitvoering van sommige bepalingen van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971» (*B.S.*, 28 december 1971).

¹⁰³ Memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 2 en 5.

¹⁰⁴ Uit de inventarisatie en analyse die H. CLAASSENS (*op. cit.*, *R.W.*, 1977-78, 145-180) van de verplichte verzekering in ons land heeft gemaakt, blijkt dat van de 28 gerecenseerde verplichte verzekeringen er slechts drie ouder zijn dan 25 jaar; zie ook L. SCHUERMANS, «Perspectieven in het verzekeringsrecht», *R.W.*, 1977-78, 2249-2268; wetsvoorstel KNOOPS van 6 juni 1979 «betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering voor particulieren», *Parl. Besch., Kamer*, 1979, nr. 152/1; wetsvoorstel DE STEXHE van 3 mei 1979 «betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering ten aanzien van het privé-leven», *Parl. Besch., Senaat*, 1979, nr. 92/1.

¹⁰⁵ D. SIMOENS, *op. cit.*, blz. 37-38, nr. 8, die ook wijst op de wisselwerking tussen de aansprakelijkheidsuitbreiding en de depersonalisatie van de vergoedingsplicht.

¹⁰⁶ Verslag DE GREVE, *Parl. Besch., Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 6.

30. Uit het vorig nummer is reeds gebleken dat de wetgever zich er eigenlijk toe beperkt heeft het principe van de verplichte verzekering in te voeren en sommige personen hiervan vrij te stellen (zie hierover verder, nr. 32), maar voor het overige worden in de wet geen bijzonderheden verstrekt over de *juiste omvang en draagwijdte van deze verzekering*¹¹¹. Deze verdere preciseringen zullen op de voordracht van de minister van Economische Zaken bij koninklijk besluit moeten worden geregeld, na het advies van de Controledienst voor de Verzekeringen en de Commissie voor Verzekeringen (art. 8, laatste lid). De uit te werken materies zijn «het voorwerp en de draagwijdte van deze verzekering, alsmede de desbetreffende controlemaatregelen».

Uit de tekst van de wet en de parlementaire voorbereiding kan niet onmiddellijk worden afgeleid wat met deze termen juist wordt bedoeld en hoever de opdracht van de Koning reikt. Hierboven werd reeds opgemerkt (zie nr. 25 *in fine*) dat met de invoering van het woord «draagwijdte», op voorstel van volksvertegenwoordiger Beauthier, hoofdzakelijk beoogd werd dat onder meer een regeling moet worden getroffen voor de gebeurlijke samenloop met de reeds bestaande verplichte verzekeringen, zoals de arbeidsongevallenverzekering¹¹². Samenloopproblemen kunnen ook rijzen met reeds bestaande, vrijwillig afgesloten verzekeringen in verband met het gebouw, zoals de aansprakelijkheids- en brandverzekering van de eigenaar (in het bijzonder diens aansprakelijkheid krachtens art. 1386 B.W.), de huurrisicoverzekering van de huurder (cf. artikelen 1733 en 1734 B.W.), de diverse verzekeringen in verband met de handel of de activiteit die in het gebouw wordt uitgeoefend.

Indien men de aan de Koning toevertrouwde opdracht ruim opvat, kan men tot «het voorwerp en de draagwijdte van deze verzekering» eveneens rekenen: het treffen van de nodige maatregelen ter vergoeding van de slachtoffers in het geval de verzekeringsplicht niet wordt nagekomen (zie vorig nr.), evenals het omschrijven van de werking van de verzekering ten opzichte van derden, door de uitstippeling van de toepassingsvoorwaarden en -modaliteiten van de rechtstreekse vordering van het slachtoffer tegen de verzekeraar (zie verder, nrs. 34-35).

Dat deze koninklijke besluiten slechts mogen genomen worden na advies van de Controledienst voor de Verzekeringen en de Commissie voor Verzekeringen, is volledig verantwoord¹¹³. Laatstgenoemde commissie werd door de wetgever in het bijzonder ingesteld om hetzij op verzoek van de minister van Economische Zaken, hetzij de Controledienst voor de Verzekeringen, hetzij uit eigen beweging, advies te verlenen over alle problemen betreffende verzekeringsaangelegenheden (art. 41, § 1, van de wet van 9 juli 1975). Op te merken valt dat «de ministers, die bevoegd zijn voor de problemen betreffende het voorkomen, de aansprakelijkheid of de vergoeding van aan personen of goederen bij ongeval veroorzaakte schade, een waarnemer bij de Commissie kunnen afvaardigen» (art. 41, § 2, laatste lid, van de wet van 9 juli 1975)¹¹⁴. De Controledienst voor

de Verzekeringen heeft een toezichthoudende functie en is ermee belast te waken over de toepassing van deze (controle)wet en de verordeningen die ter uitvoering ervan worden genomen. Daarnaast beschikt de Dienst over een eigen verordenende bevoegdheid (art. 29 van de wet van 9 juli 1975)¹¹⁵. Omdat bij koninklijk besluit ook de controlemaatregelen moeten worden bepaald, is het verantwoord dat vooraf eveneens de Controledienst voor de Verzekeringen wordt geraadpleegd.

31. Voor de inrichtingen die op de datum van de inwerkingtreding van deze wet¹¹⁶ voor het publiek toegankelijk zijn, is voorzien in een *overgangsregeling*. Bij koninklijk besluit zal worden bepaald binnen welke termijn deze inrichtingen de hier bedoelde aansprakelijkheidsverzekering moeten afsluiten (art. 8, vierde lid). Verhoopt mag worden dat bij het vastleggen van deze termijn enige differentiatie zal worden toegepast en dat met het oog daarop de voor het publiek toegankelijke inrichtingen in enkele categorieën zullen worden ingedeeld naar gelang van de intensiteit van het brand- en ontploffingsgevaar. Op te merken valt dat deze overgangsbepaling alleen geldt voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering en niet voor de objectieve aansprakelijkheid.

32. Naar analogie met artikel 14 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen¹¹⁷ zijn de door de Koning aangewezen *publiekrechtelijke rechtspersonen ontslagen* van de verplichting een verzekeringscontract af te sluiten tot dekking van de hier bedoelde objectieve aansprakelijkheid (art. 8, vijfde lid). Ook hier gaat men ervan uit dat deze publiekrechtelijke instellingen voldoende waarborgen van solvabiliteit bieden¹¹⁸.

Een eerste verschilpunt met de wet van 1 juli 1956 is echter dat de publiekrechtelijke rechtspersonen die van de verzekeringsplicht zijn vrijgesteld in artikel 14 van deze wet nominatief worden aangeduid: de Staat, de Regie van Telegraaf en Telefoon, de Regie der Luchtwegen, de Regie der Rijkskool- en vriesdiensten, de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen en de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen (art. 14, § 1), evenals de instellingen van openbaar nut voor gemeenschappelijk vervoer die daartoe door de Koning worden aangewezen (art. 14, § 2). De onderhavige wet geeft aan de Koning ruimere mogelijkheden en maakt het onder meer mogelijk de provincies en de gemeenten van de verzekeringsverplichting vrij te stellen, terwijl deze openbare besturen wel onderworpen zijn aan de verplichte aansprakelijkheidsverzekering voor hun motorrijtuigen¹¹⁹.

Een tweede en belangrijker verschilpunt is dat voor de door de Koning aangewezen publiekrechtelijke rechts-

¹¹⁵ Hierover raadplege men H. CLAASSENS, *op. cit.*, *De Verz.*, 1975, 883-888, nrs. 170-171.

¹¹⁶ Bij gemis aan enige bijzondere regeling is de wet in werking getreden de tiende dag na de publicatie in het Belgisch Staatsblad, d.w.z. 30 september 1979.

¹¹⁷ *B.S.*, 15 juli 1956.

¹¹⁸ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 5.

¹¹⁹ Zie hierover M. VAN DEN BERGH, «Vrijstelling van de plicht tot verzekering», in L. SCHUERMANS, J. DE CEUSTER, A. VAN OEVELEN en W. VERELLEN, *De wettelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen in de Benelux*, Brussel, 1979, blz. 208, nr. 166.

¹¹¹ Vgl. H. CLAASSENS, *op. cit.*, *R.W.*, 1977-78, 180.

¹¹² Zie amendement BEAUTHIER, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054/2, blz. 4; verslag DE GREVE, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1977-78, nr. 465/2, blz. 5.

¹¹³ Vgl. H. CLAASSENS, *op. cit.*, *R.W.*, 1977-78, 180.

¹¹⁴ Hierover raadplege men H. CLAASSENS, *op. cit.*, *De Verz.*, 1975, 904-910, nrs. 183-185.

personen de vrijstelling van de verzekeringsverplichting niet afhankelijk gesteld wordt van de voorwaarde zelf die burgerrechtelijke aansprakelijkheid te dekken. In het stelsel van de wet van 1 juli 1956 moet de Staat evenwel zelf de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekken van alle houders en bestuurders van zijn motorrijtuigen, en is de Staat dus zijn eigen verzekeraar (art. 14, § 1)¹²⁰. De door de Koning aangewezen publiekrechtelijke rechtspersonen die in het kader van de onderhavige wet van de verzekeringsverplichting zijn vrijgesteld, kunnen dus enkel als objectief aansprakelijke en niet in de hoedanigheid van verzekeraar worden aangesproken.

33. De verzekeraar die de benadeelde personen heeft vergoed, is gesubrogeerd in de rechten van deze benadeelden en van de verzekeringsnemers tegen de voor het schadegeval aansprakelijke derden, tot beloop van de door hem betaalde sommen (art. 8, zesde lid). Deze bepaling voorziet aldus in een *dubbele subrogatie ten voordele van de verzekeraar*. Zowel de slachtoffers als de objectief aansprakelijk gestelden behouden immers hun vordering tot schadevergoeding op basis van het gemene recht tegen de derde aansprakelijke(n) (zie boven, nr. 26). Het is dan ook verantwoord dat de verzekeraar, na vergoeding van de slachtoffers, in de rechten van beide categorieën van personen treedt tegen de derde aansprakelijke(n).

Het lijdt geen twijfel dat deze subrogatie beheerst wordt door de regels die voor de subrogatie in het verzekeringsrecht in het algemeen zijn neergeschreven in artikel 22 van de Verzekeringwet van 11 juni 1874 (boek I, titel X, Wetboek van Koophandel). Zoals bekend geldt deze laatste bepaling alleen voor schadeverzekeringen, tot welke categorie de hier besproken aansprakelijkheidsverzekering alleszins behoort¹²¹. Meteen zijn ook de grenzen van deze wettelijke indeplaatsstelling afgebakend: de verzekeraar kan van de derde aansprakelijke(n) niet meer terugvorderen dan de sommen die hij aan de benadeelde(n) heeft moeten uitkeren (zie art. 8, zesde lid *in fine*). De indeplaatsstelling op grond van artikel 22 van de Verzekeringwet heeft tot gevolg dat de schuldvordering zelf van de verzekerde (of van de benadeelde) tegen de aansprakelijke schadeveroorzaker, met al haar bestanddelen en toebehoren, ten belope van de schadevergoeding aan de verzekeraar wordt overgedragen¹²². De aansprakelijke derde kan der-

halve tegen de rechtsvordering van de gesubrogeerde verzekeraar alle verweermiddelen en excepties aanvoeren die hij aan de persoonlijke rechtsvordering van de benadeelde had kunnen tegenwerpen¹²³.

Verder moet worden opgemerkt dat wanneer de verzekerde (of de benadeelde) niet volledig is vergoed, bijvoorbeeld bij toepassing van deze wet geen vergoeding voor morele schade heeft gekregen (zie boven, nr. 23), de indeplaatsstelling hem niet mag benadelen en hij voor het overige zijn rechten kan uitoefenen en te dien opzichte de voorkeur geniet boven de verzekeraar (zie art. 22, tweede lid, van de Verzekeringwet, waarin wordt verwezen naar art. 1252 B.W.: toepassing van de regel «*Nemo contra se subrogare censetur*»)¹²⁴.

34. Naar het voorbeeld van artikel 6 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, doet ook deze verzekering ten voordele van de benadeelde personen een *eigen recht* tegen de verzekeraar ontstaan (art. 8, zevende lid)¹²⁵. Deze rechtstreekse rechtsbetrekking tussen het slachtoffer en de verzekeraar is een exponent van de evolutie die zich in de aansprakelijkheidsverzekering heeft voorgedaan. In een eerste etappe van deze evolutie werd het afsluiten ervan niet meer overgelaten aan de vrije beoordeling van de enkelingen, maar verplicht gesteld¹²⁶. De tweede stap wordt door Simoens aangeduid met de term «*decontractualisatie*»¹²⁷, waarmee wordt bedoeld dat over de figuur van de verzekeringsnemer heen ten voordele van de benadeelde een rechtstreekse vordering ontstaat tegen de verzekeraar.

De wet beperkt er zich toe het principe van het eigen recht van de benadeelde tegen de verzekeraar te vermelden, zonder evenwel de juiste omvang en draagwijdte van deze rechtstreekse vordering te preciseren. De nadere uitwerking ervan zal blijkbaar bij koninklijk besluit moeten gebeuren, aangezien aan de Koning wordt opgedragen «het voorwerp en de draagwijdte van deze verzekering» te bepalen (art. 8, laatste lid), hoewel de vraag kan worden gesteld of de uitstippeling van het juridisch statuut van een rechtstreekse vordering tot deze opdracht mag worden gerekend (zie ook boven, nr. 30).

Een dergelijke legislatieve techniek valt te betreuren. Bij ontstentenis van een systematische regeling van de rechtstreekse vordering in ons recht, had de wetgever, wilde hij behoorlijk legifereren, zich niet ertoe mogen beperken het beginsel van de rechtstreekse vordering in de wet in te schrijven, maar had hij ook het statuut ervan moeten uitstippelen¹²⁸. De regeling hiervan hoort normalerwijze niet thuis in een uitvoeringsbesluit — zelfs in de veronderstelling dat de Koning in dit geval hiertoe bevoegd zou zijn — maar wel in de wettekst zelf. Indien de wetgever blijkens de memorie van toelichting¹²⁹ duidelijk het systeem van de

¹²⁰ Verschil van mening bestaat echter over de juiste draagwijdte en betekenis van de regel dat de Staat zelf de burgerrechtelijke aansprakelijkheid moet dekken en dus zijn eigen verzekeraar is; hierover raadplege men M. MAHIEU, «La nature juridique des obligations mises à charge de l'Etat par l'article 14 de la loi 1er juillet 1956 sur l'assurance automobile obligatoire», *R.G.A.R.*, 1972, nr. 8832; M. VAN DEN BERGH, *op. cit.*, blz. 207-211, nrs. 164-170; Cass., 12 november 1970, *R.W.*, 1970-71, 1235 met noot; *De Verz.*, 1971, 245, met noot R.V.G.; *Pas.*, 1971, I, 224 met noot.

¹²¹ M. FONTAINE, *Droit des assurances*, Brussel, 1975, blz. 133-135, nr. 33; R. VANDEPUTTE, *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, dl. XIV, *Inleiding tot het verzekeringsrecht*, Antwerpen-Amsterdam, 1978, blz. 114-115; Cass., 15 februari 1938, *Pas.*, 1938, I, 47, *R.G.A.R.*, 1938, nr. 2747; Cass., 31 oktober 1966, *Pas.*, 1967, I, 288, *R.W.*, 1967-68, 1067, *R.C.J.B.*, 1969, 160, met noot van M. FONTAINE, «L'assurance collective et la distinction entre assurances de choses et assurances de personnes».

¹²² Cass., 6 december 1965, *Pas.*, 1966, I, 443, *R.W.*, 1966-67, 852, *R.G.A.R.*, 1966, nr. 7632, *J.T.*, 1966, 91; Cass., 20 december 1971, *Arr. Cass.*, 1972, 382, *Pas.*, 1972, I, 382; Cass., 17 april 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 768, *Pas.*, 1972, I, 754.

¹²³ Cass., 26 april 1974, *R.W.*, 1974-75, 418, *Arr. Cass.*, 1974, 926; *Pas.*, 1974, I, 873, *R.G.A.R.*, 1975, nr. 9426.

¹²⁴ Zie b.v. Rb. Verviers, 28 juni 1971, *De Verz.*, 1973, 785, *J. Liège*, 1971-72, 29.

¹²⁵ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 6.

¹²⁶ D. SIMOENS, *op. cit.*, blz. 45, nr. 12.

¹²⁷ *Ibidem*, met verwijzing naar G. VINEY, *Le déclin de la responsabilité individuelle*, Parijs, 1964, nr. 115.

¹²⁸ R. VANDEPUTTE, *op. cit.*, blz. 157-158.

¹²⁹ Memorie van toelichting, *Parl. Besch.*, *Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 6.

wettelijke aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen voor ogen heeft gehad, waarom heeft hij dit stelsel dan niet in de nieuwe wet overgenomen, zij het na wegwerking van de onvolkomenheden en onnauwkeurigheden die eraan verbonden zijn?

35. Redelijkerwijze mag worden aangenomen dat in het te nemen uitvoeringsbesluit op de door deze wet gecreëerde rechtstreekse vordering bij wijze van analogie het statuut zal worden toegepast dat deze rechtsinstelling heeft gekregen in de wet van 1 juli 1956. Zoals bekend heeft de wetgever aan deze laatste rechtstreekse vordering een stevige uitwerking willen geven, met als voornaamste attribuut de niet-tegenwerpelijkheid aan de benadeelden van de uit de wet of de verzekeringspolis voortvloeiende nietigheden, verweermiddelen of vervalgronden (art. 11 van de wet van 1 juli 1956). Doch dit systeem is verre van volmaakt en heeft aanleiding gegeven tot heel wat betwistingen die in ruime mate kunnen worden verklaard door de nalatigheid van de uitvoerende macht om het door artikel 13 van de wet bedoelde systeem in werking te doen treden, ten einde de verweermiddelen van de verzekeraar onder zekere voorwaarden tegenwerpelijk te maken aan de benadeelde die over de rechtstreekse vordering beschikt¹³⁰.

Indien men de verordeningsbevoegdheid van de Koning op dit vlak aanvaardt, mag de hoop worden uitgesproken dat het uitvoeringsbesluit niet te lang op zich zal laten wachten. Nu het beginsel van het eigen recht van de benadeelde tegen de verzekeraar in de wet is opgenomen, is het logisch de regel van de niet-tegenwerpelijkheid van de excepties als een noodzakelijk attribuut eraan vast te koppelen. Verder is het gewenst een regeling uit te werken voor het geval dat geen verzekeringsovereenkomst werd afgesloten en de gevallen dat het contract vóór het schadegeval werd beëindigd, vernietigd, ontbonden of geschorst, evenals de situatie waarin alleen de waarborg werd geschorst¹³¹.

36. De verzekeringsmaatschappijen die de door deze wet beoogde aansprakelijkheidsverzekering afsluiten, moeten bij de jaarlijkse premie die zij hiervoor innen, een bedrag van ten hoogste 10% heffen om het in artikel 6, § 2, bedoelde Fonds voor beveiliging tegen brand en ontploffing (zie boven, nr. 15) te financieren (art. 9, eerste lid). Het juiste percentage van de heffing, de berekeningsmodaliteiten, de inning en de overdracht ervan aan het Fonds, zullen bij koninklijk besluit worden bepaald, en de Controledienst voor de Verzekeringen, opgericht bij de (controle)wet van 9 juli 1975, dient toe te zien op de uitvoering van deze bepalingen (art. 9, tweede lid). Op de vraag van senator Lagneau of de aanwending van de financiële middelen van dit Fonds beperkt zal blijven tot de studie en de beroepsopleiding met het oog op de brandpreventie in de voor het publiek toegankelijk lokalen, antwoordde de minister van Binnenlandse Zaken dat de vereiste opleiding inzake brandpreventie in de voor het publiek toegankelijke lokalen niet mag worden losgekoppeld van die voor de andere lokalen. Het gaat immers vaak om dezelfde regels en principes, maar de risi-

co's zijn groter in de voor het publiek toegankelijke lokalen. Door de beroepsopleiding te financieren vergemakkelijkt men de oplossingen in de hele sector en niet alleen in de voor het publiek toegankelijke lokalen¹³².

Besluit

37. De noodzaak om inzake brand en ontploffing preventief op te treden en de desbetreffende maatregelen zoveel mogelijk met elkaar in overeenstemming te brengen, zal wel door niemand in twijfel worden getrokken. De herinnering aan enkele recente brandrampen, zoals die te La Louvière in januari 1976, kan die overtuiging alleen nog maar versterken¹³³. Met de nieuwe wet wordt aan de regering een stevige juridische basis verleend om op dit vlak algemene verordenende bepalingen uit te vaardigen. Ondanks de eenstemmigheid over de te bereiken doelstellingen, zijn er toch bijna twee en een half jaar verlopen tussen de indiening van het wetsontwerp (5 januari 1977) en de uiteindelijke goedkeuring ervan (28 juni 1979)¹³⁴. Kon dit niet op kortere tijd?

Voor het hoofdstuk betreffende de preventie van branden en ontploffingen heeft de wetgever terecht geopteerd voor een kaderwet. Het technisch karakter van de preventie maatregelen¹³⁵, evenals de noodzaak deze maatregelen spoedig te kunnen aanpassen in verband met de evolutie van de techniek, verantwoorden een ruime verordeningsbevoegdheid van de Koning. Dat daarbij de gemeentelijke bevoegdheid gevrijwaard bleef, verdient eveneens goedkeuring, omdat deze openbare besturen het dichtst bij de bevolking staan en de plaatselijke noden en behoeften dikwijls beter kennen of kunnen laten onderzoeken. Uit dien hoofde kunnen zij, waar nodig, het centrale preventiebeleid aanvullen en bijsturen (zie art. 4).

38. Er werd reeds op gewezen dat de invoering van een objectieve aansprakelijkheid voor de door deze wet bedoelde schadegevallen volledig verantwoord is, aangezien het gemeenschappelijke aansprakelijkheidssysteem, beschouwd vanuit de optiek van de slachtoffersbescherming, hier vaak te kort schiet (zie boven, nrs. 19, 20 en 26). Met hieraan een verplichte aansprakelijkheidsverzekering te koppelen, wordt anderzijds het evenwicht aan de kant van de aansprakelijke schadeveroorzaker hersteld en verkrijgen de slachtoffers een stevigere vergoedingswaarborg (zie boven, nr. 27).

Op het vlak van het aansprakelijkheids- en het verzekeringsrecht is deze wet echter geen hoogvlieger. Men komt niet aan de indruk dat aan dit tweede deel van de wet

¹³² *Parl. Hand., Senaat*, 1979, blz. 809-810 (vergadering van 27 juni 1979).

¹³³ Deze brandramp was voor de regering trouwens de aanleiding om het wetsontwerp bij het Parlement in te dienen (zie de memorie van toelichting, *Parl. Besch., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1, blz. 1).

¹³⁴ *Parl. Hand., Senaat*, 1979, blz. 836.

¹³⁵ Zie b.v. de bepalingen van het K.B. van 22 maart 1968 tot vaststelling van de normen waaraan de rustoorden voor bejaarden moeten voldoen (*B.S.*, 30 april 1968) en van het Franse decreet nr. 73-1007 van 31 oktober 1973 «relatif à la protection contre les risques d'incendie et de panique dans les établissements recevant du public» (*Journal Officiel*, 4 november 1973; *D.*, 1973, *Lég.*, 417).

¹³⁰ Zie hierover R. VANDEPUTTE, *op. cit.*, blz. 160-161, en de aldaar geciteerde rechtspraak.

¹³¹ Zie in die zin J. ROGGE, «Preventie van brand en ontploffing en verplichte burgerrechtelijke aansprakelijkheidsverzekering», *B.R.H.*, 1980, 21 e.v., i.h.b. 28, nr. 20.

heel wat minder aandacht en zorg werd besteed. Er dienen niet alleen enkele terminologische onnauwkeurigheden te worden vermeld (zie boven, nrs. 19, 21 en 22), maar vooral op verzekeringsgebied zijn te veel vragen onopgelost gebleven. Welke waarborg hebben de slachtoffers als de verzekeringsplicht niet wordt nagekomen (zie boven, nr. 29)? Hoever reikt juist de bevoegdheid van de Koning om «het voorwerp en de draagwijdte van deze verzekering» (art. 8, laatste lid) te bepalen (zie boven, nr. 30)? Wat is de juiste omvang en draagwijdte van de rechtstreekse vordering van de slachtoffers tegen de verzekeraar (zie boven, nrs. 34 en 35)?

Hier tegen zullen sommigen wellicht opwerpen dat deze problemen bij koninklijk besluit kunnen worden geregeld, aangezien de Koning de opdracht heeft gekregen het voorwerp en de draagwijdte van deze verzekering te bepalen. Hierbij passen dan toch twee bedenkingen. Tot op zekere hoogte heeft de Koning inderdaad deze bevoegdheid, maar voor sommige andere problemen lijkt de wettelijke basis hiervoor nogal eng (zie boven, nrs. 29, 34 en 35). Er is echter een meer fundamenteel bezwaar dat verband houdt met de aangewende wetgevingstechniek: anders dan in het hoofdstuk over de preventie (zie boven, nr. 37), had de wetgever hier zelf een aantal aangelegenheden moeten regelen in plaats van deze aan het hoofd van de uitvoerende macht te delegeren. Problemen zoals de omschrijving van de juiste omvang en draagwijdte van de rechtstreekse vordering van het slachtoffer tegen de verzekeraar, horen niet thuis in een koninklijk besluit, maar in de wet die het principe van deze rechtstreekse rechtsbetrekking vastlegt (zie boven, nrs. 34 en 35).

Ten slotte kan de vraag worden gesteld of de behandeling van dit wetsontwerp wel aan de juiste personen en instellingen is toevertrouwd. Was het verantwoord het tweede deel van de wet alleen te laten behandelen door de parlementaire Commissie voor Binnenlandse Zaken? Een bespreking in de Commissies voor Justitie en Economische Zaken, eventueel samen met de Commissie voor Binnenlandse Zaken, had voor een aantal aansprakelijkheids- en verzekeringsvraagstukken wellicht verhelderend kunnen werken. Een wet die het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht in aanzienlijke mate wijzigt en aanvult, verdiende vanwege onze wetgever een betere behandeling.

Aloïs VAN OEVELEN

III. De strafbepalingen

39. De overtredingen van deze wet — en van de ter uitvoering ervan genomen koninklijke besluiten — kunnen zoals gebruikelijk worden opgespoord en vastgesteld door de officieren van gerechtelijke politie met algemene bevoegdheid. Luidens de artikelen 154 en 189 van het Wetboek van Strafvordering mag door getuigen geen bewijs worden geleverd boven of tegen de inhoud van de processen-verbaal of verslagen van deze officieren van politie.

De bedoelde bewijskracht blijft evenwel beperkt tot de feitelijke vaststellingen van deze ambtenaren binnen de grenzen van hun bevoegdheid gedaan (cf. Cass., 11 oktober 1965, *Pas.*, 1966, I, 193; Cass., 17 juni 1968, *Arr. Cass.*, 1968, 1263).

40. In een gemeente waar geen commissaris van politie

is aangesteld of bij afwezigheid of belet van de commissaris zal de burgemeester de bevoegdheid van officier van gerechtelijke politie uitoefenen (artt. 11 en 14 Sv.). Wanneer er echter een commissaris van politie is, die niet wettig verhinderd is, kan de burgemeester niet optreden in deze hoedanigheid, tenzij in de gevallen waarin een bijzondere wet hem deze opdracht toevertrouwt (A. Braas, *Précis de procédure pénale*, 3e ed., I, p. 270, nr. 343; Hof Brussel, 2 april 1873, *Pas.*, 1873, II, 229; Cass., 30 juni 1913, *Pas.*, 1913, I, 364).

41. Artikel 12 van de wet van 30 juli 1979 machtigt de burgemeester de overtredingen van deze wet op te sporen en vast te stellen. De burgemeester krijgt hier bijgevolg machtiging om te verbaliseren als officier van gerechtelijke politie met beperkte bevoegdheid.

Zijn processen-verbaal zijn bewijskrachtig wat de materiële vaststellingen betreft behoudens tegenbewijs en voor zover de vaststellingen binnen de perken van zijn bevoegdheid zijn gedaan (cf. Cass., 8 december 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 354; Cass., 12 september 1972, *R. W.*, 1972-73, 899).

42. Reeds eerder werd aan de burgemeester een dergelijke beperkte bevoegdheid verleend in jachtzaken door artikel 24 van de wet van 28 februari 1882 (J. Servais, *Loi du 28 février 1882 sur la chasse expliquée par les travaux préparatoires*, nr. 313).

Wanneer een burgemeester proces-verbaal opstelt in deze materie, dient telkens te worden nagegaan of hij handelt als officier van gerechtelijke politie met algemene bevoegdheid (bv. in geval van wettige verhindering van de commissaris van politie) of als officier van gerechtelijke politie met beperkte bevoegdheid krachtens artikel 12 van de wet van 30 juli 1979. De bewijskracht van zijn processen-verbaal zal bepaald worden door zijn algemene of beperkte bevoegdheid.

43. Hoewel artikel 12 de burgemeester slechts machtigt om «de inbreuken op de bepalingen van deze wet» op te sporen en vast te stellen, moet toch worden aangenomen dat hij ook bevoegd is voor de overtredingen van de ter uitvoering ervan genomen koninklijke besluiten.

Enerzijds blijkt uit de memorie van toelichting dat de wetgever hem de bevoegdheid heeft willen geven «om de in het ontwerp van wet bedoelde inbreuken» op te sporen en vast te stellen en anderzijds belast artikel 5 van de wet de burgemeester met het toezicht «op de uitvoering van de krachtens deze wet voorgeschreven veiligheidsmaatregelen» (*Parl. St., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1).

44. De burgemeester kan zijn bevoegdheid als officier van gerechtelijke politie met beperkte bevoegdheid niet delegeren aan een schepen of aan een gemeenteraadslid: de artikelen 11 en 14 van het Wetboek van Strafvordering en het koninklijk besluit van 19 augustus 1819 zijn hier niet van toepassing. Een dergelijke bevoegdheidsdelegatie is slechts mogelijk wanneer de wet daarin uitdrukkelijk heeft voorzien.

De burgemeester kan een schepen, of zelfs een brandweerofficier belasten met het in artikel 5 bedoelde toezicht op de uitvoering van de veiligheidsmaatregelen, maar hij zal zelf moeten verbaliseren of de politie hiermee moeten belasten.

45. Een afschrift van het proces-verbaal wordt binnen drie dagen na de vaststelling van de overtreding aan de overtreder overhandigd. Deze verplichting geldt zowel voor de processen-verbaal van de burgemeester in zijn

hoedanigheid van officier van politie met beperkte bevoegdheid als voor die van andere officieren van gerechtelijke politie, daar de kennisgeving tot doel heeft de rechten van de verdediging te vrijwaren.

In de praktijk zal het niet altijd gemakkelijk zijn van meet af te bepalen wie als overtreder moet worden beschouwd — hetgeen weer heel wat taalproblemen zal opleveren — en bovendien lijkt de termijn van overhandiging ons uiterst kort wanneer de overtreder niet in de gemeente verblijft. Ook al neemt men aan dat door een termijn van drie dagen in feite «werkdagen» worden bedoeld, dan nog zal het een hele hijs zijn om het afschrift van het proces-verbaal tijdig te bezorgen aan de betrokkene.

46. Bij gebreke van overhandiging van het afschrift, geldt het proces-verbaal van de gerechtelijke officier slechts als loutere inlichting en kan het tegenbewijs door alle middelen rechtens — met inbegrip van getuigen — worden geleverd.

Op welke wijze de «overhandiging» dient te geschieden, wordt niet nader toegelicht. Moet het afschrift overhandigd worden door een politieagent, een veld- of boswachter of een directeur van de gevangenis overeenkomstig artikel 16 van de wet van 1 juni 1849 of mag het ook door een postbode — bij aangetekende zending? — ter hand worden gesteld?

47. Moet het afschrift van het proces-verbaal aan de overtreder persoonlijk worden overhandigd? Er is ongetwijfeld veel ruimte voor interpretatie en de strafrechter zal maar moeten uitmaken wat de wetgever hier heeft bedoeld.

Men kan zich afvragen waarom de wetgever zich niet tevreden kon stellen met een loutere «toezending» naar analogie van artikel 62 van de Wegverkeerswet.

48. De burgemeester kan de voorlopige sluiting bevelen van de inrichting die niet voldoet aan de krachtens de wet voorgeschreven veiligheidsmaatregelen (art. 11). Deze maatregel staat in verband met het toezicht waarmee de burgemeester krachtens artikel 5 wordt belast.

De sluiting is bedoeld als een politiemaatregel die door de plaatselijke toestand gewettigd is en niet als een administratieve sanctie (advies van de Raad van State, *Parl. St., Kamer*, 1976-77, nr. 1054/1).

De sluiting is voorlopig, maar toch van onbepaalde duur, terwijl de strafrechter slechts een sluiting van een maand tot een jaar kan uitspreken. De inrichting mag niet heropend worden zonder toestemming en deze zal slechts gegeven worden als de vereiste aanpassingen of verbouwingen uitgevoerd zijn.

49. Daar de wet niet voorziet in strafsancties tegen de overtreder of tegen derden die ondanks de voorlopige sluiting de inrichting verder blijven exploiteren, lijkt het aangeraden de lokalen te verzegelen zodat er geen verdere exploitatie mogelijk is zonder zegelverbreking, die dan onder de toepassing van de artikelen 283 tot 288 van het Strafwetboek valt.

Tenzij een koninklijk besluit later deze materie komt aanvullen, lijkt de huidige regeling uiterst summier en vaag, zodat het gevaar voor machtsmisbruik niet denkbeeldig is.

50. Er schuilt inderdaad een groot gevaar voor willekeur in de bevoegdheid van de burgemeester om de voorlopige sluiting te bevelen wanneer hij van oordeel is dat de inrichting niet voldoet aan de opgelegde veiligheidsnormen. Anderdeels zet de burgemeester ook zijn persoonlijke verantwoordelijkheid op het spel wanneer hij niet doortastend ingrijpt bij flagrante overtredingen van de veiligheidsvoorschriften.

Weliswaar staat er nog hoger beroep open tegen deze administratieve maatregel, maar zal de onderneming niet ten onder zijn gegaan of failliet alvorens er uitsluitel over de naleving der veiligheidsvoorschriften verkregen zal zijn?

Zelfs wanneer de sluiting als een aanslag op het subjectief recht van de betrokkene een feitelijkheid van administratieve aard wordt genoemd en op grond van artikel 107 van de Grondwet een beroep wordt gedaan op de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in kort geding om een einde te maken aan een manifest onrechtmatige overheidsdaad, zal de aangerichte schade dikwijls onherstelbaar zijn (cf. E. Verpoten, noot onder Rb. Mechelen, 11 oktober 1979, R.W. nog te verschijnen.)

51. Wanneer samen met de verwaarlozing der veiligheidsvoorschriften ook strafrechtelijke feiten worden vastgesteld — en redelijkerwijze mag aangenomen worden dat de burgemeester de sluiting van de inrichting niet bevelen zal zonder officiële vaststelling van strafbare feiten die de veiligheid van het publiek in gevaar brengen — dan zullen deze overtredingen ook aanleiding geven tot strafvervolgging.

De vraag is nu wat de gevolgen van de strafrechtelijke beslissing zullen zijn. Wat gebeurt er met de door de burgemeester opgelegde sluiting indien de strafrechter de verdachte vrijspreekt, of indien hij van oordeel is dat er geen reden is tot sluiting of indien de door de rechter bevolen sluitingstermijn verstrijkt?

Vervalt de door de burgemeester opgelegde politiemaatregel? Blijft hij van kracht ook wanneer de strafrechter erga omnes heeft vastgesteld dat er geen overtreding van de opgelegde veiligheidsnormen gepleegd werd? Of is de burgemeester dan gehouden de sluiting op te heffen? Conflictsituaties zijn niet uitgesloten.

52. De overtredingen van de bepalingen van de wet en van de ter uitvoering ervan genomen koninklijke besluiten worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van zesentwintig frank tot duizend frank, of met een van die straffen alleen (art. 10, § 1).

Deze overtredingen zijn wanbedrijven waarvan de bestraffing tot de gewone bevoegdheid van de correctionele rechtbanken behoort. Daar de wetgever de misdrijven niet omschrijft — en de koninklijke besluiten ter uitvoering van de wet nog niet genomen zijn — is het niet mogelijk te bepalen of het om aflopende, voortdurende, voortgezette, handelings- of verzuimsdelicten gaat.

53. De wet voorziet in een bijzondere herhaling: de straf kan in dit geval verhoogd worden tot het dubbele van het maximum. De termijn van één jaar waarin deze herhaling moet zijn gepleegd, is niet te berekenen vanaf de datum van de uitspraak van de eerste veroordeling, maar vanaf de dag dat deze beslissing in kracht van gewijsde is gegaan (Hof Gent, 7 oktober 1971, *R. W.*, 1971-72, 1125; Cass., 12 maart 1974, *Arr. Cass.*, 1974, 767; Cass., 24 juni 1974, *Arr. Cass.*, 1974, 1179).

De wetgever heeft niet bepaald dat het nieuw gepleegde misdrijf strikt hetzelfde moet zijn als de wetsovertreding die aanleiding geeft tot de herhaling. Bij ontstentenis van enige uitdrukkelijke bepaling ter zake, geldt aldus de generieke herhaling (J. Constant, *Manuel de droit pénal*, 5e ed., I, p. 443, nr. 392; C.J. Vanhoudt en W. Calewaert, *Belgisch strafrecht*, 2e ed., II, p. 561, nr. 1136; Cass., 16 februari 1932, *Pas.*, 1932, I, 70; Corr. Dinant, 14 juli 1947, *Pas.*,

1947, III, 62): m.a.w. elke nieuwe overtreding van welk voorschrift ook van deze wet of van de ter uitvoering ervan genomen koninklijke besluiten na een in kracht van gewijsde gegane veroordeling uit hoofde van onverschillig welke overtreding van dezelfde wettelijke voorschriften binnen het jaar kan aanleiding geven tot strafverhoging wegens hervalling.

54. De bepalingen van de artikelen 54 tot 56 Sw. zijn krachtens artikel 100 Sw. van toepassing op deze misdrijven. De straf kan bijgevolg tot het dubbele van het maximum verhoogd worden indien de verdachte, na een vroegere veroordeling tot gevangenisstraf van ten minste een jaar, de overtreding van de wet van 30 juli 1979 of van de koninklijke besluiten ter uitvoering ervan genomen pleegt voordat vijf jaren zijn verlopen sedert hij zijn straf heeft ondergaan of sinds zijn straf verjaard is (cf. Cass., 4 juni 1974, *Arr. Cass.*, 1974, 1096, met omstandige noot van E. KRINGS).

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, zijn van toepassing op al deze overtredingen (art. 10, § 1). De wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie is eveneens van toepassing op deze feiten.

Voor dit soort misdrijven, ligt de geldboete aan de lage kant. Daar de verbouwingen en aanpassingen meestal hoge uitgaven vergen, komt een geldboete van maximum 1.000fr. (X40) te gering voor om een werkelijke afschrikking te vormen.

55. Gelukkig kan de rechter, in geval van veroordeling, de sluiting van de inrichting voor een duur van een maand tot een jaar bevelen (art. 10, § 2). Die sluiting kan in voorkomend geval worden uitgevoerd ten laste van de derde die de inrichting mocht hebben overgenomen sedert de vaststelling van de overtreding welke tot de sluiting aanleiding geeft.

In dat geval wordt de derde in het geding geroepen. Het is dus een geval van gedwongen tussenkomst in strafzaken. Het vonnis kan niet tegen hem worden ingeroepen indien hij kan bewijzen dat hij te goeder trouw was en onkundig van de sluiting waarmee de inrichting was bedreigd. Hij moet eveneens bewijzen dat hij de krachtens artikel 3, § 1, vereiste aanpassingen of verbouwingen heeft uitgevoerd.

56. De bewijslast t.a.v. de derde-overnemer wordt dus omgekeerd: hij moet maar aantonen dat hij te goeder trouw was en niet op de hoogte was van de dreigende sluiting van de inrichting... Niet alleen is dit onbegonnen werk voor de bona fide overnemer, maar bovendien is deze stelling in strijd met onze rechtsbeginselen.

We zouden normaal veronderstellen dat de derde-overnemer, zoals elke rechtsonderhorige, te goeder trouw heeft gehandeld; behoudens bewijs van het tegendeel: de wetgever is van het in artikel 2268 van het Burgerlijk Wetboek (*bonne foi est toujours présumée*) vastgelegde rechtsbeginsel afgestapt en heeft een soort probatio diabolica uitgedokterd dat niet alleen onbillijk, maar bovendien absurd is.

De verdachte die erin slaagt de derde-overnemer te verschalken en te verzwijgen dat een mogelijke sluiting van de inrichting op komst is, wordt bevoordeeld t.a.v. de eerlijke onderhandelaar die zijn medecontractant op de hoogte brengt van de toestand.

57. Heel wat vragen blijven onbeantwoord. Zo is het niet duidelijk of de derde-overnemer die de inrichting heeft overgenomen nadat de strafrechter in eerste aanleg de sluiting heeft bevolen, ook nog in het geding kan worden

geroepen in hoger beroep, terwijl hij in eerste aanleg uiteraard niet is tussengekomen omdat hij op dat ogenblik nog geen «overnemer» was.

Indien de derde de inrichting heeft overgenomen om ze te gebruiken voor bepaalde doeleinden die geen toegang voor het publiek met zich brengen, zal hij dan toch nog verplicht worden de opgelegde aanpassingen en verbouwingen uit te voeren? Wanneer bv. een bona fide koper van een cinema-zaal deze ruimte wil gebruiken als opslagplaats voor goederen, kan men hem dan redelijkerwijze nog verplichten nooduitgangen aan te brengen of de afmetingen van de lokalen te wijzigen om te voldoen aan de veiligheidsnormen die niet van toepassing zijn op stapelhuizen?

58. Luidens art. 10, § 2, gaat de sluiting van de inrichting in achtenveertig uren na de betekening van de beslissing tot veroordeling. Luidens de artikelen 173, 203 en 407 Sv., kunnen de vonnissen en arresten niet ten uitvoer worden gelegd tijdens de termijnen van hoger beroep of cassatieberoep en gedurende de rechtspleging in hoger beroep of cassatie (cf. Cass. fr., 11 oktober 1968, *Gaz. Pal.*, 1969, I, 99).

De sluiting kan bijgevolg slechts ingaan vanaf het ogenblik dat de veroordeling kracht van gewijsde heeft verkregen en dan nog wordt ze slechts van kracht achtenveertig uren na de betekening van de beslissing tot veroordeling.

59. In de memorie van toelichting heeft de minister de wens uitgesproken dat de overtreder de periode van sluiting nuttig zou besteden «om gevolg te geven aan de krachtens het ontwerp van wet opgelegde voorschriften».

De sluiting is blijkbaar niet bedoeld als een bijkomende straf, maar veeleer als een politimaatregel ter bescherming van het publiek. De sluiting treft de inrichting en heeft aldus eerder een zakelijk karakter, zodat ze zelfs kan worden uitgevoerd tegen een derde die de inrichting heeft overgenomen.

De wetgever heeft blijkbaar uit het oog verloren dat een verandering in de bestemming van de lokalen de toepasselijkheid van de veiligheidsvoorschriften wijzigt. Het soort stille hypotheek waarmee hij bepaalde inrichtingen bezwaart is een onrijpe maatregel die ernstiger studie en degelijker juridische voorbereiding vergde.

60. Tot besluit mogen we aannemen dat het wetsontwerp van de ministers J. Pichel, F. Herman en P. Bertrand op strafrechtelijk gebied een miskleun is gebleken. Het is klungelig, onpraktisch en deels onuitvoerbaar, het getuigt van weinig voorstudie en van verregaande onbeholpenheid.

Men kan zich afvragen hoe het komt dat zulk wangedrocht door de Raad van State niet werd afgeschoten, maar wellicht heeft men daar reeds angstwekkender juridische monsters ontmoet en heerst ook daar een zekere moedeloosheid t.a.v. zulk onkunde.

De strafbepalingen werden vermoedelijk in de Commissie voor binnenlandse zaken niet besproken, het verslag van volksvertegenwoordiger L. De Greve is ontgoochelend en de summiere beschouwing die senator M. Van Herreweghe aan de strafsancities wijdt lijkt wel een lachertje. De strafrechtelijke bepalingen — die een omwenteling in de bewijslast meebrengen! — hebben nooit enig commentaar uitgelokt en de verslaggevers maken er zich dan ook gemakshalve van af met de veelzeggende vermelding «geen opmerkingen» en «eenparig aangenomen»...

Dat alles getuigt niet van de ernst en de zorgvuldigheid die redelijkerwijze van de wetgever mag worden verwacht

en draagt niet bij tot de faam van het Parlement.

Eens te meer valt het op hoe met strafrechtelijke bepalingen lichtvaardig wordt omgesprongen. De parlementaire voorbereiding zal de rechtspracticus van geen hulp zijn en alle moeilijkheden van interpretatie en wetstoepassing worden eens te meer op de rug van de rechterlijke macht geschoven.

Of er van de strafsancities en vooral dan van de sluiting van de inrichtingen ooit veel terecht zal komen valt sterk te betwijfelen. Toute loi qui n'est pas pratique reste décorative.

A. VANDEPLAS

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 15 APRIL 1980

Voorzitter: de h. Châtel

Raadsheer-rapporteur: de h. Soetaert

Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts

Advocaat: mr. De Becker

Rechten van de mens — Onderzoeksgerecht — Behandeling van de zaak binnen een redelijke termijn — Openbare behandeling.

De verdachte heeft recht op behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn op grond van artikel 5, lid 3, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en deze bepaling vindt toepassing voor de onderzoeksgerechten, maar niet artikel 6, lid 1, van het verdrag, in zoverre, krachtens deze bepaling, de verdachte recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, voor een vonnisgerecht.

B.

Gelet op het bestreden arrest, op 4 maart 1980 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel, kamer van inbesluitingstelling;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden,

doordat het arrest de handhaving van de voorlopige hechtenis van eiser beveelt enerzijds op grond dat niets erop wijst dat de duur van het onderzoek onredelijk zou zijn en anderzijds op grond dat artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden geen betrekking zou hebben op de uitoefening van de rechten van verdediging voor de onderzoeksgerechten,

terwijl, enerzijds, een voorhechtenis van meer dan 26 maanden niet als redelijk kan worden beschouwd en, anderzijds, uit de redactie van artikel 6 zelf niet blijkt dat de bepaling dat een ieder recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn, alleen voor de vonnisgerechten zou kunnen worden ingeroepen en dat de onderzoeksgerechten er geen rekening mee zouden moeten houden, zodat de voorlopige hechtenis van eiser ten onrechte met nog een bijkomende maand werd verlengd;

Overwegende dat eiser voor het hof van beroep conclusie heeft genomen in de bewoordingen van het middel;

Overwegende, enerzijds, dat het hof van beroep oordeelt, wat de duur van het onderzoek betreft, «dat dit met de nodige ijver en nauwgezetheid wordt doorgedreven; dat het dossier, in de huidige stand van zaken, acht lijvige bundels telt; dat talrijke en nauwkeurige verhoren en confrontaties plaatshadden, zowel vanwege de onderzoeksrechter als vanwege zijn medewerkers; dat niets erop wijst dat de duur van het onderzoek onredelijk zou zijn, gelet op de heel bijzondere gewichtigheid en complexiteit der feiten waarin de verdachte rechtstreeks als dader of mededader blijkt betrokken te zijn»;

Overwegende dat het hof van beroep aldus vaststelt dat daden van onderzoek die nodig zijn om de waarheid te ontdekken, nog gaande zijn en dat die daden zonder onverantwoorde vertraging worden verricht; dat uit die vaststellingen niet blijkt dat de redelijke termijn waarbinnen de zaak overeenkomstig artikel 5, lid 3, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden moet worden berecht, is overschreden;

Overwegende, anderzijds, dat het hof van beroep oordeelt dat eiser ten onrechte artikel 6 van het genoemde verdrag ten deze inroept, daar, afgezien van de eerder aangehaalde consideransen, bedoeld artikel geen betrekking heeft op de uitoefening van de rechten van de verdediging voor de onderzoeksgerechten;

Dat het hof van beroep aldus aanneemt dat eiser als verdachte recht heeft op behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn op grond van artikel 5, lid 3, van het verdrag en dat deze bepaling toepassing vindt voor de onderzoeksgerechten, maar niet artikel 6, lid 1, van het verdrag, in zoverre, krachtens deze bepaling, de beklagde recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, voor een vonnisgerecht;

Dat de rechters aldus een juiste toepassing maken van de genoemde verdragsbepalingen;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 11 JANUARI 1980

Eerste voorzitter: de h. Wauters

Raadsheer-rapporteur: de h. Van Leckwijck

Advocaat-generaal: de h. Declercq
 Advocaten: mrs. De Gryse en Houtekier

Koop — Onroerend goed — Benadeling van de verkoper voor meer dan zeventwaalfden van de verkoopprijs — Bewijs van de benadeling — Verslag van drie deskundigen — Dwingende bepalingen ter bescherming van privé-belangen.

Het bewijs van de benadeling van de verkoper van een onroerend goed, voor meer dan zeventwaalfden van de verkoopprijs, kan luidens art. 1678 B.W. niet geleverd worden dan door een verslag van drie deskundigen die een enkel gemeenschappelijk proces-verbaal moeten opmaken, en slechts een enkel advies, bij meerderheid van stemmen mogen uitbrengen.

Luidens art. 1680 B.W. worden deze drie deskundigen ambtshalve benoemd, tenzij de partijen zich omtrent de benoeming van alle drie gezamenlijk verstaan hebben.

Deze dwingende bepalingen beschermen slechts privé-belangen, zodat de partijen van deze bescherming kunnen afzien wanneer de betwisting reeds is ontstaan.

S. t/ De M. en W.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 oktober 1978 door het Hof van Beroep te Antwerpen gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1319, 1320, 1322, 1678, 1680 van het Burgerlijk Wetboek, 97 van de Grondwet en van het algemeen rechtsbeginsel dat afstand van een recht op strikte wijze geïnterpreteerd moet worden en slechts mag worden afgeleid uit feiten die voor geen andere uitleg vatbaar zijn,

doordat het arrest geen benadeling van eiser voor meer dan zeventwaalfden aanneemt op grond van de schatting van de waarde van het verkochte goed, uitgevoerd door één door de eerste rechter aangestelde deskundige en het door eiser in de akte van hoger beroep en bij conclusie voor het hof van beroep ingeroepen middel dat de aanstelling van slechts één deskundige in strijd was met het voorschrift van artikel 1678 van het Burgerlijk Wetboek, welke bepaling volgens eiser, «van openbare orde», ten minste «gebiedend» is, verwerpt op grond dat «de bepaling van artikel 1678 van het Burgerlijk Wetboek nopens het aantal deskundigen niet imperatief is; dat het partijen vrij staat daarvan bij onderling akkoord af te wijken; dat de eerste rechter van het akkoord van partijen over de aanstelling van één deskundige op een niet betwiste wijze akte nam in zijn vonnis van 6 november 1975»,

terwijl, eerste onderdeel, artikel 1678 van het Burgerlijk Wetboek, dat voor het bewijs van de benadeling een verslag van drie deskundigen oplegt, een bepaling van dwingend recht is waarvan de partijen niet mogen afwijken, zodat de beslissing niet zonder miskenning van de artikelen 1678 en 1680 van het Burgerlijk Wetboek het bovenvermeld verweer op grond van de geciteerde motivering kon verwerpen en de beslissing niet zonder miskenning van de ingeroepen wetsbepalingen kon steunen op het door één deskundige opgemaakt verslag (schending van de artikelen 1678 en 1680 van het Burgerlijk Wetboek),

tweede onderdeel, het vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen van 6 november 1975 zich ertoe beperkte te overwegen dat «partijen akkoord gaan met de aanstelling van een deskundige doch zich geenszins akkoord verklaarden met de aanstelling van één des-

kundige in plaats van de voorgeschreven drie deskundigen» en uit de in het vonnis gebruikte woorden en schrijfwijze («een» in plaats van «één») niet kan worden besloten dat partijen akkoord gingen om af te wijken van de dwingende bepaling van artikel 1678 van het Burgerlijk Wetboek, zodat de beslissing, door te overwegen dat de eerste rechter van het akkoord van partijen over de aanstelling van «één» deskundige op een niet betwiste wijze akte nam in zijn vonnis van 6 november 1975, terwijl in dit vonnis slechts van een akkoord akte genomen wordt over het principe van een deskundigenonderzoek, de aan dit vonnis toekomende bewijskracht miskent (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) en eveneens miskenning inhoudt van het algemeen rechtsbeginsel krachtens hetwelk een afstand van een recht — ten deze het recht de benadeling te laten beoordelen door drie deskundigen (voor zover de partijen van dit recht konden afzien) — op restrictieve wijze moet worden geïnterpreteerd en slechts kan worden afgeleid uit feiten die voor geen andere interpretatie vatbaar zijn:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het bewijs van de benadeling van de verkoper van een onroerend goed, voor meer dan zeventwaalfden van de verkoopprijs, luidens artikel 1678 van het Burgerlijk Wetboek niet kan worden geleverd dan door een verslag van drie deskundigen, die een enkel gemeenschappelijk proces-verbaal moeten opmaken, en slechts een enkel advies, bij meerderheid van stemmen, mogen uitbrengen;

Dat naar luid van artikel 1680 van hetzelfde wetboek, deze drie deskundigen ambtshalve worden benoemd, tenzij de partijen zich omtrent de benoeming van alle drie gezamenlijk verstaan hebben;

Overwegende dat deze dwingende bepalingen slechts privé-belangen beschermen, zodat de partijen van deze bescherming kunnen afzien wanneer de betwisting reeds is ontstaan;

Dat het onderdeel faalt naar recht;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het arrest, zonder de bewijskracht van het vonnis van 6 november 1975 te schenden, mocht oordelen dat de eerste rechter het akkoord van partijen over de aanstelling van één deskundige op een niet betwiste wijze in zijn tussenvonnis heeft genoteerd;

Dat het arrest zodoende zijn beslissing meteen wettelijk verantwoordt en regelmatig motiveert;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

(...)

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 26 JUNI 1980

Voorzitter: de h. Gerniers

Raadsheer-rapporteur: de h. Mahillon

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaat: mr. Simont

Werkloosheid — Bedrag der uitkering — Categorie — Werknemer-gezinshoofd — Begrip — Echtgeno(o)t(e) die zich uitsluitend met het huishouden bezighoudt.

Voor de vaststelling van het bedrag der werkloosheidsuitkering is werknemer-gezinshoofd de werknemer wiens echtgenote en de werkneemster wier echtgenoot, buiten huishoudelijke werkzaamheden, bezigheden verricht waarvoor hij of zij geen enkel materieel voordeel ontvangt dat tot hun levensonderhoud en dat van hun gezin kan bijdragen (art. 160 Werkloosheidsbesluit; art. 83ter, eerste lid, 1°, M.B. 4 juni 1964).

R.V.A. t/ Van G.

Conclusie van de advocaat-generaal Lenaerts

Het arrest beslist dat eiser werknemer-gezinshoofd is, hoewel zijn vrouw weliswaar arbeid verricht voor een v.z.w., maar hiervoor niet vergoed wordt.

In het eerste onderdeel voert eiser aan dat een echtgenote die nog andere dan huishoudelijke werkzaamheden verricht, zich niet *uitsluitend* met het huishouden bezighoudt en dus niet voldoet aan het bepaalde in artikel 83ter, eerste lid, 1°, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964, zodat haar man niet als werknemer-gezinshoofd kan worden beschouwd.

Past men deze bepaling letterlijk toe, dan zou de vrouw eerder een slavin dan een echtgenote moeten zijn om aan de gestelde voorwaarde te kunnen voldoen. Want dan zou zij helemaal niets anders mogen doen dan zich met het huishouden bezighouden; zij zou zelfs geen hobby's mogen hebben, niet aan sport mogen doen of enige ontspanning buitenshuis mogen zoeken.

Zulk een extreem standpunt zal vermoedelijk zelfs eiser wel niet durven verdedigen. Er moet dus redelijkerwijze worden aangenomen dat de vrouw toch nog enige activiteit buiten de huishouding mag verrichten. Vraag is dan welk criterium de grens van het toelaatbare dient te bepalen.

Eiser verzet zich tegen het criterium van het verrichten van arbeid tegen betaling. En nochtans is dit het enige dat beantwoordt aan de opzet van de betrokken bepalingen.

Het gaat immers om de uitvoering van een regeling tot vaststelling van het bedrag van de werkloosheidsuitkering, die voordeliger is voor werknemers-gezinshoofden dan voor andere werklozen. Zulk een regeling moet toch iets te maken hebben met het gezinsinkomen van de werkloze. En dan ligt het nogal voor de hand dat de gunstigste regeling wordt voorbehouden aan de werklozen die nog andere personen ten laste hebben en voor hun levensonderhoud geen ander inkomen hebben dan de werkloosheidsuitkering.

Dat is duidelijk de strekking van artikel 83ter van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 dat het begrip «werknemer-gezinshoofd» omschrijft.

In dat licht moet dan ook het begrip «zich uitsluitend met het huishouden bezighouden» worden geïnterpreteerd.

Waarom zou een werkloze minder uitkering moeten ontvangen, omdat zijn vrouw zich totaal belangloos en om niet, bezighoudt met sociaal, caritatief of cultureel werk, aan sport doet of studeert? Wanneer geen dezer activiteiten tot het gezinsinkomen bijdraagt, is er geen reden om het bedrag van de werkloosheidsuitkering te verminderen.

Het inkomen dat de werkzaamheden buiten de huishouding opleveren, is dus wel duidelijk het enige relevante criterium.

Eiser voert daarentegen aan dat de tekst van de besproken bepaling daarvan geen melding maakt, terwijl de regeling dit wel uitdrukkelijk zegt telkens als het de bedoeling is

het inkomen van de samenwonenden in aanmerking te nemen.

Het eerste lid, 3°, van artikel 83ter gewaagt inderdaad van het beroepsinkomen van de kinderen en van beroepsarbeid van de andere inwonende familieleden.

Het ware wellicht eenvoudiger geweest dat ook in het ten deze toepasselijke 1° en in het 2° bepaald was dat het gaat om de echtgenoot, echtgenote of persoon van het andere geslacht die geen beroepsarbeid verricht of geen beroepsinkomen geniet.

Maar nu de letterlijke toepassing van die bepalingen niet mogelijk is, moet men er wel een redelijke uitlegging aan geven. En dat deze dan dicht staat bij die van andere bepalingen, waarin dezelfde opvatting door andere omschrijvingen tot uitdrukking wordt gebracht, is geen onoverkomelijk bezwaar, zo het opzet van het voorschrift maar geëerbiedigd wordt.

Overigens heeft die verschillende omschrijving tot gevolg dat er ook een verschil in *betekenis* bestaat: «zich uitsluitend bezighouden met het huishouden» is immers enger dan «geen beroepsarbeid verrichten».

In de eerste plaats is vereist dat de betrokkene werkelijk huishoudelijke werkzaamheden verricht. Uitgesloten zou zijn de vrouw die alle werkzaamheden door derden zou laten verrichten. Men mag echter ook niet eisen dat de vrouw alle werk alleen zonder enige hulp zou doen, want dan zouden de thuiswerkende moeders met de zwaarste gezinslast uitgesloten worden.

Men mag zelfs niet als voorwaarde stellen dat de vrouw zich hoofdzakelijk met de huishouding moet bezighouden; want wanneer het huishouden maar uit twee personen bestaat die in een klein appartement wonen, is het huishoudelijk werk misschien zo beperkt dat het nog geen halve dag kan vullen.

In de tweede plaats maakt de uitdrukking «zich met het huishouden bezig houden» het mogelijk niet alleen degenen uit te sluiten die beroepsarbeid verrichten, d.w.z. arbeid welke regelmatig wordt verricht als beroep met het doel daardoor in zijn levensonderhoud te voorzien, dus een beroepsinkomen te verwerven; deze voorwaarde kan worden uitgebreid tot elke werkzaamheid, die onverschillig welk voordeel oplevert — hoe toevallig en gering ook — dat tot het levensonderhoud kan bijdragen.

Dezelfde gedachte wordt ook tot uitdrukking gebracht in artikel 126, eerste lid, 2°, b, van het Werkloosheidsbesluit, dat de werkloze verbiedt arbeid voor een derde te verrichten «waarvoor hij enig loon of materieel voordeel ontvangt, dat tot zijn levensonderhoud en dat van zijn gezin kan bijdragen».

Met inachtneming van beide voornoemde voorwaarden verschilt het begrip «zich uitsluitend met het huishouden bezighouden» dus toch van het begrip «geen beroepsarbeid verrichten».

Toetst men het arrest aan de voornoemde uitlegging van artikel 83ter, eerste lid, 1°, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964, dan heeft het arbeidshof deze bepaling ongetwijfeld juist toegepast. Want het heeft precies in aanmerking genomen dat de vrouw van verweerder hoegenaamd geen vergoeding ontving.

Het eerste onderdeel kan derhalve niet slagen.

En dan wordt het tweede zonder belang. Want hierin wordt het arbeidshof verweten het voornoemde artikel 83ter te hebben geïnterpreteerd aan de hand van twee bepalingen die daarmee geen verband hebben.

Aangezien de interpretatie in elk geval juist is, kan de omstandigheid dat het uitgangspunt van de redenering verkeerd is, de wettigheid van de beslissing niet beïnvloeden.

Het tweede onderdeel is dus niet ontvankelijk.

Conclusie: *verwerping*

Arrest

Gelet op het bestreden arrest, op 20 december 1978 door het Arbeidshof te Antwerpen gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 126 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, gewijzigd door het koninklijk besluit van 22 juli 1975, 160, §§ 1 tot 3, van genoemd koninklijk besluit van 20 december 1963, gewijzigd door de koninklijke besluiten van 13 oktober 1971, 27 juni 1973, 24 oktober 1975, 26 april 1976, 16 juni 1976 en 22 november 1976, 76 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid, gewijzigd door de ministeriële besluiten van 3 maart 1965, 14 februari 1975 en 2 juni 1975, 83ter, eerste lid, 1°, van genoemd ministerieel besluit van 4 juni 1964, ingevoegd bij ministerieel besluit van 18 oktober 1971, en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest beslist dat verweerder voldoet aan de voorwaarden van artikel 83ter, eerste lid, 1°, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964, en hem derhalve een dagvergoeding à 60pct. van het gemiddeld dagloon toekent, op grond: dat het tarief van 60pct. bestemd is voor de werknemers-gezinshoofden; dat, als de echtgenote van zulk een werknemer zich uitsluitend met het huishouden bezighoudt, hij de titel van werknemer-gezinshoofd behoudt; dat de termen «zich uitsluitend met het huishouden bezighouden» moeten worden geïnterpreteerd; dat zeker en zonder twijfel niet elke andere activiteit als die van «huishouden» mag worden geacht het statuut van gezinshoofd van de man aan te tasten, zodat criteria noodzakelijk zijn; dat de criteria voor dit voorschrift moeten worden afgeleid uit de economie van de werkloosheidsreglementering; dat deze kan worden achterhaald in verschillende voorschriften van het koninklijk besluit van 20 december 1963 en het meest haar uitdrukking vindt in artikel 126 dat beoogt: 1) werkloosheidsuitkering toe te kennen aan onvrijwillige werklozen zonder loon, 2) de cumulatie van deze uitkeringen met arbeid die loon of materieel voordeel oplevert, uit te sluiten, 3) het gewoon beheer van eigen bezit niet in aanmerking te nemen; dat de wetgever, in artikel 83ter van het ministerieel besluit van 4 juni 1964, met de termen «zich uitsluitend bezighouden met het huishouden» niet kan worden geacht aan de algemene doelstelling van deze reglementering voorbij te zijn gegaan; dat hiertoe geen aanwijzingen bestaan en dat bovendien uit artikel 76 van genoemd ministerieel besluit blijkt dat de wetgever vooral beoogd heeft arbeid die loon opbrengt gecumuleerd met werkloosheidsuitkering te verbieden; dat de echtgenote van verweerder belangloos de tentoonstellingsruimte van de vereniging zonder winstoogmerk Galerij Stijn onderhield, die op het adres van hun woning was gevestigd; dat de toegekende 3.000fr. voor huur van een gedeelte van de woning van verweerder aan die vereniging als een opbrengst van gewoon beheer van eigen bezit voorkomt; dat aldus aan de voorwaarden van artikel 83ter van genoemd ministerieel besluit door verweerder werd voldaan en zijn vrouw zich uitsluitend heeft beziggehouden met haar huishouding,

terwijl, eerste onderdeel, artikel 160, §§ 1 tot 3, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 bepaalt dat na één jaar werkloosheid de dagvergoeding à 60pct. nog slechts toegekend wordt aan werknemers-gezinshoofden, en artikel 83ter, eerste lid, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 bepaalt dat als werknemer-gezinshoofd onder meer kunnen worden beschouwd de gehuwde werknemers wier echtgenoot of echtgenote zich uitsluitend met het huishouden bezighoudt, zodat het arrest, dat verweerder als werknemer-gezinshoofd beschouwt, ondanks de vaststelling dat zijn echtgenote een niet-huishoudelijke activiteit uitoefende, met name het onderhouden van de tentoonstellingsruimte van een kunstgalerie (gedurende de werkdagen — de maandag uitgezonderd — van 14 uur tot 19 uur, en op zon- en feestdagen van 10 uur tot 14 uur), genoemde wettelijke bepalingen schendt (schending van de in het middel vermelde artikelen, inzonderheid de artikelen 160, §§ 1 tot 3, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 en 83ter, eerste lid, 1°, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964);

tweede onderdeel, artikel 126 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 de basisvoorwaarden betreft om als werkloze beschouwd te worden en artikel 76 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 de voorwaarden betreft waaronder de werkloze vrijstelling van de stempelcontrole kan krijgen, zodat het arrest, dat uit deze bepalingen die de werkloze zelf betreffen, beginselen afleidt die de echtgenote van de werkloze betreffen, de draagwijdte van genoemde wettelijke bepalingen miskent en er een verkeerde toepassing van maakt en derhalve niet wettelijk verantwoord is (schending van de in het middel vermelde artikelen, inzonderheid de artikelen 126 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 en 76 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964):

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat, ingevolge artikel 160, §§ 1 tot 3, van het koninklijk besluit van 20 december 1963, voor de vaststelling van het bedrag van de werkloosheidsuitkering onderscheid wordt gemaakt naargelang de werkloze al dan niet werknemer-gezinshoofd is;

Dat artikel 83ter, eerste lid, 1°, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 bepaalt dat als werknemers-gezinshoofden worden beschouwd: «de gehuwde werknemers wier echtgenoot of echtgenote zich uitsluitend met het huishouden bezighoudt»;

Dat met toepassing van deze bepaling werknemer-gezinshoofd is de werknemer wiens echtgenote en de werknemer wier echtgenoot, buiten huishoudelijke werkzaamheden, bezigheden verricht waarvoor hij of zij geen enkel materieel voordeel ontvangt dat tot hun levensonderhoud en dat van hun gezin kan bijdragen;

Overwegende dat het arbeidshof verweerder als werknemer-gezinshoofd beschouwt, omdat zijn echtgenote voor haar bezigheid buiten de huishouding geen enkele vergoeding ontving, maar deze belangloos verrichtte;

Dat het aldus de voornoemde bepalingen juist toepast;

Dat het onderdeel naar recht faalt;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het arbeidshof alleen naar de artikelen 126 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 en 76 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 verwijst om de algemene strekking van de werkloosheidsregeling toe te

lichten en dit tot staving van de uitlegging die het aan artikel 83ter van het genoemde ministerieel besluit geeft; dat, nu uit het eerste onderdeel blijkt dat dit artikel 83ter juist werd toegepast, de beweerde schending van de eerstgenoemde bepalingen niet tot cassatie zou kunnen leiden;

Dat het onderdeel bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is;

Om die redenen, verwerpt de voorziening; veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

N.V. I., F. en M. t/

P. e.a.

6e KAMER — 7 NOVEMBER 1979

Voorzitter: de h. Caron

Raadsheren: de hh. Verdoodt en Van Malderen

Advocaten: mrs. Van Eecke loco Dalcq, Lemmerling, Van Doosselaere, Mahieu, Pinget en Bohne loco De Cuyper

Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — 1. Zaken — a) Gebrek — Begrip — b) Bewaarder — Begrip — Feitelijke en juridische bewaarder — Aansprakelijkheid in solidum — c) Vermoeden van aansprakelijkheid — Tegenbewijs — Ver-eisten — 2. Ouders — Aansprakelijkheid — Objectief onrechtmatige gedraging van het kind — Beoordeling in abstracto — Vergelijking met de gedraging van een normaal voorzichtig persoon — Betreden van een lift — 3. Beding van vrijstelling van aansprakelijkheid — Limitatieve interpretatie — Grove schuld — Uitdrukkelijk en ondubbelzinnig beding vereist.

1. a) *Het gebrek aan een zaak in de zin van art. 1384, eerste lid, B.W. is een onvolmaaktheid waardoor deze niet langer de haar eigen hoedanigheden bezit en ongeschikt wordt tot het vervullen van haar normale bestemming of gebruik.*

b) *De bewaarder van een zaak in de zin van art. 1384, eerste lid, B.W. is een persoon die voor eigen rekening het gebruik heeft van die zaak, het genot ervan heeft en over de bevoegdheid beschikt om leiding, bewaking en toezicht uit te oefenen over die zaak.*

Om bewaarder van een zaak te zijn is niet vereist dat men houder is van een recht op die zaak; het kan gaan om een rechtsbevoegdheid, maar ook om een feitelijke bevoegdheid, want het toezichtsbegrip wordt niet a priori verbonden met de juridische bewaring.

Ten deze zijn zowel de eigenaar van de gebrekkige lift, als juridische bewaarder, en de eigenaar van het gebouw als feitelijke bewaarder en toezichthouder aansprakelijk; deze aansprakelijkheid bestaat in solidum.

c) *Het vermoeden van aansprakelijkheid van art. 1384, eerste lid, B.W. kan door de bewaarder slechts worden afgewenteld door het bewijs van toeval, overmacht, daad van een derde of van het slachtoffer.*

2. *Voor de aansprakelijkheid van de ouders op grond van art. 1384, tweede lid, B.W. voor de opvoeding van en het toezicht over hun kinderen, is vereist dat het kind een objectief onrechtmatige gedraging heeft gepleegd, waarbij het gedrag of handelwijze van het kind in abstracto wordt*

beoordeeld, dit is in vergelijking met de gedraging van een normaal voorzichtig persoon.

Ten deze is het feit zelf een lift te betreden voor een kind niet méér een onrechtmatige daad dan voor een volwassene en had hetzelfde ongeval kunnen overkomen aan een volwassene die, wegens de afwezigheid van klinken aan de deuren, op de metalen plaat zou geduwd hebben.

3. *Een beding van vrijstelling van aansprakelijkheid dient limitatief te worden geïnterpreteerd, en in geval van twijfel tegen degene die bedongen heeft.*

Er kan slechts aansprakelijkheidsontheffing zijn voor grove schuld, indien de overeenkomst op dit punt uitdrukkelijk én ondubbelzinnig is.

Overwegende dat de eerste rechters een behoorlijke uiteenzetting gaven van het voorwerp en de doelstelling van de oorspronkelijke hoofdvordering, de tussenvorderingen en de vorderingen tot vrijwaring evenals van de feitelijke omstandigheden van het ongeval, overkomen aan P. S., minderjarige zoon van geïntimeerden sub 1, te Dilbeek, in de residentie K., op 24 februari 1971, rond 17 uur, in een lift van de Zwitserse liftenfabriek G. en geplaatst door haar Belgische concessionaris, de N.V. A. B., geïntimeerde sub 3, met tussenkomst van H., vierde geïntimeerde, voor rekening van appellante, waarvan medeappellanten F. en M. de aangestelden zijn; dat het hof naar deze uiteenzetting verwijst;

Overwegende dat ter zake een strafrechtelijk onderzoek werd geopend op 24 februari 1971 en afgesloten werd door een beschikking van buitenvervolginstelling, uitgesproken door de raadkamer van de Correctionele Rechtbank te Brussel, op 9 maart 1973, tegen welke beslissing geen beroep werd aangetekend;

Dat tijdens dit onderzoek deskundige Hianné werd aangesteld;

Overwegende dat op grond van pertinente motieven, die het hof overneemt en die in hoger beroep niet afdoende worden weerlegd, de eerste rechters terecht:

— de oorspronkelijke vordering tegen F., M. en geïntimeerde sub 1a in het bijzonder, toelaatbaar verklaarden;

— de oorspronkelijke hoofdvordering voor het overige, tussenvorderingen en -vorderingen tot vrijwaring ontvankelijk verklaarden;

— de aansprakelijkheid van eerste appellante aannamen op grond van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek;

— dat tussenvorderingen van geïntimeerden sub 1 en 5 gegrond verklaarden;

— de oorspronkelijke hoofdvordering voor zover ze steunt op artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek tegen alle oorspronkelijke verweerders — behoudens wat hierna aangaande de N.V. A. B. zal worden gezegd en voor zoveel ze steunt op artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek tegen F., M. en H. als ongegrond afgewezen;

— de tussenvordering van de N.V. E., thans N.V. U. en haar vordering tot vrijwaring ongegrond verklaarden;

— een provisioneel bedrag van 100.000fr. toekenden, met aanstelling van deskundige Robijns tot uitvoering van een bepaalde opdracht;

— aan geïntimeerde sub 5 akte verleenden van haar voorbehoud voor de toekomst;

(...)

Overwegende dat artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek de bewaarder van een zaak verantwoordelijk stelt wegens het gebrek van de zaak, welke hij onder zijn bewaring heeft;

Overwegende dat eerste appellante als feitelijke bewaarder verantwoordelijk is daar zij een lift in gebruik nam en liet nemen, die niet in staat bleek tot een normaal gebruik aangewend te kunnen worden;

Overwegende dat eerste appellante geen maatregelen trof om het gebruik van de gebrekkige lift te beperken of te verbieden aan wie ook;

Overwegende dat appellante krachtens artikel 280 van het Algemeen reglement op de Arbeidsbescherming (K.B. 26 februari 1957, artikel 11) gehouden was de lift te laten nazien en testen door de arbeidsinspectie;

Overwegende dat de bewaarder van een zaak een persoon is, die voor eigen rekening het gebruik heeft van die zaak, het genot ervan heeft en die over de bevoegdheid beschikt om leiding, bewaking en toezicht uit te oefenen over die zaak (een feitelijk begrip) (Cass., 16 feb. 1966, *R.W.*, 1966-67, 1717; 15 dec. 1967, *R.W.*, 1967-68, 1375; 18 april 1975, *R.W.*, 1975-76, 159);

Overwegende dat het gebrek van een zaak, een onvolmaaktheid is, waardoor deze niet langer de haar eigen hoedanigheden bezit en ongeschikt wordt tot het vervullen van haar normale bestemming of gebruik (Hof Brussel, 26 juni 1970, *R.W.*, 1970-71, 568; R. Dekkers, *Handboek burgerlijk recht*, II, nr. 270, blz. 151);

Overwegende dat de eerste rechters terecht als oorzaak van de schade door het slachtoffer ondergaan, vooropstellen: het intrinsiek gebrek van de lift, namelijk de gebrekkige vasthechting van de voorlopige metalen plaat op de liftdeur van de eerste verdieping, die bovenaan los was en over en weer kon gaan (P.V. 760 van 10 mei 1972 van de gerechtelijke politie), gebrekkige vasthechting, welke deze metalen plaat ongeschikt maakte voor haar normaal gebruik, te weten een afsluiting te zijn, waarop eventueel kon of mocht worden geduwd; dat deze plaat door het niet beantwoorden aan haar normale bestemming, het normaal vertrouwen van de gebruikers van de lift, ongeacht hun leeftijd, verschalkte;

Overwegende dat deze metalen plaat op zeer primitieve wijze was bevestigd (verslag deskundige Hianné blz. 9) en slechts aan één kant vast was (verklaring brandweerman Cumps);

Overwegende dat dit intrinsiek gebrek wijst op de zichtbare deficiënte staat of structuur van de zaak zelf;

Overwegende dat niet betwist wordt dat de lift in feite reeds in gebruik was sedert 13 januari 1971, en dit op vraag van appellante;

Overwegende dat appellante tevergeefs opwerpt dat zij niet gevraagd heeft aan geïntimeerde sub 3 de lift bedrijfsklaar te maken;

Dat deze bewering tegengesproken wordt door haar eigen aangestelde, appellant sub 3, de heer M., die aan de onderzoeksrechter op 2 mei 1972 verklaarde (stuk 32, blz. 2): «C'est moi qui ai demandé à la firme G. (waarvan geïntimeerde sub 3 concessionaris is) de mettre l'ascenseur en service pour faciliter le travail des autres corps de métiers»;

Overwegende dat appellante een gebrekkige lift in gebruik en feitelijke bewaking nam, waardoor zij ingevolge artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek terecht door de eerste rechters, aansprakelijk werd geacht;

Overwegende dat het vermoeden van aansprakelijkheid door de bewaarder slechts kan worden afgewenteld door het bewijs van toeval, overmacht, daad van een derde of van het slachtoffer (Cass., 12 feb. 1976, *R.W.*, 1975-76, 2419; 19 jan. 1978, *R.W.*, 1978-79, 791);

Overwegende dat appellante geen toeval of overmacht ter sprake brengt;

Overwegende dat — zoals verder zal worden aangetoond — evenmin een fout van het slachtoffer in aanmerking genomen kan worden;

Overwegende dat geïntimeerden sub 1 en 5 aanvoeren dat geïntimeerde sub 3 samen met eerste appellante mede aansprakelijk is voor al de schadetoebrengende gevolgen van het ongeval, op grond van artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat zolang de definitieve receptie niet plaatsvond (9 juni 1971), geïntimeerde sub 3, eigenares en juridische bewaarder bleef van de lift;

Overwegende dat het niet vereist is om bewaarder van een zaak te zijn, dat men houder is van een recht op die zaak; het kan gaan om een rechtsbevoegdheid, maar ook om een feitelijke bevoegdheid; het toezichtsbegrip wordt immers niet a priori verbonden met de juridische bewaring (Ganshof van der Meersch, conclusies in *R.C.J.B.*, 1970, 46);

Overwegende dat in casu geïntimeerde sub 3 als eigenaar en juridische bewaarder enerzijds en appellante als feitelijke bewaarder en toezichthouder aansprakelijk zijn; dat deze aansprakelijkheid in solidum bestaat (cf. Dalcq, *Traité de responsabilité civile*, I, nr. 2050; De Page, *Traité élémentaire*, II, nr. 1005; Rb. Brussel, 20 dec. 1973, *R.G.A.R.*, 1974, nr. 9260);

Overwegende dat geïntimeerde sub 3 wist en moest weten (onder meer door haar aanwezigheid bij de voorlopige receptie op 21 januari 1971) dat de werken aan de lift niet voltooid waren;

Overwegende dat deskundige Hianné ter zake noteerde (verslag blz. 9): «De bekleding van de liftkast was niet klaar, de klinken ontbraken op de deuren, er was geen aanduiding van het maximaal gewicht of aantal personen, er waren geen instructies binnen of op de buitendeuren, er was geen toegangsverbod aangeplakt voor niet begeleide kinderen ...»;

Overwegende dat geïntimeerde sub 3, eigenares en juridische bewaarder, door het ter beschikking stellen, in dienst stellen en laten gebruiken van een met gebreken behepte en niet afgewerkte lift, het gebruik ervan te dulden vóór haar definitieve aflevering, solidair voor het ongeval mede aansprakelijk dient te worden verklaard, samen met eerste appellante, de feitelijke bewaarder ervan, te meer daar derde geïntimeerde geen geldige of aanvaardbare redenen kan laten gelden om de resterende werken aan de lift, niet onmiddellijk te voltooien, alvorens deze te laten gebruiken;

Overwegende derhalve, dat de eerste rechters ten onrechte de vorderingen voor zoveel als gericht tegen de N.V. A. B., ongegrond verklaarden;

Overwegende dat nochtans, de oorspronkelijke vorderingen tot vrijwaring van eerste appellante tegen geïntimeerden sub 3 en 4 als ongegrond afgewezen dienen te blijven;

Overwegende dat eerste appellante niet kan beschouwd worden als koper in de zin van artikel 1645 van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende bovendien, dat artikel 12 van de algemene verkoopsvoorwaarden de waarborg uitdrukkelijk beperkt tot het herstellen, wijzigen of eventueel vervangen van alle gedeelten of stukken, die de goede werking van de installatie zouden schaden door een fout in de conceptie, de bouw, de montage of een regelmatig vastgestelde materiaal fout, met uitsluiting van alle andere vergoedingen of schadeloosstelling wegens onbruikbaarheid, ongeval of enige andere oorzaak, met dien verstande evenwel dat het herstellen binnen de kortst mogelijke tijd zal geschieden;

Overwegende dat de waarborg afhankelijk is van de voorwaarde dat de klant onverwijld en schriftelijk de constructeur inlicht over de ontstane gebreken (artt. 1, 2 en 3), welke in casu — zoals reeds is vermeld — zichtbaar waren;

Overwegende dat appellante nooit over de lift schriftelijke klachten heeft geuit;

Overwegende dat de aansprakelijkheid van het slachtoffer en van geïntimeerde sub 1a om oordeelkundige motieven, door de eerste rechters aangehaald, in hoger beroep niet afdoende weerlegt en door het hof beaamd, in aanmerking kan worden genomen;

Overwegende dat de aansprakelijkheid voor de opvoeding van en het toezicht over het kind op grond van artikel 1384, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek, vereist is dat het kind een objectief onrechtmatige gedraging heeft gepleegd, waarbij het gedrag of handelwijze van het kind in abstracto wordt beoordeeld: dit is in vergelijking met de gedraging van een normaal voorzichtig persoon (Cass., 7 maart 1957, *R.W.*, 1957-58, 451; 28 okt. 1971, *Pas.*, 1972, I, 200; 24 okt. 1974, *Pas.*, 1975, I, 238);

Overwegende dat de eerste rechters terecht opmerken dat het feit zelf een lift te betreden, voor een kind, niet méér een onrechtmatige daad is dan voor een volwassene en dat hetzelfde had kunnen overkomen aan een volwassene, die, wegens de afwezigheid van klinken aan de deuren, op de metalen plaat zou hebben geduwd;

Overwegende dat de exoneratieclausule door appellante tegen geïntimeerde sub 1 ingeroepen, in casu geen toepassing kan vinden;

Overwegende dat deze clausule niet als gevolg kan hebben de beveiligingsverplichtingen van eerste appellante af te schaffen;

Overwegende dat de toetreders tot het exoneratiebeding redelijkerwijze mag verwachten dat de ter beschikking gestelde en gebruikte lift vrij van gebreken is;

Overwegende dat een bevrijdingsclausule limitatief dient te worden geïnterpreteerd en in geval van twijfel tegen diegene, die ze bedreven heeft, moet uitvallen;

Overwegende dat er slechts aansprakelijkheidsonthefing kan zijn voor grove schuld, mits de overeenkomst op dit punt uitdrukkelijk en ondubbelzinnig is (Kruithof, Moons, Paulus, «Overzicht van rechtspraak inzake verbintenissen 1965-1976», *T.P.R.*, 1975, nrs. 77-78), quod non in casu;

Overwegende dat de grove schuld in casu in hoofde van appellante bestaat in het in gebruik nemen en laten nemen van de lift, die niet in staat was tot een normaal gebruik aanleiding te geven;

(...)

NOOT—Betreffende het beding van vrijstelling van aansprakelijkheid voor grove schuld, leze men Cass., 22 maart 1979, *R.W.*, 1979-80, 2238, met noot.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

K.I. — 1 JUNI 1979

Voorzitter: de h. Van Hecke

Raadsheren: de hh. Raymaekers en Donckers

Openbaar ministerie: de h. Van Walle

Advocaten: mrs. Dyck en Goossens

Onderzoeksgerecht — Verwijzing — Verzet van het openbaar ministerie.

Het verzet van het openbaar ministerie tegen de verwijzing naar de correctionele rechtbank uit hoofde van wanbedrijven is niet ontvankelijk bij gebrek aan belang.

W.

Vordering

Gezien de stukken van het onderzoek ingesteld door de onderzoeksrechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen ten laste van onder meer W., die, op 23 mei 1979, door de raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen, zonder handhaving van het bevel tot aanhouding dat tegen hem was verleend op 14 februari 1979, naar de Correctionele Rechtbank te Antwerpen werd verwezen wegens de feiten der telastleggingen A-II-1 en 2, zijnde mededaderschap aan inbreuk op de wetgeving inzake verdovende middelen, met name heroïnum en cannabis, in staat van bijzondere herhaling, telastleggingen die vermeld zijn in het genoemde bevel tot aanhouding;

Gezien het verzet gedaan door de procureur des Konings te Antwerpen op 23 mei 1979 tegen alle beslissingen ten aanzien van W. voornoemd van de genoemde beschikking;

Overwegende dat dit verzet niet ontvankelijk is voor zover het is gericht tegen de verwijzing van verdachte naar de correctionele rechtbank, daar geen enkele wetsbepaling een rechtsmiddel toekent tegen een beschikking tot verwijzing naar de correctionele rechtbank uit hoofde van wanbedrijven buiten het bij het artikel 539 van het Wetboek van Strafvordering bedoelde geval, dat zich ter zake niet voordoet (R. Declercq, *Strafvordering*, 5e ed., II, p. 145; J. Vanhoudt, *Strafvordering*, II, p. 220; A. Marchal en J.P. Jaspard, *Droit criminel*, 2e ed., nr. 3161 e.v.; *R.P.D.B.*, tw. «Procédure pénale», nrs. 434-436; K.I. Brussel, 4 januari 1974, *J.T.*, 335);

dat het openbaar ministerie geen enkel belang kan doen gelden voor het instellen van hoger beroep, verzet genoemd, tegen een beschikking tot verwijzing naar de correctionele rechtbank inzake wanbedrijf (A. Braas, *Précis de procédure pénale*, 3e ed., I, p. 389, nr. 481 en de aldaar vermelde rechtspraak);

Overwegende dat het verzet wel ontvankelijk is voor zover het is gericht tegen de invrijheidstelling van de verdachte;

Overwegende dat er ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan die de openbare veiligheid raken waardoor de handhaving van de aanhouding van de verdachte wordt vereist: dat namelijk de feiten buitengewoon zwaarwichtig zijn door de zeer gevaarlijke aard der heroïne, waarvoor er ernstige aanwijzingen zijn dat verdachte ze verhandelde, die verslaving kan meebrengen en de gezondheid van de verbruikers ervan aantast, terwijl de verdachte

blijken heeft gegeven van een zeer misdadige ingesteldheid door het verhandelen, volgens de overeenstemmende aanwijzingen door het onderzoek opgeleverd, van ten minste twee soorten verdovende middelen, zulks niettegenstaande hij voor gelijkaardige feiten reeds is veroordeeld en zich in staat van bijzondere herhaling bevindt, zodat er terecht voor nieuwe hervalling dient te worden gevreesd, indien hij in vrijheid zou worden gesteld;

dat het verzet op dit punt dan ook gegrond is;

Vordert het hof, kamer van inbeschuldigingstelling,

1) het verzet onontvankelijk te verklaren voor zover het gericht is tegen de beschikking tot verwijzing van de bovengenoemde verdachte naar de correctionele rechtbank;

2) het verzet te ontvangen voor zover het gericht is tegen de beschikking die de invrijheidstelling van de verdachte meebréngt en met eenparige stemmen beslissend, de beschikking van de raadkamer, waartegen verzet, op dit punt te niet te doen en te verklaren dat de verdachte bij de bevolen verzending naar de correctionele rechtbank onder de banden van het bevel tot aanhouding blijft.

Arrest

Overwegende dat het verzet niet ontvankelijk is voor zover het is gericht tegen de verwijzing naar de correctionele rechtbank;

Overwegende dat de openbare veiligheid de handhaving van de voorlopige hechtenis echter niet meer eist zodat het verzet op dit punt ongegrond is;

Het hof, kamer van inbeschuldigingstelling,

1. verklaart het verzet onontvankelijk voor zover het gericht is tegen de beschikking tot verwijzing van de bovengenoemde verdachte naar de correctionele rechtbank;

2. verklaart het verzet ontvankelijk doch ongegrond voor zover het gericht is tegen de beschikking die de invrijheidstelling van de verdachte meebréngt; bevestigt de beschikking van de raadkamer waartegen verzet; zegt dat verdachte onmiddellijk in vrijheid zal worden gesteld zo hij om geen andere reden aangehouden is.

NOOT—*Verzet van het openbaar ministerie tegen de verwijzing*

1. Als algemene regel kan worden aangenomen dat het openbaar ministerie, buiten het bij art. 539 Sv. bedoelde geval, geen recht van verzet heeft tegen de beschikking van verwijzing naar de correctionele rechtbank uit hoofde van een wanbedrijf of naar de politierechtbank uit hoofde van een overtreding.

De strafvordering wordt door deze verwijzing geenszins geschaad en voor het vonnisgerecht kan het openbaar ministerie onverminderd vorderingen nemen (Cass., 2 februari 1885, *Pas.*, 1885, I, 4; Hof Gent, 26 april 1893, *Pas.*, 1893, II, 372).

2. Bij contraventionalisatie of bij correctionalisatie — zelfs indien zulks op vordering van de procureur des Konings geschiedde — is het verzet wel ontvankelijk omdat de publieke vordering door de beschikking van de raadkamer op voor het vonnisgerecht bindende wijze wordt beperkt (F. Hélie, *Traité de l'instruction criminelle*, éd., belge, II, p. 518, nr. 2923; A. Braas, *Précis de procédure pénale*, 3e ed., I, p. 389, nr. 481; Hof Gent, 17 februari 1900, *Pas.*, 1900, II, 307; Hof Luik, 7 juni 1932, *Pas.*, 1933, II, 20).

In geval van correctionalisatie of van contraventionalisatie kunnen de correctionele rechtbank of de politierechtbank overeenkomstig de artikelen 3 en 5 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden hun bevoegdheid niet afwijzen, m.a.w. in deze gevallen heeft de verwijzing een attributief karakter inzake bevoegdheid en kwalificatie der feiten. Zo zal de politierechtbank uit hoofde van een gecontraventionaliseerd wanbedrijf geen correctionele straf mogen opleggen (Cass., 1 februari 1971, *Arr. Cass.*, 1971, 531; Cass., 9 februari 1976, *Arr. Cass.*, 1976, 675).

3. Het openbaar ministerie moet geen vrede nemen met de beslissing van de raadkamer die bepalend is voor de aard van de bestraffing en kan van mening zijn dat er voldoende redenen voorhanden zijn om de zaak aan het hof van assisen te onderwerpen, zoals de procureur des Konings ook van oordeel kan zijn dat bepaalde misdrijven met correctionele en niet met politiestrafpen bestraft moeten worden. In het openbaar belang kan hij dan verzet doen tegen de beschikking van de raadkamer (J.A. Rogron, *Code d'instruction criminelle expliqué*, ed. belge, art. 135; R. Screvens, *Procédure pénale et notions de déontologie*, p. 124).

Het is ook mogelijk dat de raadkamer de verdachte naar de correctionele rechtbank heeft verwezen uit hoofde van een misdaad, die zoals zij omschreven was door de raadkamer, niet correctionaliseerbaar was. De procureur des Konings mag in zulk geval verzet doen ten einde de vergissing van de raadkamer te laten herstellen door de kamer van inbeschuldigingstelling. Hetzelfde geldt a fortiori wanneer de raadkamer een gecorrectionaliseerde misdaad naar de politierechtbank heeft verwezen.

4. Wanneer echter de strafvordering niet in het gedrang wordt gebracht door de verwijzing, dan zal het openbaar ministerie geen verzet kunnen doen tegen deze beschikking (J.G. Locré, *La législation civile, commerciale et criminelle de France*, (1836), XIII, p. 404, nr. 6; L. Limelette, *Revue critique de droit criminel*, 1881, 16, nr. 4; E. Descamps, *Traité des fonctions du ministère public*, p. 350, nr. 533; J.H. Suetens, *L'instruction — La chambre du conseil*, nrs. 335-336 in *Nov., Procédure pénale*, I, 1; J. Verstraete, «De raadkamer», *R.W.*, 1967-68, 1223).

Zo is geen verzet mogelijk wanneer de raadkamer de zaak verwezen heeft, terwijl het openbaar ministerie de buitenvervolginstelling had gevorderd (J. Nypels, *Le code pénal interprété*, I, pp. 192-193; Cass., 26 mei 1837, *Pas.*, 1837, I, 96; Hof Brussel, 21 november 1837, *Pas.*, 1937, II, 244; Hof Brussel, 4 oktober 1843, *Pas.*, 1847, II, 297; Hof Brussel, 20 september 1850, *Pas.*, 1850, II, 292; Hof Gent, 4 februari 1858, *Pas.*, 1858, II, 360; Hof Luik, 10 januari 1863, *Pas.*, 1867, II, 204; Hof Brussel, 11 december 1880, *Cl. & Bonj.*, III, 28); of wanneer de raadkamer naar de correctionele rechtbank heeft verwezen, terwijl de procureur des Konings de contraventionalisatie van de feiten had gevorderd (G. Beltjens, *Code d'instruction criminelle*, art. 135, nr. 11; J. Simon, *Strafvordering*, p. 296, nr. 570; C.J. Vanhoudt, *Strafvordering*, II, p. 220; Hof Gent, 30 maart 1861, *Pas.*, 1861, II, 143).

5. Het openbaar ministerie kan evenmin verzet doen tegen de beschikking van verwijzing op grond van een herkwalificatie van de ten laste gelegde feiten (Hof Gent, 19 juli 1862, *Pas.*, 1863, II, 371; Hof Brussel, 2 mei 1968, *J.T.*, 1968, 497); of op grond van de verwerping van de subsidiaire vermelde kwalificatie (Hof Brussel, 8 december 1927, *R.D.P.*, 1928, 60; Hof Brussel, 26 januari 1965, *J.T.*, 1965,

727; Hof Brussel, 26 juni 1973, *Pas.*, 1974, II, 23).

Het vonnisgerecht is niet gebonden door de kwalificatie die de raadkamer aan de feiten heeft gegeven en de door de raadkamer verworpen kwalificatie — soms ten onrechte als «buitenvervolginstelling» bestempelde verwerping — kan nog steeds aan het feit gegeven worden daar de beschikking in dit geval een indicatief, maar geen attributief karakter heeft inzake de kwalificatie der feiten (Cass. fr., 21 november 1811, *Bull. crim.*, nr. 153; P. Bonnin, *Commentaire du code d'instruction criminelle*, p. 172).

6. Indien de raadkamer met toepassing van art. 129 Sv. de verdachte naar de politierechtbank verwijst of met toepassing van art. 130 Sv. naar de correctionele rechtbank en daarbij geen rekening houdt met verzwarende omstandigheden die aan het misdrijf een crimineel karakter geven of met een andere kwalificatie die de als overtreding beschouwde feiten in wanbedrijf verandert, dan kan het openbaar ministerie verzet doen tegen deze beschikking die de publieke vordering schaaft (E. Boitard, *Leçons sur les codes pénal et d'instruction criminelle*, 7e ed., p. 529; J. Mangin, *De l'instruction écrite et du règlement de la compétence*, II, p. 125, nr. 44; Ph. Merlin, *Répertoire de jurisprudence*, tw. «*Opposition à une ordonnance de chambre du conseil*», II; Cl. Bourguignon-Dumolard, *Jurisprudence des codes criminels*, I, p. 308, nr. V; J.F.C. Carnot, *De l'instruction criminelle*, II, art. 135, nr. 2; J. Verstraete, o.c., 1223; Cass. fr., 8 april 1813, *Bull. crim.*, nr. 68).

Zo kan de procureur des Konings verzet aantekenen tegen de beschikking van de raadkamer tot verwijzing naar de correctionele rechtbank uit hoofde van opzettelijke slagen met blijvende arbeidsongeschiktheid (art. 401 Sw.), waarbij de voorbedachtheid — die aan de feiten een crimineel karakter geeft — niet in aanmerking wordt genomen; of tegen de verwijzing uit hoofde van diefstal, waarbij de inklimming of het gebruik van valse sleutels wordt verworpen (Cass. fr., 20 juni 1812, *Bull. crim.*, nr. 147; Cass. fr., 8 oktober 1812, *Bull. crim.*, nr. 219; Cass. fr., 28 januari 1813, *Bull. crim.*, nr. 13; Cass. fr., 29 oktober 1813, *Bull. crim.*, nr. 237; E. Boitard, o.c., p. 532); of tegen een verwijzing uit hoofde van eenvoudige bankbreuk terwijl de procureur des Konings van oordeel is dat het om een bedrieglijke bankbreuk gaat (Cass. fr., 20 juni 1812, *Bull. crim.*, nr. 147); of tegen een verwijzing naar de politierechtbank wegens feitelijkheden terwijl het openbaar ministerie van mening is dat het om opzettelijke slagen ging (Cass. fr., 13 september 1811, *Bull. crim.*, nr. 132; Cass. fr., 8 april 1813, *Bull. crim.*, nr. 68).

7. Wanneer het openbaar ministerie de internering gevorderd heeft, maar de raadkamer de internering geweigerd heeft en de verdachte naar het vonnisgerecht verwezen heeft, staat voor de procureur des Konings geen verzet open (Hof Brussel, 11 december 1952 bevestigd door Cass., 26 januari 1953, *Arr. Cass.*, 1953, 353; R. Declercq, *Strafvordering*, 5e ed., II, p. 192; anders: J.J. Perrichon en J.A. Leclercq, «Appel en matière répressive», nrs. 21-23 in *R.P.D.B., Compl. I*).

Tegen de afwijzing van de vordering tot internering staat weliswaar hoger beroep open op grond van art. 8 van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij, maar zulks brengt nog geen recht van verzet mee tegen de verwijzing naar het vonnisgerecht.

De kamer van inbeschuldigingstelling, waarbij de als misdaad gekwalificeerde feiten regelmatig aanhangig zijn gemaakt door het toesturen van de stukken door de raad-

kamer overeenkomstig art. 133 Sv., kan evenwel nog altijd de internering van de verdachte bevelen, maar dit impliceert geen verzet tegen de verwijzing door de raadkamer (Cass., 14 maart 1979, *R.W.*, 1979-80, 898).

8. Wanneer het openbaar ministerie van oordeel is dat de opschorting van de uitspraak wenselijk is, maar de raadkamer beslist geen toepassing te maken van art. 3 van de wet van 29 juni 1964 en de verdachte naar het vonnisgerecht verwijst, kan de procureur des Konings geen verzet doen tegen deze beschikking (J. Constant, *Précis de droit pénal*, 6e ed., I, p. 633, nr. 640; Cass., 18 januari 1965, *Pas.*, 1965, I, 492; Cass., 17 januari 1966, *Pas.*, 1966, I, 643; Hof Brussel, 30 november 1973, *Pas.*, 1974, II, 56).

Het openbaar ministerie heeft wel die mogelijkheid wanneer de opschorting van de uitspraak is toegestaan zonder dat voldaan was aan de wettelijke voorwaarden of wanneer het van mening is dat de maatregel ongepast is (Hof Gent, 18 december 1964, *R.W.*, 1964-65, 1114).

9. Wanneer de raadkamer de lastlegging beperkt in de tijd of in zijn omvang, kan het openbaar ministerie tegen deze beperkte verwijzing geen verzet doen omdat de feitenrechter alle vrijheid behoudt om de kwalificatie te verbeteren, aan te vullen of te wijzigen met inachtneming van alle feitelijke omstandigheden (Hof Brussel, 19 maart 1964, in zake Deschoolmeester, *onuitgegeven*).

Het verzet van het openbaar ministerie is dan ook niet ontvankelijk indien zijn grieven zich beperken tot de omvang van de aangeduide schade of de opsomming van de ontvreemde goederen of de vermelding van de slachtoffers (Hof Gent, 28 september 1932, *R.W.*, 1932-33, 357; Hof Antwerpen, 10 januari 1978, *R.W.*, 1978-79, 1785). Al deze verbeteringen, aanvullingen of verduidelijkingen kunnen achteraf nog door het vonnisgerecht worden aangebracht.

10. De raadkamer mag ook, tegen het advies van het parket, beslissen dat het gerechtelijk onderzoek voltooid is en ze zal dan de zaak naar het vonnisgerecht verwijzen (Cass. fr., 25 september 1824, *Bull. crim.*, nr. 126; Hof Brussel, 12 januari 1916, *B.J.*, 1919, 811; J. Massabiau, *Manuel du ministère public*, II, p. 334; F. Hélie, o.c., II, p. 496, nr. 2851; J. Hoeffler, *Traité de l'instruction préparatoire en matière pénale*, p. 153).

In een dergelijk geval is eveneens geen verzet mogelijk, want de procureur des Konings kan nog altijd bijkomende onderzoeksmaatregelen vorderen voor het vonnisgerecht en alzo de strafvordering veilig stellen (A.J. Mars, *Corps de droit criminel*, I, p. 171; anders: G. Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, 3e ed., II, p. 202; Hof Brussel, 12 januari 1916, *B.J.*, 1919, 811).

11. Tenslotte kan het openbaar ministerie ook nog verzet doen tegen de beschikking van de raadkamer die de verdachte naar de correctionele rechtbank heeft verwezen uit hoofde van een misdaad zonder opgave van verzachtende omstandigheden of redenen van verschoning, of naar de politierechtbank uit hoofde van een wanbedrijf zonder opgave van verzachtende omstandigheden.

In een dergelijk geval is de correctionele rechtbank zowel als de politierechtbank onbevoegd om van het feit kennis te nemen (Cass., 22 maart 1978, *Arr. Cass.*, 1978, 848; Cass., 2 mei 1978, *Arr. Cass.*, 1978, 1022; G. Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, 3e druk, II, p. 197; P. Bondue, «La correctionalisation des crimes», *R.D.P.*, 1955-56, 144; R. Declercq, *Strafvordering*, 5e druk, II, p. 22).

De publieke vordering wordt door deze vergissing van de raadkamer ongetwijfeld gestremd en het openbaar minis-

terie heeft er belang bij dat de procedurefout door de kamer van inbeschuldigingstelling wordt hersteld, zoniet dient het vonnisgerecht waarnaar de zaak verwezen werd, zich onbevoegd te verklaren en zou de zaak overeenkomstig art. 526 Sv. aanleiding geven tot regeling van rechtsgebied.

12. Heel deze regeling is zuiver jurisprudentieel, want het Wetboek van Strafvordering maakt geen gewag van enig rechtsmiddel tegen de verwijzing door de raadkamer (Ch. De Molènes, *Traité pratique des fonctions du procureur du Roi*, p. 348).

Aan de hand van de besprekingen in de Conseil d'Etat, heeft A. Morin aangetoond dat er blijkbaar iets misgelopen is met de redactie van art. 135 Sv. (*Répertoire du droit criminel*, tw. «Chambre du conseil», nr. 29), maar deze uitleg neemt niet weg dat het recht van verzet tegen de verwijzing helemaal geen wettelijke basis heeft.

Het Hof van Cassatie heeft in een arrest van 17 december 1941 het recht van verzet gegrond op de artikelen 1 en 2 van titel XXVI van de ordonnantie van 1670 (*Arr. Cass.*, 1941, 255), maar men moet er het gewoonterecht — en ook de nodige verbeeldingskracht! — bij te pas brengen om uit te leggen hoe de ordonnance criminelle van Colbert onze rechtsregelen ooit heeft kunnen beïnvloeden (J. Hoeffler, *o.c.*, p. 167).

Met J.M. Legraverend zijn we van mening dat de jurisprudentie hier wetgevend — en baanbrekend — werk heeft verricht (*Traité de la législation criminelle en France*, 3e ed., I, p. 387): het is een typisch voorbeeld van creatieve rechtspraak van de kamers van inbeschuldigingstelling en van het Hof van Cassatie ten einde de lacunes van de Code d'instruction criminelle van 1808 te verhelpen.

Wie zou echter ooit hebben vermoed dat er weldra twee eeuwen zullen verlopen zonder dat de leemten van het Napoleontisch Wetboek van Strafvordering zijn aangevuld? Le législateur promet beaucoup pour se dispenser de faire peu.

A. Vandeplass

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e KAMER — 1 FEBRUARI 1980

Voorzitter: de h. De Clercq

Raadsheren: de hh. De Smet en Dinneweth

Advocaten: mrs. Leroy, Lachaert en Merhaegen

Onrechtmatige overheidsdaad — Orgaan — Gemeente — Burgemeester — Pensioenen zelfstandigen.

Ingevolge de wettelijke verplichtingen tot medewerking met de door de centrale overheid opgerichte openbare instellingen, zoals de Rijkskas voor Rust- en Overlevingspensioenen en het Rijksinstituut voor Sociale Verzekeringen, wordt de burgemeester geen orgaan of lasthebber van die instellingen. In de uitvoering van de reglementaire bepalingen ter zake vervult hij opdrachten van algemeen bestuur en blijft hij optreden als vertegenwoordiger van het centrale gezag, dat niet verward mag worden met gedecentraliseerde diensten die belast zijn met specifieke taken.

Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen t/ A. en Gemeente Bachte-Maria-Lerne

1. Bij dagvaarding van 8 maart 1976 vorderde A. de veroordeling van de gemeente Bachte-Maria-Lerne tot betaling van 102.363fr. met de gerechtelijke rente en de gedingkosten, op grond van artikel 1382 B.W. met de bewering dat zij schade heeft geleden door een administratieve fout van de gedaagde.

Bij gerechtsdeurwaardersexploot van 26 januari 1977 heeft dezelfde A. ook de veroordeling van het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (R.S.V.Z.) gevorderd tot betaling van hetzelfde bedrag op grond van een zelfde motivering als die vermeld in de dagvaarding van 8 maart 1976.

Door het bestreden vonnis werden de beide zaken samengevoegd; de vorderingen werden ontvankelijk verklaard en toegekend, in zoverre de eis gericht was tegen het R.S.V.Z., maar afgewezen als ongegrond in zoverre de veroordeling gevraagd werd van de gemeente Bachte-Maria-Lerne.

In hoger beroep vordert het R.S.V.Z. dat de oorspronkelijke tegen hem ingestelde eis ongegrond verklaard wordt; A. van haar kan herhaalt haar oorspronkelijke vordering tegen de gemeente Bachte-Maria-Lerne, thans stad Deinze.

2. A. had een beroep ingesteld tegen de beslissing van het R.S.V.Z. waarbij haar een jaarlijks overlevingspensioen werd toegekend van 45.300fr. vanaf 1 juli 1972 van 52.229fr. vanaf 1 januari 1973 en van 60.837fr. vanaf 1 januari 1974. Zij was van oordeel dat zij aanspraak mocht maken op een overlevingspensioen vanaf 1 december 1969.

Het Arbeidshof te Gent heeft dat beroep bij arrest van 3 oktober 1975 ongegrond verklaard op grond van het feit dat voor de betwiste periode niet voldaan werd aan de door de wet gestelde formaliteiten.

Ingevolge artikel 120 van het K.B. van 22 december 1967, houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, was betrokkene ertoe gehouden haar aanvraag tot het verkrijgen van het pensioen in te dienen bij de burgemeester van de gemeente waar zij haar werkelijke woonplaats had, ter zake de gemeente Bachte-Maria-Lerne. Artikel 124 van hetzelfde K.B. bepaalt dat de burgemeester de aanvraag op de dag zelf van haar indiening moet inschrijven in een register dat door de Rijkskas ter beschikking wordt gesteld; de aanvrager of zijn lasthebber tekent het register in het daartoe voorbehouden vak.

De burgemeester van Bachte-Maria-Lerne of zijn afgevaardigde heeft betreffende de ingediende aanvraag een ontvangstbewijs afgeleverd aan A., maar blijkt geen inschrijving te hebben gedaan in het hiervoren bedoelde register. Dientengevolge kon slechts een pensioen toegekend worden vanaf 1 juli 1972, waarbij rekening gehouden werd met een nieuw ingediende pensioenaanvraag van 11 augustus 1972.

A. stelt dat de burgemeester of zijn afgevaardigde, door wiens fout zij beweert schade geleden te hebben, gehandeld heeft als orgaan van het R.S.V.Z. en van de gemeente Bachte-Maria-Lerne zodat beide solidair veroordeeld dienen te worden tot vergoeding van haar schade, bestaande in het verlies van het overlevingspensioen over de periode van 1 december 1969 tot 1 juli 1972 ten bedrage van

82.363 fr. vermeerderd met 20.000 fr. voor berokkende moeilijkheden en kosten.

3. Van meet af aan moet vastgesteld worden dat de burgemeester niet steeds optreedt als orgaan van de gemeente. Krachtens artikel 90, laatste lid, van de Gemeentewet is hij ook belast met de uitvoering van wetten en besluiten van het algemeen bestuur en daarbij handelt hij als vertegenwoordiger van het centrale gezag, volgens de richtlijnen die hem rechtstreeks door de hogere overheid zijn verstrekt.

Het staat nu vast dat het centrale gezag de burgemeester of zijn afgevaardigde alsook andere overheidspersonen, zoals de controleur der belastingen en de ontvanger van registratie, betrokken heeft bij de uitvoering van de reglementaire bepalingen betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen. In verschillende artikelen van het reeds vermelde K.B. van 22 december 1967, meer bepaald de artikelen 120 e.v., worden precieze onderrichtingen gegeven die de burgemeester in voorkomend geval moet naleven.

Ingevolge de wettelijke verplichtingen tot medewerking met de door de centrale overheid opgerichte openbare instellingen zoals de Rijkskas voor rust- en overlevingspensioenen en het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen, wordt de burgemeester geen orgaan of lasthebber van die instellingen. In de uitvoering van de reglementaire bepalingen in kwestie vervult de burgemeester opdrachten van algemeen bestuur en blijft hij optreden als vertegenwoordiger van het centrale gezag, dat niet mag worden verward met gedecentraliseerde diensten die ook door de centrale overheid belast zijn met de uitvoering van specifieke taken.

Derhalve kan hier niet gesteld worden dat de fout die de burgemeester (of zijn afgevaardigde) van Bachte-Maria-Lerne in de uitvoering van de hem opgelegde wettelijke verplichting zou hebben begaan, toerekenbaar is aan de gemeente Bachte-Maria-Lerne, thans Stad Deinze, of aan het R.S.V.Z. Er is verder geen andere fout ten laste gelegd van de oorspronkelijke gedaagden.

Om die redenen,

Het Hof,

Ontvangt het hoger- en het incidenteel beroep; verklaart het eerste gegrond en wijst het laatste af als ongegrond; bevestigt het vonnis a quo in zoverre het beslist over de vordering van A. tegen de gemeente Bachte-Maria-Lerne, thans Stad Deinze; doet het voor het overige teniet en opnieuw beslissend, wijst de toelaatbare vordering van A. tegen het R.S.V.Z. af als ongegrond.

NOOT—*Overheidsaansprakelijkheid m.b.t. een pensioenaanvraag.*

Een maand na de publikatie in dit blad van het referaat van professor Gijssels — gehouden op het Antwerps colloquium over «Aspecten van de aansprakelijkheid van de openbare besturen»¹ — heeft het Hof van Beroep te Gent

¹ GIJSSELS, «De overheidsaansprakelijkheid in verband met informatie», *R.W.*, 1979-80, 1202-1222.

bovenstaand belangrijk arrest gewezen inzake de overheidsaansprakelijkheid in het algemeen, en de overheidsaansprakelijkheid in sociale-zekerheidsmateries in het bijzonder.

Dit arrest neemt als zodanig dan ook plaats in het rijtje uitspraken waarin de overheid al dan niet veroordeeld wordt wegens het geven van foutieve inlichtingen of wegens het verzuim inlichtingen te verschaffen.

Voor een goed begrip schenke men eerst nog even aandacht aan de retroacten.

Een weduwe dient op het gemeentehuis haar aanvraag in tot het verkrijgen van een overlevingspensioen. Daar deze aanvraag onbeantwoord blijft, hernieuwt zij bijna drie jaar later haar eerste aanvraag. Het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen stelt n.a.v. deze tweede aanvraag de pensioenrechten van betrokkene vast, maar vindt geen officieel spoor van een aanvraag die reeds drie jaar oud zou zijn. Uit een onderzoek blijkt nu dat de gemeentediensten nagelaten hebben de aanvraag in het pensioenregister te boeken. De aanvraag bleek ook niet doorgestuurd te zijn naar het R.S.V.Z.

Deze instelling kent het pensioen slechts toe met ingang van de eerste dag van de maand die volgt op die waarin de (tweede) aanvraag ingediend werd, terwijl de weduwe meent dat haar rechten moeten worden berekend met inachtneming van het tijdstip van haar eerste aanvraag. Zij acht haar aanspraak gegrond door een fotocopy over te leggen van het ontvangstbewijs dat bij de pensioenaanvraag door de gemeente afgeleverd is.

Bij vonnis van 9 januari 1975 was de Arbeidsrechtbank te Gent van oordeel dat het ontvangstbewijs van het gemeentebestuur een voldoende bewijs t.o.v. het R.S.V.Z. uitmaakt; de burgemeester werd als het orgaan van het R.S.V.Z. beschouwd.

Het Arbeidshof te Gent deed bij arrest van 3 oktober 1975 het vonnis teniet en bevestigde de administratieve beslissing van het R.S.V.Z., omdat er op het vlak van de aanvraag geen bewijs van vaste datum geleverd was. Tevens werd bepaald dat het ontvangstbewijs van het gemeentebestuur tegenover het Rijksinstituut niet tegenwerpelij is, en dat het dit enkel is tegenover de instantie die het heeft afgeleverd. Het arbeidshof oordeelt aldus dat de burgemeester of diens aangestelde niet kan worden geacht het orgaan te zijn van appellant, in casu het R.S.V.Z.

Nadat de betrokkene haar vordering voor het arbeidshof afgewezen zag, bracht zij een eis tot schadevergoeding, gericht tegen de gemeente en het R.S.V.Z., voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent. Het vonnis van 9 november 1977 stelt het R.S.V.Z. aansprakelijk voor de schade die door de burgemeester of zijn afgevaardigde aan de betrokkene veroorzaakt werd door het niet-naleven van de aanvraagformaliteiten; de rechtbank beroept zich hiervoor op de orgaantheorie.

Het arrest, voorwerp van deze noot, beslist dat de burgemeester geen orgaan of lasthebber is van het R.S.V.Z. ofschoon het centrale gezag de burgemeester via wettelijke bepalingen bij de uitvoering van de pensioenregeling voor zelfstandigen betrokken heeft. De burgemeester vervult op pensioengebied een opdracht van algemeen bestuur en blijft optreden als vertegenwoordiger van het centrale gezag, dat niet verward mag worden met de gedecentraliseerde diensten die belast zijn met specifieke taken.

In deze zin, aldus het hof van beroep, is de fout van de burgemeester niet toerekenbaar aan het R.S.V.Z.

Bij vorige gelegenheden hebben onze rechtsinstanties zich ook reeds gebogen over de materie van de aansprakelijkheid van de ene administratieve entiteit tegenover de andere, dit dan n.a.v. een fout door deze andere entiteit begaan in pensioenaangelegenheden².

De heersende rechtspraak weigert op dit vlak het bestaan te erkennen van een solidaire aansprakelijkheid tussen coöpererende administraties, een visie die gedeeld wordt door de minister van Sociale Voorzorg. Op een parlementaire vraag antwoordt deze laatste immers dat de fout van een gemeentebediende de R.W.P. (Rijksdienst voor Werknemerspensiolen) nooit kan binden «aangezien die taak toebehoort aan de burgemeester of zijn aangestelde en deze binnen de grenzen van die opdracht afhangt van het centraal gezag en niet van de R.W.P.»³.

Het valt op dat het Hof van Beroep te Gent dezelfde stelling verkondigt als de minister van Sociale Voorzorg.

In de voorliggende problematiek wordt de discussie hoofdzakelijk gedragen door de toepasselijkheid van de orgaantheorie en de opvatting over de overheidstaak versus de rechten van de geadministreerde.

a) Orgaantheorie⁴

Er bestaat een tendens om de burgemeester (of diens ambtenaar) als «orgaan» te beschouwen van de rijksinstelling die belast is met de pensioentoeckenning⁵: de gemeentelijke overheid zou bij het in ontvangst nemen van de aanvraag handelen als de wettelijke vertegenwoordiger van de rijksinstelling (optreden in naam van en voor rekening van deze laatste).

Zowel de Arbeidsrechtbank als de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent bedienden zich van de orgaantheorie, toegepast in de zojuist genoemde zin. Deze instanties beschouwden de burgemeester als het orgaan van het R.S.V.Z. op basis van de specifieke wijze waarop de lokale overheid haar opdracht uitoefent: de richtlijnen, documenten en formulieren gaan uit van het R.S.V.Z. dat — zo luidde het — in pensioenmateries het centraal rijksbestuur is.

Het hof van beroep neemt met deze argumenten geen genoegen en nuanceert de concrete toepassing van de orgaantheorie door het accent te leggen op de initiële bevoegdheid van de centrale overheid, een bevoegdheid die verschilt van die van een gedecentraliseerde dienst. Hiermee volgt het hof van beroep de redenering van het Rijksinstituut.

Het R.S.V.Z. meent zijn karakter van gedecentrali-

seerde dienst te moeten benadrukken omdat hierdoor kan worden aangetoond dat de burgemeester moeilijk als zijn orgaan kan worden aangemerkt.

Wanneer deze laatste optreedt als «agent du pouvoir central»⁶ staat hij enkel onder het controlerecht van het centraal gezag dat hem benoemd heeft. «L'autorité de droit ou de fait sur d'autres», zodanig dat het R.S.V.Z. in staat zou zijn «d'user de cette autorité pour les (d.w.z. de organen) empêcher de causer des dommages»⁷, ontbreekt bij het Rijksinstituut daar het over geen enkel middel beschikt om te waken voor de uitvoering van de taken die aan de burgemeester opgedragen zijn.

Het Rijksinstituut wijst in zijn stelling — ons inziens terecht — op het niet-bestaan van enig wettelijk kader dat de lokale overheid organisch in zijn werkstructuur zou inpassen. Er kan immers maar sprake zijn van een orgaan wanneer door of krachtens de wet de bevoegdheid wordt verleend om een gedeelte van het staatsgezag uit te oefenen⁸.

Zoals Leroy het elders opmerkt⁹, heeft de wetgever bij andere gelegenheden duidelijk zijn voorzorgen genomen om de conflicten van aansprakelijkheid tussen overheidslichamen te voorkomen, zoals bijvoorbeeld inzake de verplichte verzekering tegen onvrijwillige werkloosheid. Hier is de aansprakelijkheid t.o.v. de betalingsorganismen duidelijk afgebakend.

Hierop voortgaand kan men de wens uitdrukken dat ook in pensioenmateries (en bij uitbreiding ook in alle socialezekerheidssectoren) naar een duidelijke bevoegdheidsafbakening gestreefd wordt. In het licht van een komende hervorming van de sociale zekerheid moet dit *de lege ferenda* ongetwijfeld een van de aandachtspunten zijn.

b) Verhouding taak overheid — rechten geadministreerden

De tendens naar aansprakelijkheidsverruiming ten laste van de openbare besturen wordt van vele kanten toegejuicht omdat zij de geadministreerde uiteindelijk geen slachtoffer laat worden van de zogenaamde «anonieme lokettenbureaucratie»¹⁰.

Van de rechtspraak die bij deze tendens aansluit, zegt men dat zij de «intentietheorie» voorstaat omdat zij het formalisme wil opofferen aan het doel¹¹.

² DALCQ, *Traité de la responsabilité civile*, 1967, nr. 1438.

³ DE PAGE, *Traité*, II, 1948, nr. 971, p. 920.

⁴ Zie ook Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 2 juni 1977, *R.W.*, 1977-78, 1510 e.v.

Hier overwoog het arbeidshof dat het vooralsnog niet inzielt hoe de gedraging van een gemeentelijk beambte die niet de aangestelde van de R.W.P. is, de aansprakelijkheid van deze administratie met zich zou brengen, bij gebrek aan nadere gegevens over het juridisch raam waarin de medewerking van de gemeente met het pensioenbestuur zich afspeelt.

⁵ LEROY, noot onder Arbbr. Luik, 27 januari 1976, *J.T.T.*, 1979, 87.

⁶ VAN OEVELEN, a.w., 1519, in fine.

⁷ VANDENBUSSCHE, *Bestaanszekerheid en Sociale Zekerheid, Rapport VI-2, Rechtsbedeling en rechtsverkrijging in de S.Z., afdeling 2, administratieve toegankelijkheid*, p. 69 e.v., Nationaal Onderzoeksprogramma in de sociale wetenschappen. Met verdere verwijzingen naar: Arbh. Bergen, 13 juni 1975, *J.T.T.*, 1976, 7; Arbh. Luik, afd. Hasselt, 26 februari 1974, ongepubliceerd; Arbh.

² VAN OEVELEN, noot onder Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 2 juni 1977, *R.W.*, 1977-78, 1514-1519; D.S., noot onder Arbbr. Bergen, 13 juni 1975, *J.T.T.*, 1976, 10; SIMOENS, noot onder Arbh. Gent, 5e Kamer, 27 februari 1976, *J.T.T.*, 1976, 295; LEROY, noot onder Arbbr. Luik, 27 januari 1976, *J.T.T.*, 1979, 86-87.

³ *Vragen en Antwoorden, Senaat*, 30 maart 1976, vraag nr. 69 van de heer Deschamps aan de minister van Sociale Voorzorg, 7 februari 1976, p. 1149-1151.

⁴ Voor de orgaantheorie: zie MAST, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, 6e uitgave, p. 397 e.v. met verdere verwijzingen.

⁵ Zie VAN OEVELEN, a.w., 1518, met verwijzing naar het advies van het openbaar ministerie bij Arbh. Bergen, *J.T.T.*, 1976, 7 e.v.

Ook vanuit het wetenschappelijk onderzoek worden er aan de rechtsbedeling door de sociale-zekerheidsadministratie bepaalde vereisten gesteld. Zo moet voldaan worden aan de eis van doorzichtigheid, toegankelijkheid, minimale administratieve belasting van de sociaal verzekerde, vlotheid en zorgvuldigheid, en rechtszekerheid¹².

In tegenstelling tot sommige annotatoren beseft het wetenschappelijk onderzoek dat, naast het standpunt van de sociaal verzekerde, tevens rekening dient te worden gehouden met de desiderata van de administratie en die van de gemeenschap in het algemeen.

Deze laatste wil nu dat het beleid zuinig met gemeenschapsgelden omgaat, hetgeen impliceert dat de overheid geen misbruiken mag toelaten en, bijgevolg, controle moet uitoefenen.

Het is in deze zin dat ook de Raad van State op 14 maart 1972 onderstreept heeft dat de naleving van bepaalde aanvraagmodaliteiten inzake pensioenen noodzakelijk is voor het verkrijgen van «zekerheid omtrent de datum van de indiening der aanvraag». Zo is de inschrijving in het pensioenregister een controlemiddel om antidateren onmogelijk te maken¹³.

Men zal dadelijk gemerkt hebben dat het overgrote deel van de discussie ligt op het raakvlak van de billijkheid en rechtszekerheid. Filet spreekt van de «bureaucratische paradox» wanneer hij vaststelt hoezeer de eis van de minimale administratieve belasting in conflict komt met die van de rechtszekerheid¹⁴.

Uiteindelijk kan men zich m.b.t. het concrete geval afvragen wat de rechterlijke beslissing zou zijn geweest indien de geadmistriceerde haar schadeclaim tegen de centrale, i.p.v. de gedecentraliseerde overheid had gesteld, met name tegen de Belgische Staat in de persoon van de bevoegde minister(s).

Hubert De Clercq

Antwerpen, afdeling Hasselt, 2 juni 1977; Arbrb. Brussel, 29 april 1971, *J.T.T.*, 1974, 133.

¹² VAN DEN BUSSCHE, *a.w.*

¹³ Raad van State, 14 maart 1972, *Verzameling van de Arresten van de Raad van State*, 1972, 218.

¹⁴ FILET, *Kortsluiting met de bureaucratie*, Samsom, Alphen a.d. Rijn, 1974, p. 35.

BOEKEN

Sociaal recht in de praktijk, Kluwer, Antwerpen.

Hoofdredacteurs van deze nieuwe praktijkgids zijn twee specialisten in het sociaal recht: de professoren M. Stroobant en J. Van Langendonck; redacteurs zijn B. Mergits, M.R. T'Jonck, prof. M. Rigaux en R. Spaey. Het werk is uitgegeven in de vorm van een losbladige editie van handig formaat, met een algemene en verschillende partiële inhoudstafels. De Belgische sociale wetgeving wordt er overzichtelijk in behandeld, en het hele werk getuigt van de opzet van de ontwerpers, geen uitgewerkte maar een vlot leesbaar antwoordenboek voor de practicus te schrijven: de verschillende materies worden er dan ook bondig uiteengezet, en voorbeelden worden, waar het nodig blijkt, aangehaald.

Het werk omvat drie delen: 1. arbeidsrecht; 2. sociale zekerheid; 3. toezicht, sancties en procesrecht. Van het eerste gedeelte, dat onderverdeeld is in collectieve arbeidsverhoudingen, individuele arbeidsrelatie en arbeidsreglementering, zijn reeds algemene bepalingen van het arbeidsovereenkomstenrecht verschenen, alsook de loonwetgeving, het arbeidsreglement, het taalgebruik en het collectief ontslag. De overige onderdelen zullen in de loop van dit jaar en van volgend jaar worden aangevuld. De beide andere delen daarentegen zijn reeds volledig verschenen, met uitzondering van de jaarlijkse vakantie.

Het eerste — nog niet verschenen — onderdeel van deel 1, waarin de collectieve arbeidsverhoudingen behandeld zullen worden, zal belangrijke aspecten van het sociaal recht omvatten zoals het vreedzaam overleg, conflicten (staking, bezetting, lock-out, prestaties van algemeen belang in vreedstijd), gestructureerd collectief overleg. In deze praktijkgids zullen bijgevolg de verscheidene facetten van het Belgisch sociaal recht besproken worden. Regelmatige bijwerkingen zullen voor een stelselmatig actualisering van deze documentatie zorgen, hetgeen voor deze tak van het recht wel onontbeerlijk is.

E. Leboucq

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie te Gent
Samenstelling van het bestuur en plechtige openingszitting

Voorzitter: mr. Paul De Cordier; ondervoorzitter-secretaris: mr. Guy Naesens; adjunct-secretaris: mr. Laurent Balcaen; penningmeester: mr. Karel Van Hoorebeke; leden: mrs. Thierry Beele, Lieven Decaluwé, Herman D'Hoe, Fred Evers, Monique Steyaert, Tony Van Parijs; vertegenwoordiger der stagiairs: mr. Hilde De Kerpel; vervangingsdienst: mr. Annie-Roos Van Laeres.

De plechtige openingszitting vindt plaats in het stadhuis te Gent op zaterdag 25 oktober 1980. De openingsrede wordt gehouden door mr. Luc Van Parijs.

Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel
Samenstelling van het bestuur

Voorzitter: mr. Herman Verlinden; eerste onder-voorzitter: mr. Carl Bevernage; tweede onder-voorzitter: mr. Bertrand Asscherickx; secretaris: mr. Dirk Lindemans; adjunct-secretaris: mr. Michel Walschap; penningmeester: mr. Annemie Vanderleenen; leden: mrs. Guy Delvoie, Jan Uyttersprot, Eva Leliard, Ivo Ericx, Huguette Geinger, Jan Hardeman.

MEDEDELINGEN

De stand van de codificatie van het burgerlijk recht in Nederland

In Nederland zijn in de staatsbladen (430, 431 en 432) van 21 augustus 1980 verschenen de vaststellingswetten van de boeken 3, 5 en 6 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek (N.B.W.).

Deze boeken regelen achtereenvolgens het vermogensrecht in het algemeen, het zakenrecht en het verbintenissenrecht in het algemeen. De minister verwacht dat deze boeken, tezamen met boek 4 (erfrecht) en onderdelen van boek 7 (bijzondere overeenkomsten) en van boek 8 in 1984 in werking kunnen treden.

Dit jaar zullen de Tweede Kamer misschien nog belangrijke gedeeltes van de ontwerp-Invoeringswet bereiken die de wijzigingen in het burgerlijk procesrecht betreffen (reeds door de Minis-

terraad goedgekeurd), het faillissementsrecht en het erfrecht (positie langstlevende echtgenoot en de legitieme portie).

Van enkele punten die besproken werden tijdens de openbare behandeling in de Eerste Kamer van deze boeken op 6 mei 1980 volgt hieronder een in het *Nederlands Juristenblad* (80/30, 782) verschenen korte samenvatting. (Handelingen Eerste Kamer 6 en 7 mei 1980, blz. 577 e.v.). Overigens zij ook en vooral gewezen op de voorlopige en eindverslagen van de bijzondere Eerste Kamercommissie waar deze en andere punten uitvoerig aan de orde zijn gekomen, zoals: het voornemen tot intrekking van de inleidende titel, het matigingsrecht van de rechter, smartegeld, toerekening en causaliteit, rectificatie, hoofdelijke aansprakelijkheid en derogerende werking. (Kamerstukken Eerste Kamer '79'80-3770, nr. 46; 4572, nr. 47; 7729, nr. 59).

Taalgebruik

Een vaak geuit bezwaar tegen de ontwerpen betreft het taalgebruik in sommige bepalingen, dat de toegankelijkheid van het nieuwe burgerlijke recht voor de niet juridisch geschoolde justitiabele in de weg zou staan.

De regeringscommissaris voor deze boeken, W. Snijders, verweerde zich met het argument dat men onderscheid moet maken tussen gedrags- en beslissingsregels. De eerste richten zich primair tot de justitiabelen en moeten daarom zo bevattelijk mogelijk zijn, beslissingsregels komen pas aan de orde wanneer er tussen partijen problemen zijn gerezen. Juist ter oplossing daarvan is onduidelijkheid van de beslissingsregels van groot belang en die kan vaak alleen maar door een technische terminologie worden verkregen.

Daardoorheen speelt bovendien volgens de regeringscommissaris het probleem van de *General-Klausel*: in het ontwerp wordt veelvuldig naar de redelijkheid en billijkheid verwezen. De burger zal op die plaatsen zijn rechten en plichten dus niet met zoveel woorden in de wet vinden maar moeten afwachten hoe de rechter die blanketnormen zal invullen. De regeringscommissaris verwacht overigens niet dat die rechterlijke bezigheid een grote stroom jurisprudentie op gang zal brengen. Mocht dat onverhoopt toch het geval zijn dan zou men een nadere codificatie kunnen overwegen in de sfeer van restatements (in Amerika gebruikelijke samenvattingen van rechtspraak die onder overheidsinvloed tot stand zijn gebracht).

Goede trouw

De verwarring die volgens de regeringscommissaris bij veel juristen bestaat over de verhouding tussen de zakenrechtelijke goede trouw en de verbintenissenrechtelijke goede trouw heeft tot de beslissing geleid de zakenrechtelijke goede trouw te handhaven en de verbintenissenrechtelijke goede trouw te vervangen door het begrippenpaar redelijkheid en billijkheid. Deze keuze betekent geen breuk met het verleden omdat de Hoge Raad al sinds 1923 de goede trouw in deze termen definieert.

Over de verhouding tussen redelijkheid, billijkheid en betamelijkheid, een term die ook in het nieuwe recht wordt gebruikt, kan men in het eindverslag van de Eerste Kamer over boek 6 lezen dat de termen redelijkheid en billijkheid in de artt. 6.1.1.2 en 6.5.3.1. een hendiadys vormen waarin zowel de goede trouw van art. 1374 BW als de billijkheid van 1375 BW zijn opgegaan.

De eisen van redelijkheid en billijkheid gelden behalve voor overeenkomsten ook voor andere rechtsverhoudingen, al naar gelang hun aard. Deze zijn: de rechtsbetrekkingen tussen deelgenoten in een gemeenschap, tussen hoofdelijke schuldenaren en borgen, tussen een rechtspersoon, haar leden, haar aandeelhouders, haar certificaathouders en de personen die deel uitmaken van haar organen, en tenslotte tussen de bloot eigenaar en de beperkt zakelijk gerechtigde.

Buiten het gebied van de overeenkomst, de verbintenis en de hierboven genoemde rechtsverhoudingen gelden de eisen van de betamelijkheid van art. 6.3.1., 1, lid 2. Voor de rechtsgevolgen zal dit onderscheid overigens weinig of geen verschil maken.

Derogerende werking

Aan de huidige discussie over de vraag of de goede trouw al dan niet derogerende werking heeft kan in 1984 een einde komen. Blijkens het eindverslag van de Eerste Kamer over boek 6 hebben redelijkheid en billijkheid niet alleen beperkende werking t.o.v. de in beginsel tussen partijen geldende regels, maar ook t.o.v. het dwingende recht.

De regeringscommissaris zegt voor dit stelsel gekozen te hebben omdat daarmee de lijn van de jurisprudentie wordt doorgetrokken en de controleerbaarheid van het rechterlijk oordeel (vooral van belang bij de toetsing in cassatie) in dit stelsel groter is dan in de theorie van Schoordijk en van Dunné, waarin een normatieve uitlegmethode wordt aangehangen die erop neer komt dat met de uitleg de beperking al gegeven is. De regeringscommissaris erkent overigens wel dat bij uitleg van overeenkomsten normatieve aspecten aan de orde komen.

Precontractuele verhoudingen

De ontwerpers van boek 6 hebben geen regeling voor precontractuele verhoudingen opgenomen. Een dergelijke regeling zou volgens hen een unicum in de wereld zijn en daarom vooral buitenlandse contractspartners voor verrassingen kunnen stellen. Bovendien achten zij zo'n regeling overbodig: degene die zich inspannt om een contract te krijgen en daarbij risico's loopt, kan immers met de wederpartij *in spé* daarvoor een regeling treffen (op het internationale vlak gebeurt dit bijvoorbeeld ook in de zogenaamde *contract guarantees*). Daarbuiten bestaat dan altijd nog voor bijzondere gevallen de mogelijkheid van een actie uit onrechtmatige daad.

Produktenaansprakelijkheid

De kamercommissie vroeg zich af waarom in boek 6 geen regeling is opgenomen voor produktenaansprakelijkheid, vooruitlopend op de EEG-richtlijn. De minister antwoordde daarop dat hij niets voor een voorlopige regeling van produktenaansprakelijkheid, gebaseerd op de gewijzigde ontwerp EEG-richtlijn, voelt, omdat de ervaring leert dat het eindresultaat van een richtlijn vaak sterk van het ontwerp kan afwijken. Bovendien verwacht hij dat de onderhandelingen over het ontwerp binnen niet al te lange tijd zijn afgerond. In deze situatie leek het de minister weinig aantrekkelijk voor een beperkte tijd een voorlopige regeling op te nemen in boek 6 die misschien tegen de tijd van invoering al verouderd zal blijken.

Het belang van de codificatie

Aan het slot van het kamerdebat ging Snijders nog even in op de argumenten die voor hem doorslaggevend waren geweest voor de vraag naar het nut, de zin en het doel van de codificatie: hij raakte van dat nut overtuigd in de tijd dat hij als rechter in aanraking kwam met de moeilijkheden die het huidige B.W. geeft. Het verstoorde evenwicht daarin tussen dat wat aan de rechter is en dat wat aan de wetgever is, werkte naar zijn mening in het algemeen ten voordele van de sociaal sterkeren en ten nadele van de sociaal zwakkeren.

Twee verdragen betreffende de burgerlijke stand

Op 5 september 1980 werden in München twee internationale overeenkomsten betreffende de burgerlijke stand ondertekend. Dit is gebeurd tijdens een meerdaags congres van de Internationale commissie voor de burgerlijke stand, die het initiatief heeft genomen voor de totstandbrenging ervan.

Het gaat om verdragen over de vaststelling van geslachtsnamen en voornamen en over de verklaring van huwelijksbevoegdheid. Het zijn zgn. «open» verdragen, waarbij elk land zich kan aansluiten.

Het is voor ambtenaren van de burgerlijke stand vaak moeilijk om precies de geslachtsnaam en de voornamen van een buitenlander vast te stellen. Dat komt ook doordat de regels van internationaal privaatrecht op het gebied van de naam wel eens onduidelijk of niet eensluidend zijn.

Om daarin verbetering te brengen geeft de nu getekende «Overeenkomst inzake de op de geslachtsnamen en voornamen toepasselijke wet» als hoofdregel dat de namen van een persoon worden bepaald door de wet van de staat waarvan hij onderdaan is. Volgens deze regel zullen de namen van vreemdelingen in de aangesloten landen uniform kunnen worden vastgesteld. Zij zullen in de regel overeenstemmen met de naam die in het paspoort van betrokkene vermeld staat.

De bedoeling van de «Overeenkomst betreffende de afgifte van verklaringen van huwelijksbevoegdheid» is dat er voor die verklaringen een eenvormig meertalig formulier komt. De aangesloten landen verplichten zich de verklaring af te geven aan hun onderdanen die huwelijksbevoegd zijn en in het buitenland in het huwelijk willen treden.

Europees Verdrag betreffende het gezag over kinderen

Ter gelegenheid van de twaalfde conferentie van de Ministers van Justitie van de Raad van Europa, die op 20-21 mei 1980 in Luxemburg werd gehouden, werd het Europese Verdrag betreffende het gezag over kinderen ondertekend (Europees Verdrag inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen betreffende het gezag over kinderen en het herstel van dat gezag).

«Gezag» in de zin van het verdrag houdt in de zorg voor de persoon van het kind, het recht de verblijfplaats van het kind te bepalen, en het bezoekrecht. Het verdrag geldt voor kinderen die nog geen zestien jaar zijn.

Het verdrag is eerst en vooral bedoeld om een bijdrage te leveren aan de bestrijding van het kidnappen van kinderen. Dit verschijnsel doet zich onder andere voor bij echtscheiding tussen personen van verschillende nationaliteit.

Verder geeft het verdrag voor de gevallen waarin geen sprake is van kidnaping een voorziening voor de erkenning en tenuitvoerlegging van gezagsbeslissingen over kinderen. In dat opzicht is het Europese verdrag een verlengstuk van het Haagse Kinderbeschermingsverdrag van 1961. Het Haags verdrag bepaalt wel dat beslissingen, in een der verdragsstaten door de bevoegde autoriteit genomen, in de andere verdragsstaten worden erkend. Maar in het verdrag ontbreken bepalingen over de tenuitvoerlegging van die beslissingen. Het Europese verdrag dat in Luxemburg ter ondertekening werd opgesteld, wil in die lacune voorzien.

De goedkeuring en uitvoering van het Europese verdrag is nu nog niet aan de orde. Daarvoor zullen wetsontwerpen worden voorbereid.

BERICHTEN

Het merk in vergelijkende reclame — Symposium te Breda

De Benelux Vereniging van Merken- en Modellingemachtigden (BMM) organiseert op vrijdag 24 oktober 1980 in het Congrescentrum «het Turfschip», Chasséveld, te Breda, een symposium met als thema «Het merk in vergelijkende reclame».

Dit vraagstuk zal op verscheidene manieren worden benaderd. Niet alleen komen de juridische aspecten aan de orde, doch ook zal aandacht besteed worden aan de belangen van consumenten en aan de industrie, terwijl voorts het reclameaspect een rol speelt.

Dit symposium richt zich onder meer tot de merkenspecialisten, de bedrijfsjuristen en adverteerders en publiciteitsspecialisten.

Er zal een uitgebreide documentatiemap worden samengesteld welke tijdens het symposium aan de deelnemers zal worden gegeven.

Deelneming aan het symposium kost 2.500fr. inclusief aperitief, lunch en documentatiemap.

Bijkomende inlichtingen, zoals het gedetailleerd programma, kunnen verkregen worden bij de voorzitter van de BMM, de heer

Fl. Gevers, p/a Aalmoezenierstraat 70, 2000 Antwerpen, tel. (031) 31 56 56.

Inschrijving kan geschieden door storting van het bedrag van 2.500fr. vóór 10 oktober a.s., op rekening nr. 954-1046884-08 ten name van de heer R. Dumez, bij de Famibank te Kortrijk, met mededeling van naam, voornaam, functie en onderneming.

Samenwerking tussen het Internationaal Juridisch Instituut en het Notarieel Juridisch Bureau te Den Haag

Met ingang van 1 augustus 1980 is tussen het Internationaal Juridisch Instituut en het Notarieel Juridisch Bureau van de Koninklijke Notariële Broederschap een samenwerkingsverband van kracht geworden.

Zowel het Internationaal Juridisch Instituut (IJ) als het Notarieel Juridisch Bureau zijn werkzaam op de terreinen van het internationaal privaatrecht en het interne vreemde recht. Het Internationaal Juridisch Instituut heeft tot doel het verstrekken van voorlichting over internationaal en buitenlands recht, alsmede over Nederlands recht ten behoeve van buitenlandse aanvragers. Ook vervult het taken in het kader van de Europese Overeenkomst nopens het verstrekken van inlichtingen over buitenlands recht.

Rechterlijke colleges en andere onder het Ministerie van Justitie ressorterende instanties kunnen zich ingevolge een regeling met dit ministerie rechtstreeks tot het instituut wenden.

Het Notarieel Juridisch Bureau is een orgaan van de Koninklijke Notariële Broederschap dat zich bezig houdt met de voorlichting voor het notariaat in de ruimste zin des woords. Tot deze voorlichting behoort het beantwoorden van praktijkvragen van notarissen en op notariskantoren werkzame kandidaat-notarissen. Ongeveer de helft van de vragen die in dat kader gesteld worden hebben betrekking op internationaal privaatrecht en het materiële vreemde recht.

In een samenwerking tussen de Broederschap, door middel van het Notarieel Juridisch Bureau enerzijds, en het Internationaal Juridisch Instituut anderzijds is getracht de ervaring en outillage die beide instituten op deze terreinen bezitten, te bundelen. Hoewel de beide instellingen deels op dezelfde terreinen werkzaam zijn, staan de diensten van het Notarieel Juridisch Bureau alleen ter beschikking van notarissen en op notariskantoren werkzame kandidaat-notarissen, terwijl aanvragen van anderen in beginsel slechts tot het Internationaal Juridisch Instituut gericht kunnen worden.

Het bureau van het Internationaal Juridisch Instituut is gevestigd aan de 't Hoenstraat 5 te 2596 HX 's-Gravenhage.

INTERNATIONAAL COLLOQUIUM OP 27 EN 28 NOVEMBER 1980 te LOUVAIN-LA-NEUVE.

Onder de auspiciën van de Europese Gemeenschappen wordt op 27 en 28 november 1980 te Louvain-La-Neuve een internationaal colloquium gehouden over *l'Harmonisation du droit du contrat d'assurance dans la CEE*.

Het colloquium wordt georganiseerd door de *Licence en droit et économie* van de U.C.L., onder het voorzitterschap van prof. G. Levie. De volgende themas worden behandeld: Pourquoi harmoniser les dispositions sur le contrat d'assurance?; Certains aspects de la déclaration du risque et de ses conséquences en droit comparé, notamment la régime de la Warranty et de l'obligation; L'obligation de l'assuré de prévenir ou d'atténuer le dommage et la charge qui s'y rapporte.

De talen van het colloquium zijn het Frans, het Engels en het Duits. Tolken van de Commissie der Europese Gemeenschappen staan in voor de simultane vertaling.

Inschrijving en inlichtingen bij *Licence en droit et économie des assurances*, collège Thomas Morus, Place Montesquieu 2, Louvain-La-Neuve. (Tel. 010/41.81.81)